

Starejšezheleznodobna depoja z Gobavice nad Mengšem

Two Early Iron Age hoards from Gobavica above Mengeš

Primož PAVLIN, Peter TURK

Izvleček

V letih 1997 in 1998 sta bila na Gobavici odkrita dva depoja mešane sestave. Vsebujeta v glavnem odlomke bronzodobnih sekir, med katerimi prevladujejo uhate. Poleg sekir so v obeh depojih še odlomki obročastega nakita in fibul. Sekire iz depojev so datirane v čas med 10. in 8. st. pr. n. št., obročasti nakit in fibule pa v halštatsko obdobje, delno celo v mladohalštatski čas, kamor datiramo zaključek odlaganja v depoja. Glede na primerjave sta depoja z Gobavice nad Mengšem primerljiva z depoji Šempeter, Gradišče nad Gornjo Košano, Kranj in Dragomelj II.

Ključne besede: Slovenija, Gorenjska, Mengeš, Gobavica, pozna bronzasta doba, starejša železna doba, mlajša železna doba, rimska doba, naselbine, depoji, uhate sekire, plavutaste sekire, tulaste sekire, ingoti, nakit, fibule, konjska oprema

Abstract

Two hoards of mixed composition were discovered in 1997 and 1998 at the site of Gobavica above Mengeš. They mainly contain fragments of Bronze Age axes, predominantly shaft-hole axes. In addition to axes, both hoards also contain fragments of annular jewellery and fibulae. The axes from the hoards are dated to the period between the 10th and 8th centuries BC, the annular jewellery and fibulae to the Hallstatt period, and partly even to the Late Hallstatt period, marking the end of deposition in the hoards. In terms of analogies, the hoards from Gobavica above Mengeš are comparable to the hoards of Šempeter, Gradišče above Gornja Košana, Kranj, and Dragomelj II.

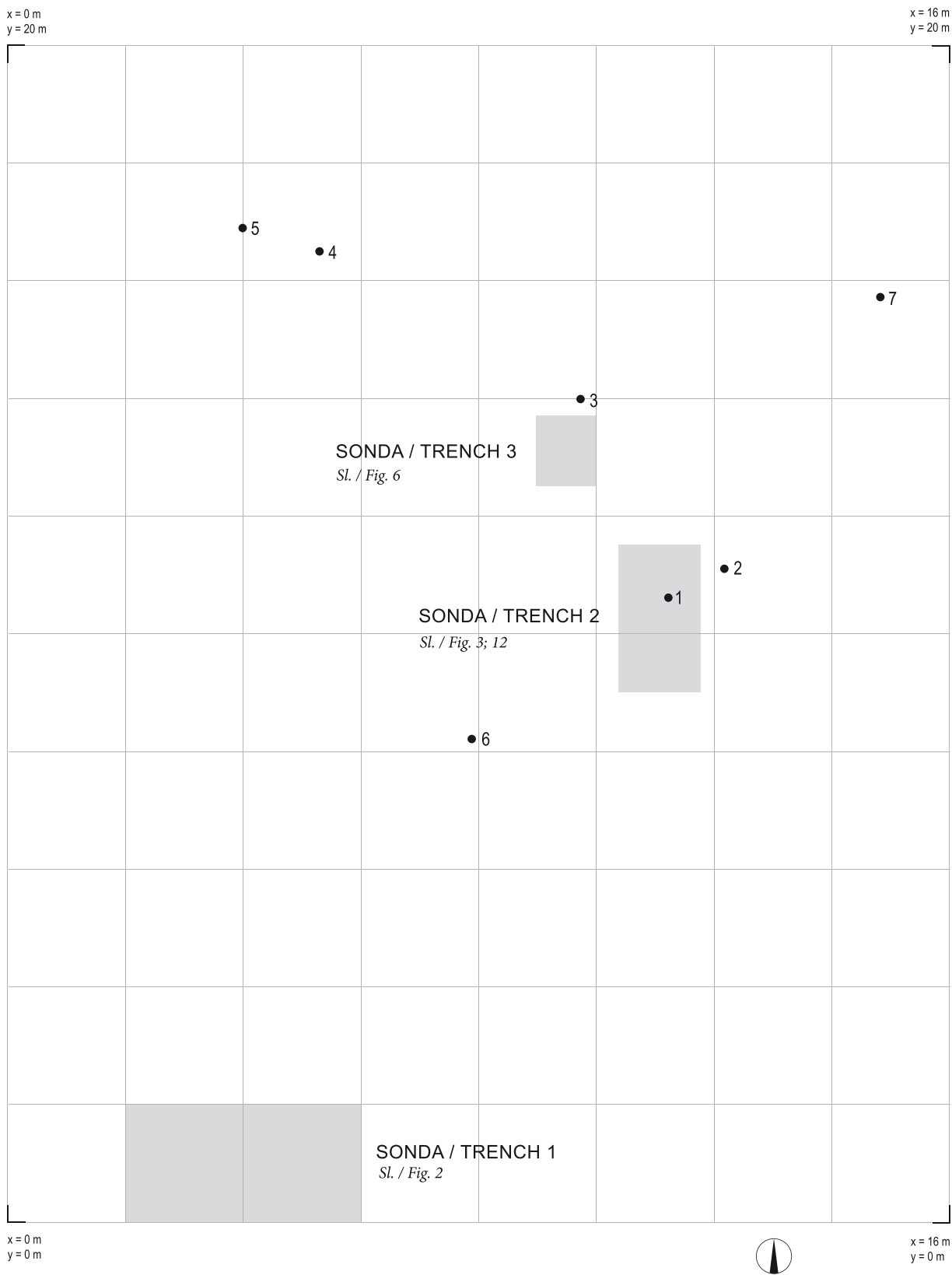
Keywords: Slovenia, Gorenjska, Mengeš, Gobavica, Late Bronze Age, Early Iron Age, Late Iron Age, Roman period, settlements, hoards, shaft-hole axes, winged axes, socketed axes, ingots, jewellery, fibulae, horse equipment

UVOD

Gobavica je 435 m visok hrib, ki se vzpenja zahodno nad Mengšem. Jeseni leta 1997 je Miran Bremšak iz Komende na njenem severovzhodnem pobočju z iskalcem kovin našel prazgodovinski depo. O najdbi je obvestil Inštitut za arheologijo Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. Po tem odkritju se je ponovno odpravil na kraj najdbe, pregledal okolico in naletel na še en depo, ki ga je v skladu z

navodili, ki smo mu jih dali, pustil v zemlji in nas o najdbi obvestil. Pozimi smo šli prvopodpisani, Jana Horvat, Dragan Božič in najditelj na ogled terena. Po pridobitvi vseh potrebnih soglasij smo 5. maja 1998 začeli z izkopavanji. V ekipi sta bili poleg obeh podpisanih še Lucija Lavrenčič in Janja Železnikar. Raziskovanje smo zaključili 12. 5. 1998.

Najdišče leži približno na sredini ugotovljenega utrjenega prazgodovinskega naselja, med trimsko stezo in cesto, ki vodi iz zaselka Ogrinovo do

Sl. 1: Gobavica nad Mengšem. Koordinatni sistem z vrisanimi sondami in detektorskimi najdbami. Številke detektorskih najdb se ujemajo s številkami na *sliki 15* oz. s številkami v katalogu detektorskih najdb. M. = 1:100.

Fig. 1: Gobavica above Mengeš. The coordinate grid system with trenches and detector finds. The number of detector finds corresponds to the numbers on *Fig. 15* or the numbers in the catalogue of the detector finds. Scale = 1:100.

Mengeške koče.¹ Na terenu smo naredili mrežo kvadratov 4×4 m. Y-os mreže je usmerjena skoraj točno v smeri S–J. Z iskalcem kovin smo prečesali površino, kartirali signale in odčitali relativne višine.

SONDA 1

Na mestu, ki ga je najditelj pokazal kot kraj najdbe drugega depoja, smo zakoličili sondo velikosti 2×2 m. Zaradi kamnov, ki so se pojavili ob vzhodnem profilu, smo jo kasneje podaljšali za 2 m proti vzhodu. Koordinate vogalov sonde 1 v osnovni mreži so bile: $x = 2$ m, $y = 0$ m; $x = 6$ m, $y = 0$ m; $x = 2$ m, $y = 2$ m; $x = 6$ m, $y = 2$ m (sl. 1).

Stratigrafija sonde je enostavna, prikazana je na risbi severnega profila (sl. 2: B) in na tlorisu plasti 2 (sl. 2: A). Raščeno skalno osnovo oz. skalno prepernino (plast 1) prekriva sloj temnorjave zemlje (plast 2). V njej so tako prazgodovinske (sl. 4: 1,4,6) kot rimskodobne najdbe (sl. 4: 2).² Poleg tega so v plasti še kosi prežganega hišnega ometa in razbite živalske kosti ter živalski zobje. Na plasti 2 ležijo med $x = 3,85$ m in $x = 4,65$ m manjši in večji kamni (plast 3). Pas kamnov se nadaljuje v nasprotni profil. Ker smo med kamni našli odlomek svitka (sl. 4: 8), smo sprva mislili, da gre za skromne ostanke prazgodovinskega zidu. Ko pa smo pod kamni našli bronasto fibulo tipa Almgren 236 c (sl. 4: 3), je postalo jasno, da je struktura mlajša. Morda gre za ostanek parkovne ureditve iz 18. ali 19. st., ko naj bi mengeški graščak Gobavico uredil v angleški parkovni maniri.³ Med $x = 4,65$ m in $x = 5,15$ m je v profilu drevesni štor. Temnorjavo zemljo prekriva humus (plast 4), v katerem se mešajo prazgodovinske (sl. 4: 5,7) in recentne najdbe.

SONDA 2

Potem ko s sondo 1 nismo našli drugega depoja, smo začeli preverjati signale v mreži (sl. 1).⁴ Nekaj signalov je pomenilo recentne najdbe (kronski zamaški, alufolija, žebliji), nekaj pa najdbe, ki so

prikazane na *sliki 15*. Najditelj, ki nas je obiskoval vsak dan, se je potem le spomnil prave lokacije depoja 2, in tam smo postavili drugo sondo. Ker leži mesto depoja 2 izven prvotne koordinatne mreže, smo mrežo razširili proti vzhodu in severu (sl. 1).

Druga sonda je merila $2,5$ m \times $1,40$ m. Njeni vogali so imeli v mreži naslednje koordinate: $x = 10,40$ m, $y = 9$ m; $x = 11,80$ m, $y = 9$ m; $x = 10,40$ m, $y = 11,50$ m; $x = 11,80$ m, $y = 11,50$ m (sl. 1). Zahodno od sonde štrli iz površine še danes viden zelo velik kamnit blok z ravno površino, ki bi lahko označeval bližino mesta zakopa depoja.

Stratigrafija sonde je podobna stratigrafiji sonde 1, prikazana je na risbi zahodnega profila (sl. 3: C) in na tlorisih plasti 2 in 1 (sl. 3: A,B). Z dnom sonde smo dosegli sterilno osnovo, ki jo tvorijo raščene skale in skalna prepernina (plast 1). Na njej ležita v vzhodni polovici sonde dve skupini kamnov (sl. 3: B; 13). Prva skupina, poimenovali smo jo "kamnita skrinja 1", ima središče na $x = 11,20$ m, $y = 10,70$ m, druga, "kamnita skrinja 2" pa na $x = 11,50$ m in $y = 10$ m. Tako sta bili poimenovani zaradi oblike in najdbe odlomka rezila bronaste sekire (sl. 5: 1) v kamniti skrinji 2. Točki na $x = 10,85$ m in $y = 10$ m ter $x = 11,05$ m in $y = 9,95$ m sta središči dveh jamic, ločenih z grebenom (sl. 3: B; 11: c). Imenovali smo ju "jamica 1" in "jamica 2". Na teh dveh mestih je ležalo 18 predmetov drugega depoja. Ležali so na površini elipsate oblike, dolžine 26 cm in širine 20 cm. Večina predmetov je bila najdena na pobočju jamice 2 oz. v njej (sl. 11; 12; 14). Odlomek rezila sekire (t. 7: 14) je ležal prav na dnu jamice 2, na $z = -3,32$ m. Nekoliko vstran, 20 cm jugovzhodno od jedra depoja, je bil odkrit odlomek polsvitkasto narebrene zapestnice (t. 7: 16), odlomek vozlaste fibule (t. 7: 15) pa je ležal na pobočju jamice 1.

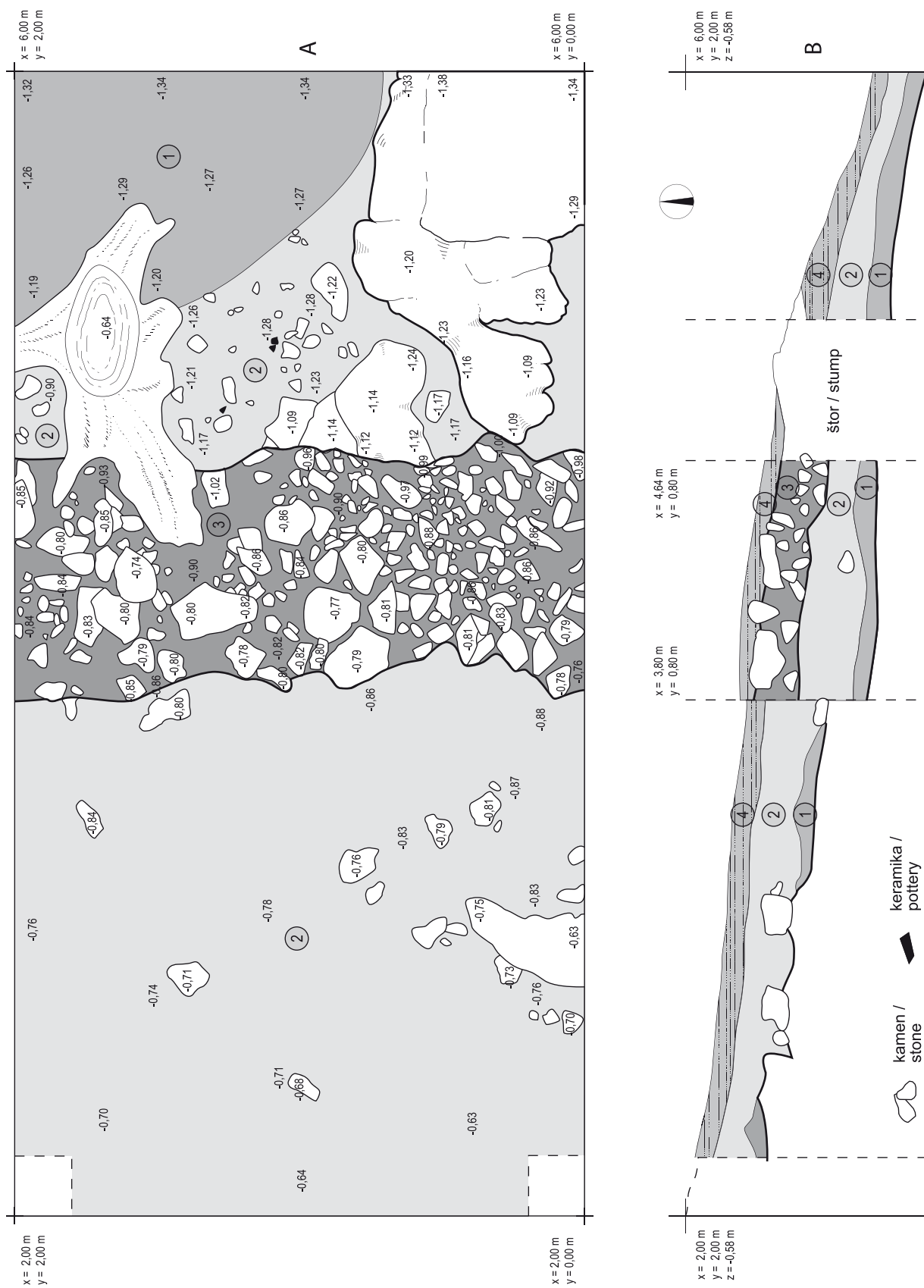
Sterilno osnovo prekriva sloj temnorjave zemlje (plast 2). V njej se mešajo tako prazgodovinske (del peresovine železne fibule – sl. 5: 3) kot tudi rimskodobne najdbe (del konjske opreme, odlomek dna in ostenja keramike tankih sten – sl. 5: 2,4), kosi prežganega hišnega ometa in razbite živalske kosti ter živalski zobje. Jamico za zakop drugega depoja in kamne obeh kamnitih skrinj je torej prekrivala plast 2. Dno jamice je bilo 40 cm pod današnjo površino. Plast temnorjave zemlje prekriva humus (plast 4), v katerem smo naleteli na odlomke uhatih bronastih sekir, bronaste zapestnice(?) in glinene piramidalne uteži (sl. 5: 5–8).

¹ Štibernik 2003, 6, sl. 2: 3,4.

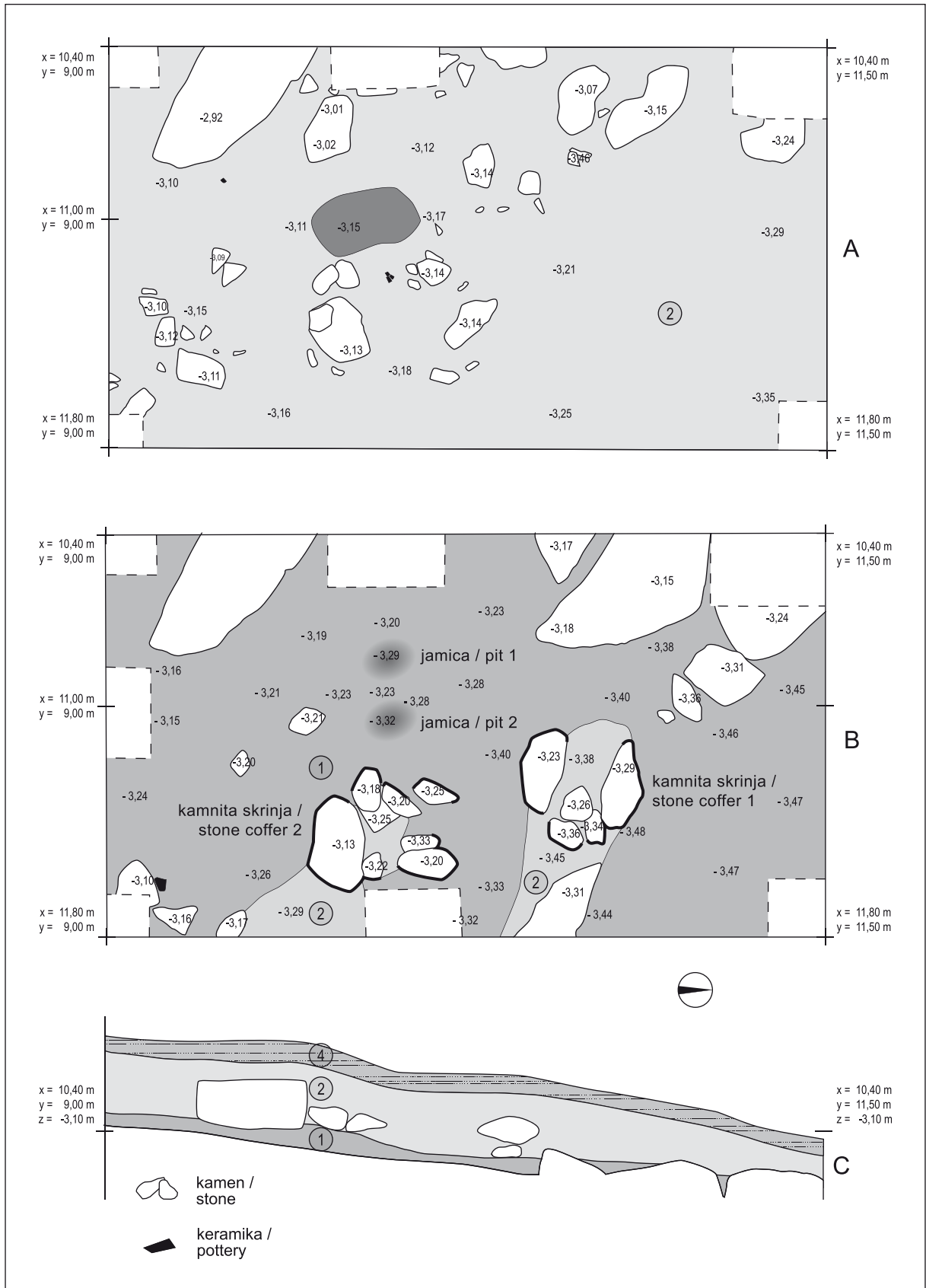
² Analizo rimskodobnih najdb z Gobavice pripravlja Jana Horvat (2014).

³ Informacija Janez Škrlep, Mengeški muzej.

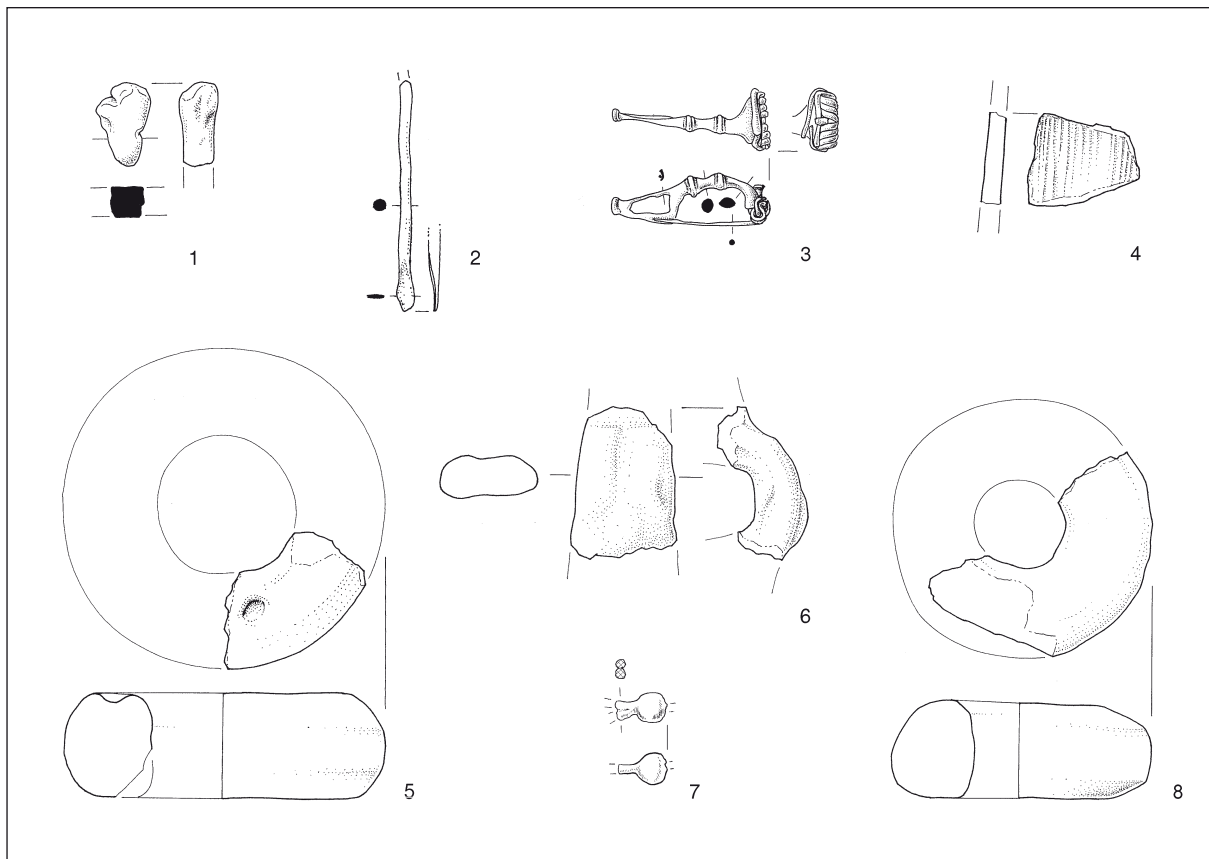
⁴ Recentne najdbe niso upoštevane. Številke na *sliki 1* se ujemajo s številkami na *sliki 11* oz. s številkami v katalogu detektorskih najdb.

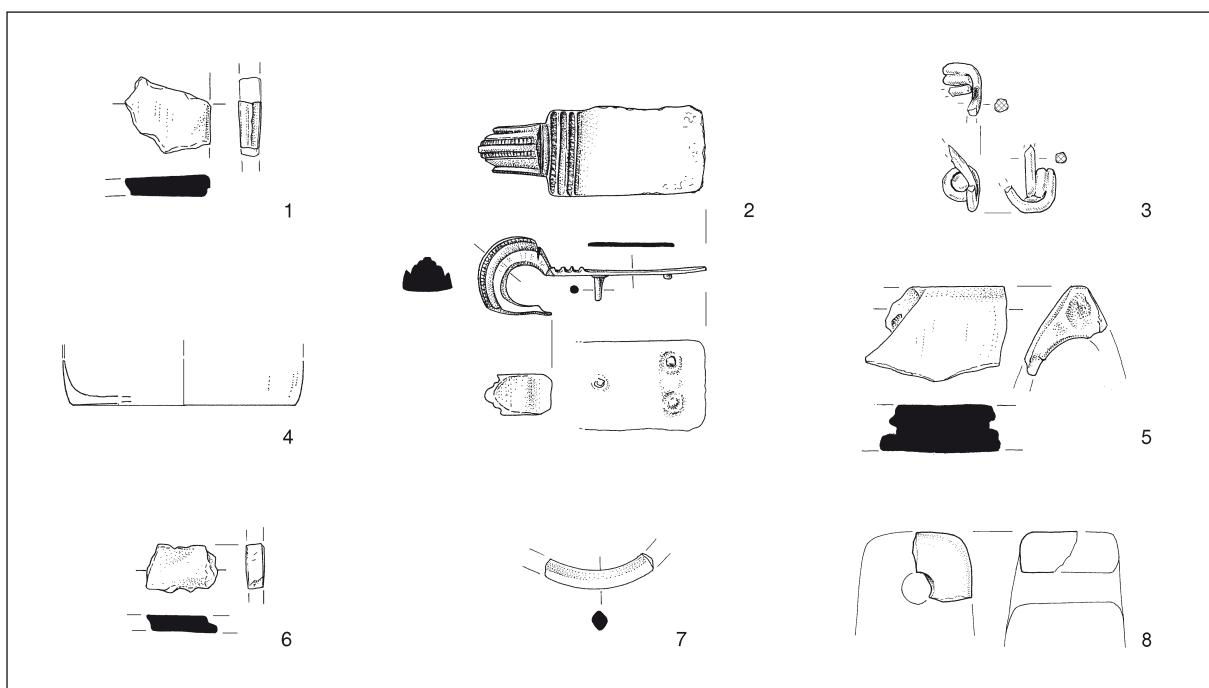
Sl. 2: Gobavica nad Mengšem, sonda 1. **A** – tloris plasti 2; **B** – severni profil. M. = 1:20.
 Fig. 2: Gobavica above Mengeš, trench 1. **A** – plan of layer 2; **B** – northern profile. Scale = 1:20.

Sl. 3: Gobavica nad Mengšem, sonda 2. A – tloris plasti 2; B – tloris plasti 1; C – zahodni profil. M. = 1:20.
 Fig. 3: Gobavica above Mengeš, trench 2. A – plan of layer 2; B – plan of layer 1; C – western profile. Scale = 1:20.

Sl. 4: Gobavica nad Mengšem, sonda 1. 1-4,6 - plast 2; 5,7 - plast 4; 8 - plast 3. 1-3 bron; 7 železo; 4-6,8 glina. M. = 1:2.
 Fig. 4: Gobavica above Mengeš, trench 1. 1-4,6 - layer 2; 5,7 - layer 4; 8 - layer 3. 1-3 bronze; 7 iron; 4-6,8 clay. Scale = 1:2.

Sl. 5: Gobavica nad Mengšem, sonda 2. 1-3 - plast 2; 4-8 - plast 4. 1,2,5-7 bron; 3 železo; 4,8 glina. M. = 1:2.
 Fig. 5: Gobavica above Mengeš, trench 2. 1-3 - layer 2; 4-8 - layer 4. 1,2,5-7 bronze; 3 iron; 4,8 clay. Scale = 1:2.

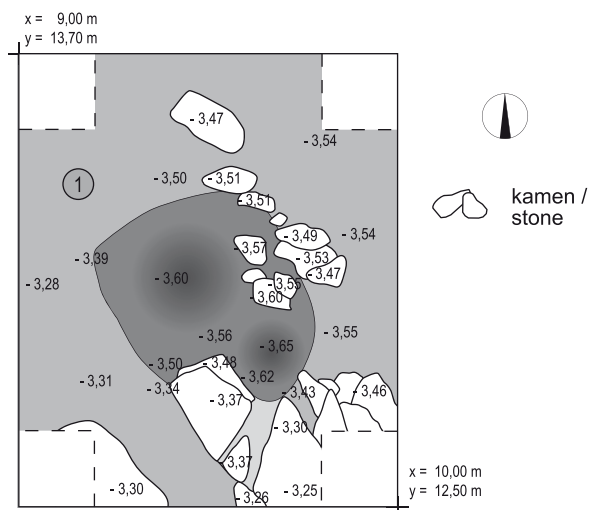
SONDA 3

Tretjo sondo, velikosti $1 \times 1,20$ m, smo postavili na mestu najdbe depoja I (sl. 1). Z njo smo želeli preveriti, če je najditelj iz jame pobral vse predmete. Vogali sonde so imeli v mreži naslednje koordinate: $x = 9$ m, $y = 12,50$ m; $x = 10$ m, $y = 12,50$ m; $x = 9$ m, $y = 13,70$ m; $x = 10$ m, $y = 13,70$ m (sl. 1). Stratigrafska situacija je enaka kot pri sondi 2 – nad sterilno osnovo, ki jo tvorijo raščene skale in skalna prepurnina (plast 1), je temnorjava zemlja (plast 2), ki jo prekriva humus (plast 4).

Dno jame za depo je bilo vkopano v sterilno osnovo (plast 1). Tudi ta vkop je imel na dnu dve poglobitvi – eno plitvejšo (sl. 6: $z = -3,60$ m) in drugo globljo (sl. 6: $z = -3,65$ m). Ločeni sta bili z grebenom (sl. 6: $z = -3,56$ m). V najditeljevem zasutju smo našli še šest odlomkov bronastih sekir, štiri nedoločljive bronaste odlomke (t. 3: 4–8; t. 5: 27,29; t. 6: 1,3,5), nekaj odlomkov prazgodovinske keramike, med njimi odlomek ustja latvice (t. 6: 35), in nekaj odlomkov živalskih kosti. Vse bronaste odlomke smo našli v plitvejši jamici, globlja je bila prazna (sl. 6; 7). Štirje so ležali še *in situ* (t. 3:

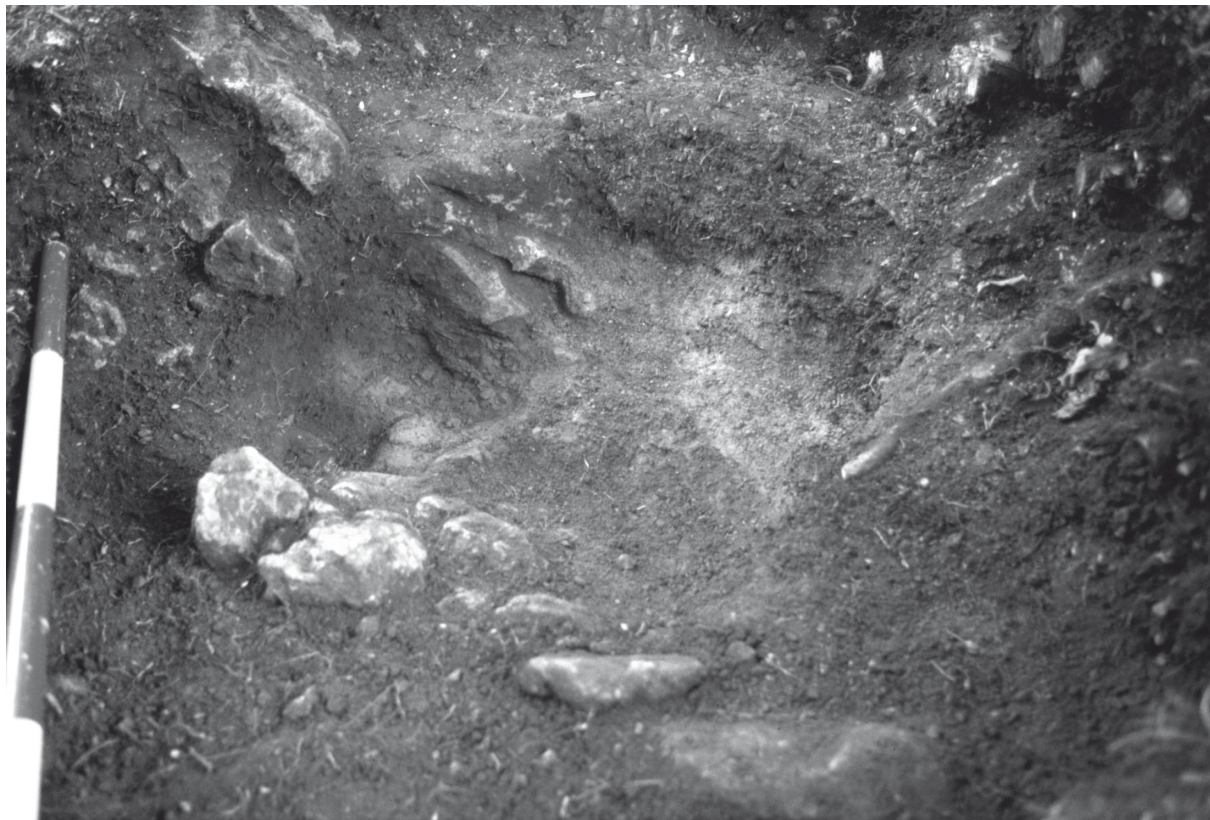
8; t. 5: 27,29; t. 6: 1). Globina jame, merjena od današnje površine, je bila približno 40 cm.

Depoja sta bila eden od drugega oddaljena 3,40 m.

Sl. 6: Gobavica nad Mengšem, sonda 3. Tloris plasti 1. M. = 1:20.

Fig. 6: Gobavica above Mengeš, trench 3. Plan of layer 1. Scale = 1:20.

Sl. 7: Gobavica nad Mengšem, sonda 3. Ležišče prvega depoja. Pogled s severovzhoda.
Fig. 7: Gobavica above Mengeš, trench 3. The location of the first hoard. View from the north.

Sl. 8: Gobavica nad Mengšem. **a** – predmeti prvega depoja; **b** – predmeti drugega depoja.
 Fig. 8: Gobavica above Mengeš. **a** – objects from the first hoard; **b** – objects from the second hoard.
 (Foto / Photo: Tomaž Lauko)

Sl. 9: Gobavica nad Mengšem, drugi depo. **1** – fragmentirana plavutasta sekira (prim. t. 7: 1); **2** – fragmentirana uhata sekira s poševno stransko grbo (prim. t. 1: 9); **3** – fragmentirana uhata sekira s kolenčastim prehodom v rezilo (prim. t. 2: 1); **4** – odlomek okrasnega obroča (prim. t. 7: 17); **5** – odlomek vozlaste fibule (prim. t. 7: 15).

Fig. 9: Gobavica above Mengeš, second hoard. **1** – fragmentary shaft-hole axe with an oblique lateral protrusion (cf. Pl. 1: 9); **2** – fragmentary shaft-hole axe with a knee-shaped transition to the blade (cf. Pl. 2: 1); **3** – fragmentary shaft-hole axe with a knee-shaped transition to the blade (cf. Pl. 2: 1); **4** – fragment of a decorative cirlet (cf. Pl. 7: 17); **5** – fragment of a knobbed fibula (cf. Pl. 7: 15).
 (Foto / Photo: Tomaž Lauko)

DEPOJA Z GOBAVICE NAD MENGŠEM

Tu obravnavana depoja sta bila že na kratko predstavljena v dveh razstavnih katalogih v letih 1999 in 2003.⁵ Tam podani podatki o sestavi večjega, prvega depoja z Gobavice so na tem mestu korigirani:⁶

Depo I, 151 bronastih predmetov (sl. 8: a; t. 1–6):

2 plavutasti sekiri
2 tulasti sekiri
43 uhatih sekir
86 rezil sekir
2 paličasta ingota
1 surovec
3 zapestnice
6 fibul
6 drugih predmetov (livni zatič, pločevina, kovica, amorfni bron)

Depo II, 18 bronastih predmetov (sl. 8: b; t. 7):

1 plavutasta sekira
4 uhate sekire
7 rezil sekir
1 surovec
1 ploščat ingot
3 ovratnice oz. zapestnice
1 fibula

ANALIZA PREDMETOV**1. Sekire***A) Plavutaste sekire*

V prvem depoju z Gobavice sta dva odlomka prepoznavna kot dela plavutaste sekire (*t. 1: 1,4*), v drugem depoju pa je ohranjena ena fragmen-

⁵ Turk 1999, 32 s; Pavlin 2003; prim. tudi Turk 2000, 38 ss.

⁶ Tamkajšnji podatek o skupnem številu predmetov v prvem gobaviškem depoju (168 predmetov) namreč upošteva tudi preostale bronaste najdbe z izkopavanj leta 1998. Po natančni presoji med izkopavanji pridobljenih prostorskih podatkov o najdbah smo prvotnim 141 najdbam, ki jih je najditelj M. Bremšak predal Narodnemu muzeju Slovenije, prišteli le 10 med izkopavanji leta 1998 naknadno pridobljenih bronastih odlomkov neposredno iz ležišča prvega depoja v sondi 3.

tirana plavutasta sekira (*t. 7: 1*). Pri odlomku večje plavutaste sekire iz prvega depoja (*t. 1: 1*) je ohranjen spodnji del telesa s prehodom v rezilo. Ohranjenost sekire ne omogoča njene natančne tipološke uvrstitve. Z nizkimi plavutmi in močno izraženim stopničastim prehodom v rezilo je delno primerljiva s posamezno najdbo sekire na Dovški planini iz mlajšežarnogrobišnega časa.⁷ Po obliki jo je mogoče vzporejati tudi s plavutastimi sekirami brez ramena, kakršne se z nekaj primerki pojavljajo v bolonjskem depoju San Francesco.⁸ Glede na čas deponiranja je njihovo časovno mesto razpon 8. st. pr. n. št. Odlomek druge plavutaste sekire z majhnim izsekom plavuti (*t. 1: 4*) je premajhen za natančnejšo tipološko opredelitev.

Plavutasta sekira iz drugega depoja (*t. 7: 1; sl. 9: 1*) je fragmentirana, zato tudi ni mogoče natančneje presoditi njene tipološke pripadnosti. Nedvomno gre za sekiro z visoko stoječimi plavutmi in razširjenimi rameni na prehodu v rezilo. Glede na svojo masivnost, razmeroma veliko širino in nizke plavuti je dobro primerljiva z nekaterimi primeri sekir tipa Treviso in skupino sekir s kratkimi rameni iz severovzhodne Italije in Tirolske.⁹ Ta primerjava se zdi osnovana tudi zato, ker se tako pri mengeški kot pri nekaterih italijanskih in tirolskih sekirah navedenih tipov zgornji del sekire s plavutmi od temena proti rezilu nekoliko zoži. Datacija sekir tipa Treviso se giblje v razponu 8., tistih s kratkimi rameni pa 7. st. pr. n. št.

B) Tulasti sekiri

Majhen odlomek navzdol usmerjenega trna na ramenu sekire iz prvega depoja (*t. 1: 2*) je najverjetneje del tulaste sekire s širokimi rameni tipa San Francesco, in sicer njene različice E.¹⁰ Za to različico italskih tulastih sekir so namreč značilni prav taki trni. Omenjene sekire se v 8. in tudi še v 7. st. pr. n. št. pojavljajo po celotnem etruščanskem prostoru. Na severu je z depojem San Francesco njihovo najpomembnejše najdišče Bologna.¹¹

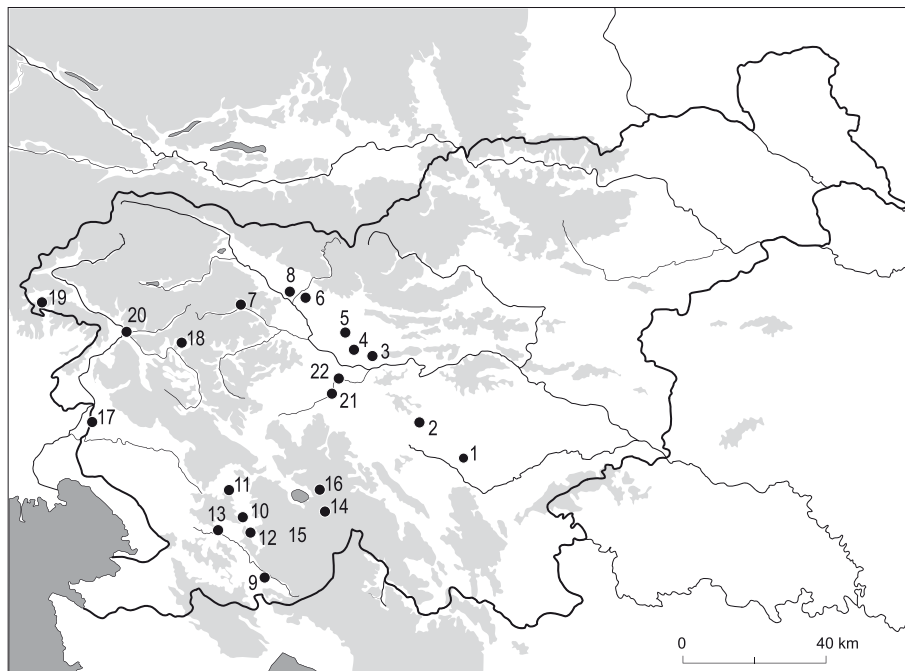
⁷ Šinkovec 1995, 55, t. 11: 67.

⁸ Carancini 1984, 141 s, t. 119: 3708; 120: 3709–3711.

⁹ Tip Treviso: Carancini 1984, 115 s, t. 108: 3548–3550; 109: 3552–3553. Sekire s kratkimi rameni: *ib.*, 117 s, t. 109: 3557–3563; 110: 3564–3571. Podobne značilnosti izkazujejo nekatere sekire iz tirolskega depoja Fliess: Sydow 1995, 53 s, t. 57 in 61.

¹⁰ Carancini 1984, 178 ss, t. 143: 4058–4071; 144: 4074–4086.

¹¹ *Ib.*, 186, t. 179A.

Sl. 10: Razprostranjenost uhatih sekir v Sloveniji (dopolnjeno po Teržan 2010, sl. 48). Za dodana najdišča (19–22) glej opombo 16.

Fig. 10: The distribution of shaft-hole axes in Slovenia (supplemented, from Teržan 2010, Fig. 48). For added sites (19–22) see note 16.

1 Cvinger nad Koriti / Cvinger above Korita; 2 Cvinger nad Virom pri Stični / Cvinger above Vir pri Stični; 3 Ajdovščina nad Zaborštom pri Dolu / Ajdovščina above Zaboršt pri Dolu; 4 Dragomelj; 5 Gobavica nad Mengšem / Gobavica above Mengeš; 6 Gorenje pri Kranju / Gorenje near Kranj; 7 Gradišče nad Kališami / Gradišče above Kališe; 8 Kranj, Jelenov klanec; 9 Dolnji Zemon; 10 Gradišče nad Pivko / Gradišče above Pivka; 11 Hruševje; 12 Gradišče nad Knežakom / Gradišče above Knežak; 13 Gradišče nad Gornjo Košano / Gradišče above Gornja Košana; 14 Ulaka nad Starim trgom pri Ložu / Ulaka above Stari trg pri Ložu; 15 Notranjska, neznano najdišče / Notranjska, unknown site; 16 Žerovnišček nad Bločicami / Žerovnišček above Bločice; 17 Šempeter pri Gorici; 18 Ravne pri Cerknem; 19 Sv. Helena pri Podbeli / Sv. Helena near Podbela; 20 Most na Soči; 21 Ljubljana, Rakova Jelša; 22 Ljubljana, Prule.

Nadalje je kot del tulaste sekire opredeljen odlomek ostenja z odebeljenim ustjem iz prvega depoja (*t. 1: 3*). Iz ptičje perspektive ustje te sekire ni upognjeno enakomerno, temveč je zalomljeno, in je bilo torej prvotno verjetno štirikotne oblike. Tako je odlomek z Gobavice zelo blizu številnim italiskim tulastim sekiram s štirikotno oz. kvadratno oblikovanim ustjem, zaradi dvojne odebelitve na ustju pa najbližje tistim s širokimi rameni tipa San Francesco, in sicer različic C, D ali E.¹² Časovni okvir vseh treh različic je podoben kot pri prvi tulasti sekiri z Gobavice, njihova razprostranjenost pa poleg Etrurije in Bologne s posameznimi primeri na Tridentinskem sega vse do alpskega prostora. Zanimivo je, da se ne pojavljajo v Benečiji in Furlaniji.¹³

C) Uhate sekire

Med oblikovno prepoznavnimi najdbami so s 43 predmeti iz prvega depoja (*t. 1: 5–18; 2: 1–21; 3: 1–8*) in s štirimi predmeti iz drugega depoja (*t. 7: 2–5*) najštevilčnejše uhate sekire. Izven ležišča obeh depojev pa so bili med raziskavami v neposredni bližini odkriti še trije odlomki uhatih sekir (*sl. 5: 5; 15: 1,2*). Skupaj torej poznamo z Gobavice 50 uhatih sekir, in sicer izključno v obliki močno razlomljenih odlomkov.

Za razliko od plavutastih in tulastih sekir, ki so na jugovzhodnoalpskem prostoru najpogostejša zvrst sekir že v starejših horizontih bronaste dobe, se bronaste uhate sekire pri nas pojavijo šele v času mlajše žarnogrobiščne dobe.¹⁴ Glede na

¹² Carancini 1984, 176–182, t. 139: 4002–4003; 140–144.

¹³ *Ib.*, 186, t. 179A.

¹⁴ Furlani 1996, 84 s; Trampuž Orel, Heath 1998, 237, sl. 1; 2; Turk 2001, 155 s, sl. 1.

primerjave za objavljene in dobro ohranjene uhate sekire iz depoja Šempeter ter odlomke sekir z vrste notranjskih in dolenskih najdišč sklepamo, da so se k nam razširile z Apeninskega polotoka. V novejšem času se je uhatim sekiram ob najdbah njihovih odlomkov na Cvingerju nad Virom pri Stični posvetila Biba Teržan, ki jih glede na specifično bronasto leguro z veliko količino svinca v povezavi z italskimi oblikovnimi primerjavami razume kot specifično obliko ingotov, verjetno v vlogi predmonetarne plačilnega sredstva.¹⁵ Tam podani razprostranjenosti uhatih sekir v Sloveniji dodajamo štiri novejšje najdbe, in sicer s Sv. Helene pri Podbeli v Breginjskem Kotu, iz naselja na Mostu na Soči, iz Ljubljane pri Rakovi Jelši ter iz Ljubljane, iz žarnogrobiščne in halštatske naselbine na Prulah (sl. 10).¹⁶

Zaradi močne razlomljenosti je natančnejša tipološka opredelitev uhatih sekir z Gobavice zelo otežena, tako da je možno opazovati le njihove posamične oblikovne značilnosti. Med njimi sta tipološko pomenljivi poševna stranska grba ter kolenčast prehod iz nasadišča v rezilo sekire.

Z izrazom poševna stranska grba imenujemo poševni izrastek zadnjega dela nasadišča sekire, ki je morda ostanek ulivnega kanala, na Gobavici pa se pojavlja pri eni izmed sekir v prvem depoju (t. 1: 9; sl. 9: 2). Gre predvsem za jugovzhodnoalpsko oblikovno značilnost uhatih sekir, ki so bile po edinem depoju iz Slovenije, v katerem so pojavlja v celoti ohranjen primerek take sekire, poimenovane kot uhate sekire tipa Gorenje.¹⁷ Poleg eponimne sekire iz depoja Gorenje pri Kranju in sekire z Gobavice se take sekire v Sloveniji nahajajo tudi v depojih Dragomelj II, Šempeter, Gradišče nad Gornjo Košano, Kranj ter kot posamezne najdbe iz Ljubljane pri Rakovi Jelši, na gradiščih Cvinger nad Koriti, Ulaka ter še na dveh neznanih notranjskih najdiščih.¹⁸ Tovrstne sekire se pojavljajo kot depojske ali posamezne najdbe tudi v severni Italiji in vzdolž zahodne

¹⁵ Teržan 2010, 296–300, sl. 47; 48.

¹⁶ Sv. Helena pri Podbeli: neobjavljena odlomka uhate sekire hrani Narodni muzej Slovenije; – Most na Soči, hiša 15A: neobjavljeni odlomek hrani Goriški muzej, Nova Gorica, inv. št. 5405; – Ljubljana, Rakova jelša: Gaspari, Trampuž Orel, Turk 2009a, 214 23(d); – Ljubljana, Prule: Vojaković 2013, 251, t. 151: 6; 174: 3; 178: 6.

¹⁷ Turk 2001, 159, sl. 4.

¹⁸ Ib., 163, sl. 2: 1,2; Furlani 1996, t. 130: 8–10; 131: 14,15; Trampuž Orel, Heath 1998, sl. 4. Novo objavljena najdba uhate sekire iz Ljubljane: Gaspari, Trampuž Orel, Turk 2009a, 214 23(d).

Sl. 11: Gobavica nad Mengšem, sonda 2.

a – predmeti zgornje lege drugega depoja *in situ*;

b – predmeti spodnje lege drugega depoja *in situ*;

c – ležišče drugega depoja po odstranitvi predmetov. Pogled s severa.

Fig. 11: Gobavica above Mengeš, trench 2.

a – the objects from the upper position of the second hoard *in situ*;

b – the objects from the lower position of the second hoard *in situ*;

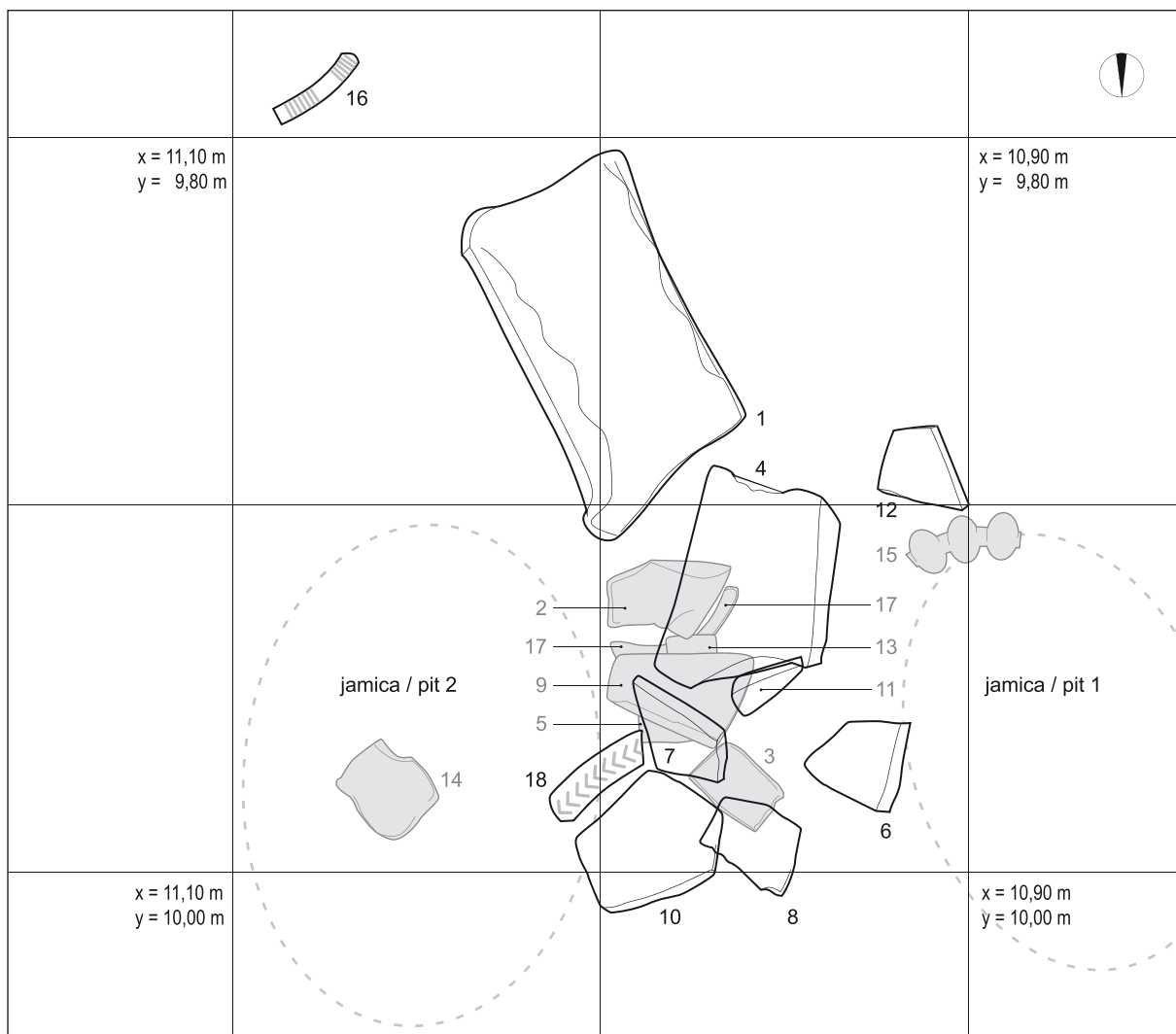
c – the site of the second hoard after removal of the objects. View from the north.

Sl. 12: Gobavica nad Mengšem, sonda 2. Predmeti drugega depoja v rekonstruirani prvotni legi. Pogled s severa.
 Fig. 12: Gobavica above Mengeš, trench 2. The objects of the second hoard in the reconstructed original position. View from the north.

Sl. 13: Gobavica nad Mengšem, sonda 2. Ležišče drugega depoja s predmeti v rekonstruirani prvotni legi ter kamniti skrinji 1 (desno) in 2 (levo). Pogled z vzhoda.
 Fig. 13: Gobavica above Mengeš, trench 2. The location of the second hoard with objects in the reconstructed original position and the stone coffers 1 (right) and 2 (left). View from the east.

Sl. 14: Gobavica nad Mengšem, sonda 2. Risba lege predmetov drugega depoja (prim. sl. 3). M. = 1:2.

Fig. 14: Gobavica above Mengeš, trench 2. Drawing of the objects in the second hoard (cf. Fig. 3). Scale = 1:2.

Jadranske obale vse do Apulije, lepo ohranjen skrajni zahodni primerek je znan iz Sardinije, skrajni severni pa iz Slovaške.¹⁹

Ugo Furlani pripisuje te sekire dvema različnima tipoma z Apeninskega polotoka, in sicer tistemu s stransko grbo ter tipu Valentino,²⁰ posredno uvrščenima v razpon zgodnje italške železne dobe, tj. 9. oz. 8. st. pr. n. št. Očitno je, da je avtorja analize italških uhatih sekir pri tipološki določitvi vodilo nekaj značilnosti uhatih sekir, med katerimi je bila zanj pomembna oblika preseka ušesa.

Tako je Gian Luigi Carancini dosledno razločeval sekire z ovalnim od tistih z okroglim presekom ušesa. Zaradi redkih najdb uhatih sekir s poševno stransko grbo na Apeninskem polotoku pa se mu ta značilnost ni zdela tako pomembna. Poševna stranska grba se v Italiji torej pojavlja tako pri tipu s stransko grbo (katerega uho ima izrazito ovalno obliko) kot tudi pri tipu Valentino.²¹

Razlogi za določitev posebne skupine sekir s poševno stransko grbo kot tip Gorenje so po eni strani povezani z dejstvom, da je ob izredni razlomljenosti večine slovenskih primerkov le težko

¹⁹ Carancini 1984, t. 160: 4325; 166: 4399; 168: 4423–4424; 169: 4440; 170: 4459; 171: 4466; Nava 1981, 13, t. 6: 2; Giardino 1995, 222 s, sl. 107: 1; Novotná 1970, 27, t. 8: 139.

²⁰ Furlani 1996, 84; Carancini 1984, 212, 227, t. 160: 4323–4325; 169: 4437–4440.

²¹ A še ta edini primerek (gre za sekiro iz bolonjskega depoja San Francesco) je močno fragmentiran in deformiran, in ga Carancini (1984, t. 169: 4440) le pogojno prišteva k temu tipu.

ugotoviti njihove preostale prepoznavne značilnosti. Hkrati pa se poševna stranska grba vendarle kaže kot pomenljiva določevalna lastnost uhatih sekir, saj je ob nekaterih nedokončanih primerkih uhatih sekir tega tipa očitno, da so imeli livni kanal na rezilu sekire.²² Za poševno stransko grbo se ob tem ponuja funkcionalna razlaga, namreč, da je to opora za pričvrstitev sekire na držaj.

Datacija tovrstnih uhatih sekir je otežena zaradi dolgega časovnega razpona njihovih kontekstov. Kot najznačilnejši je tak depo iz San Francesca v Bologni, podobne značilnosti pa izkazuje tudi depo iz Šempetra.²³ Depo iz Košane na žalost nima najdb, ki bi omogočale datacijsko oporo. Depo Dragomelj II je bil v prvih preliminarnih objavah datiran sočasno s prvim depojem iz Dragomlja, tj. v 11.–10. st. pr. n. št.. Novo pridobljene najdbe ob zaščitnih izkopavanjih v letih 2000–2001 pa so pokazale, da je tudi skupina predmetov, ki so bili močno razpršeno odkriti v ornici na območju žarnogrobiščne naselbine, vsebovala nekatere mlajše elemente, npr. odlomke obročastega nakita z vozli.²⁴ Zaradi tega je treba tudi skupino bronastih predmetov, poimenovano kot depo Dragomelj II, podobno kot depo iz Šempetra in depoja z Gobavice obravnavati kot rezultat dolgotrajnega odlaganja.

Določevalca časovnega razpona teh sekir tako preostaneta le depoja iz Kranja in Gorenja. Za prvega velja, da se njegove najdbe, pa tudi najdbe iz njegove neposredne okolice, razvrščajo v razponu mlajše KŽG in ne sodijo v mlajši čas od 8. st. pr. n. št.²⁵ V depoju iz Gorenja je poleg uhate sekire še fragmentirana tulasta sekira, ki s stopničastim prehodom iz telesa v rezilo izkazuje značilnosti tulastih sekir številnih depojev iz začetnega horizonta mlajše KŽG.²⁶

Odlomka sekire na *t. 1: 8* in *2: 6* iz prvega depoja z Gobavice imata močno izražen kolenčast prehod

iz nasadišča v rezilo. Tak prehod se pojavlja na boljše ohranjenih sekirah iz Šempetra in Kranja²⁷ ter na dveh posamičnih najdbah uhatih sekir iz Benečije (tip Abano).²⁸ Carancini se glede na razvito koleno odloča za splošno datacijo v italijansko zgodnjo železno dobo (tj. 9.–8. st. pr. n. št.), kar se potrjuje ob depoju iz Kranja. Očitno so sekire z močno izraženim kolenom v tem času omejene na prostor severovzhodne Italije ter zahodne in osrednje Slovenije.

Nadaljnja prepoznavna značilnost uhatih sekir z Gobavice je kratka, vodoravna stranska grba na zadnjem delu nasadišča na nekaj odlomkih (*t. 1: 6,7*), ki pri dobro ohranjenih sekirah iz Šempetra in pri tistih z Apeninskega polotoka tipa Coppa del Principe praviloma nastopa skupaj z neizrazitim kolenom na prehodu iz nasadišča v rezilo (k temu prim. tudi *t. 2: 1; 7: 5; sl. 9: 3*).²⁹ Pri teh se rezilo razširi za 1–3 mm. Take sekire poznamo tudi iz depojev Dragomelj II in Kranj, kot posamično najdbo pa še z Gradišča nad Kališami v Škofjeloškem hribovju.³⁰ Iz Italije poznamo skupaj 6 primerkov sekir z neizrazitim kolenom, iz Slovenije pa dober ducat, pri čemer se kaže njihova koncentracija na Primorskem in Gorenjskem. Razprostranjenost močno spominja na tisto pri uhatih sekirah tipa Gorenje, saj se tudi pri sekirah s kolenom en primer iz grobišča s skeletnimi grobovi Coppa del Principe v Apuliji pojavlja v jugovzhodni Italiji, večina pa na severnem obrobju Jadrana. Pomenljive se zdijo različne najdiščne okoliščine tega tipa uhatih sekir: osamljeni primer sekire v Apuliji je grobna najdba, tiste iz severovzhodne Italije in Slovenije pa so depojske ali posamične, v veliki večini naselbinske najdbe. Glede na današnje stanje raziskav se tako pri sekirah s poševno stransko grbo tipa Gorenje kot pri sekirah s kolenčastim prehodom v rezilo nakazuje časovna prioriteta severnih sekir, tistih s severnega jadranskega obrobja.

Povzamemo lahko, da predstavljata osrednja in zahodna Slovenija pomembno področje razprostranjenosti teh tipov uhatih sekir okvirno med 10. in 8. st. pr. n. št. Na tem mestu se velja vprašati, ali specifične okoliščine pridobitve številnih uhatih sekir iz Slovenije z detektorji kovin v

²² Prim. npr. Carancini 1984, t. 168: 4423–4424 za nedokončani sekiri s poševno stransko grbo z območja Aquile.

²³ Prim. Carancini 1979; Furlani 1996, 87 s.

²⁴ Turk 1997; id. 2000, 21–23, 32–37; id. 2001, 156 s, sl. 2; id. 2012, 223, op. 22. Končna objava obeh depojev iz Dragomlja je v pripravi skupaj z rezultati zaščitnih raziskav tamkajšnjega žarnogrobiščnega naselja.

²⁵ Turk 2000, 41 ss.

²⁶ Prim. Turk 2001, sl. 1, z Mayer 1977, t. 125: 9,11–13; – Mozsolics 1985, t. 230A; 243: 1,24; 244: 11–14; 249: 2; 250: 13; 268: 3,5; 270A; 271A: 5, itd.; – Vinski-Gasparini 1973, 166, sl. 5: 3–5. Za številne posamične najdbe tovrstnih sekir iz Slovenije prim. tudi Šinkovec 1995, 71 s, t. 19; Šinkovec 1996, 137.

²⁷ Šempeter: Furlani 1996, 85, t. 131: 12,15; 132: 21–23,25; – Kranj: Turk 2000, 47 s (kat. št. 13, 14, verjetno pa tudi 15 in 90).

²⁸ Carancini 1984, 231, t. 171: 4465–4466.

²⁹ Šempeter: Furlani 1996, 84 s, t. 131: 13,14,17–20; – Apeninski polotok: Carancini 1984, 229 s, t. 170: 4459–4461; 171: 4462–4464.

³⁰ Turk 2000, 32, sl. 29: 4; 47 s, 85; Turk 2001, sl. 2: 4.

novejšem času ne vplivajo na razumevanje njihove razprostranjenosti oz. koncentracije. Po eni strani nedvomno drži, da so številni primeri uhatih sekir iz notranjskih, gorenjskih in dolenjskih naselbin detektorske najdbe, tako v izhodišču tudi oba depoja z Gobavice. Hkrati pa je treba poudariti, da so bili depoji Šempeter, Dragomelj I in II in Kranj, pa tudi nove naselbinske najdbe uhatih sekir v Ljubljani na Prulah, v izhodišču bodisi naključne najdbe bodisi odkritja ob arheoloških izkopavanjih. Ti depoji hkrati predstavljajo pomembno oporo in argument tako za datacijo kot za razprostranjenost obravnavanih tipov uhatih sekir.

Težje se je opredeliti glede tega, do kdaj se na našem prostoru pojavljajo uhate sekire. Glede na njihovo pojavljanje v treh depojih dolgega trajanja (Šempeter ter oba depoja z Gobavice), pri katerih so najmlajše najdbe datirane v 7., delno v 6. in morda celo v 5. st. pr. n. št.,³¹ je konec njihove uporabe nemogoče natančno časovno opredeliti. Datacije najmlajših izvedenk uhatih sekir na ital-skem prostoru nakazujejo, da so bile po 8. st. pr. n. št. le še redko v uporabi.³²

Preostali odlomki stranskih in prednjih delov nasadišč uhatih sekir ne omogočajo natančnejše tipološke opredelitve.

D) Neopredeljeni odlomki rezil sekir

Največje število predmetov v obeh depojih predstavljajo s 86 oz. 7 odlomki rezila sekir (*t.* 3: 9–23; 4; 5; 6: 1–13,16–17,19; 7: 6–12). Tudi rezila so močno razlomljena in ne omogočajo ugotavljanja, kateri zvrsti sekire so pripadala. Glede na to, da med prepoznavnimi odlomki sekir močno prevladujejo uhate, je najverjetneje, da so tudi danes nedoločljiva rezila prvotno pripadala večinoma uhatim sekiram. V nekaj primerih so pri rezilih ohranjene ostrine. Te so lahko ostre (tj. razkovane in nabrušene, npr. tiste na *t.* 3: 11,12,14–18), kar nakazuje, da so bile sekire pred lomljenjem uporabljane. V nekaterih primerih so ostrine popolnoma tope oz. nerazkovane (*t.* 3: 9–10,21–22), kar kaže, da so bile razlomljene, ne da bi bile predtem uporabljane za sekanje. To ob

³¹ Prim. Furlani 1996, 85, sl. 4, za protocertoško in nekatere dolgonožne fibule iz Šempetra; za najmlajše predmete iz depojev z Gobavice prim. tu spodaj Obročasti nakit in Fibule.

³² Carancini 1984, 227 s (za razne izvedbe sekir z okroglim presekom nasadišča).

nenavadni leguri bron s pogosto obilnim deležem svinca pri uhatih sekirah dodatno kaže, da številne izmed sekir niso bile namenjene sekanju, temveč (tudi) drugim namenom.³³

2. Surovci in ingoti

V obeh depojih je ohranjen po en bronast težko opredeljiv odlomek, najverjetneje surovec (*t.* 6: 14; 7: 14). Za razliko od žarnogrobiščnih večjih depojev mešane sestave, v katerih večji kosi surovcev in tudi cele pogače nastopajo pogosto,³⁴ so surovci v želznodobnih depojih redkejši, predvsem pa so tako kot ostali predmeti močno razlomljeni. Tako med 30 surovci iz kranjskega depoja nobeden ne presega teže 85 g, v drugem dragomeljskem depoju pa sta dva majhna koščka surovcev teže 19 in 59 g.³⁵

Iz prvega depoja izhajata odlomka paličastih ingotov (*t.* 6: 15,18), prvi je polkrožnega in drugi trapezastega preseka. Odlomek paličastega ingota pravokotnega preseka je bil med raziskavami odkrit tudi tik ob sondi 3, kar pomeni, da bi lahko bil eden od raznesenih predmetov iz prvotnega ležišča prvega depoja (*sl.* 1: 3; 15: 3). Paličasti ingoti so občasno del inventarja starejših depojev, denimo na Hočkem Pohorju iz drugega žarnogrobišnega horizonta.³⁶ Poznamo pa jih tudi v želznodobnih depojih, npr. v šempetrskem, kranjskem in v drugem dragomeljskem depoju.³⁷

3. Obročasti nakit

Obročasti nakit je v obeh depojih zastopan razmeroma skromno. V to kategorijo prištevamo v prvem depoju predmete št. 27 do 29 na *tabli* 6, v drugem depoju pa predmete št. 16 do 18 na *tabli* 7. Vsi predmeti so močno fragmentirani, zato je tipološka opredelitev otežena. Predmeti iz prvega depoja (*t.* 6: 27–29) so najverjetneje deli zapestnic, tako tudi predmet na *t.* 7: 18 iz drugega depoja. Predmet, okrašen z vrezi v obliki smrekove vejice

³³ Trampuž Orel 1996, 195 s. Podobno tope, nerazkovane so ostrine pri številnih uhatih sekirah na Apeninskem polotoku (Carancini 1984, t. 155: 4273; 156: 4274; 159: 4313; 162: 4351,4352; 166: 4398; 168: 4422–4430).

³⁴ Čerče, Turk 1996, 18 s, sl. 3; za pogače iz depoja Dragomelj I tudi Turk 1997.

³⁵ Turk 2000, 37, 65 s, sl. 31: 55,56.

³⁶ Čerče, Šinkovec 1995, 194, t. 86: 207–210.

³⁷ Furlani 1996, 81, t. 135: 50,52,54–57; Turk 2000, 35, sl. 30: 38 (Dragomelj II), 64 (Kranj).

(*t.* 7: 17; *sl.* 9: 4), je morda del ovratnice. Dobro primerjavo zanj najdemo med najdbami s Starega gradu nad Uncem.³⁸ Izpovednejši je polsvitkasto narebren odlomek iz drugega depoja (*t.* 7: 16), ki je del zapestnice ali nanožnice. Ustrezne primerjave zanj najdemo na Dolenjskem v grobovih stopnje Stična 2.³⁹

4. Fibule

V gobaviških depojih je skupaj sedem predmetov, ki jih pripisujemo fibulam (*t.* 6: 21–26; 7: 15; *sl.* 9: 5). Vse so bronaste, njihov spekter je zelo pester.

V prvem depoju je šest odlomkov fibul. Z vrezi okrašena noga fibule z dvojnimi gumbastimi zaključkom (*t.* 6: 21) je del velike čolničaste fibule,⁴⁰ 1. skupine čolničastih fibul po Barbari Jerin.⁴¹ Na Dolenjskem so bile v uporabi v stopnji Stična, v svetolucijskem prostoru v sočasni stopnji I c.⁴² Najboljše primerjave za nogo fibule z velikim bikoničnim gumbom (*t.* 6: 22) in bikonični gumb (*t.* 6: 23) najdemo pri nekaterih kačastih fibulah⁴³ in fibulah s trakastim lokom.⁴⁴ Navedeni grobovi sodijo v stopnji kačastih in certoških fibul. Lok fibule (*t.* 6: 24) ima romboiden presek. Tak presek loka imajo že nekatere protocertoške fibule,⁴⁵ vendar je, glede na citirane, gobaviški lok premalo upognjen oz. predolg. Ustreznejše primerjave zanj najdemo

³⁸ Laharnar 2012, 90 ss, t. 33: 99.

³⁹ Npr.: Magdalenska gora – Preloge: gr. 13/163 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 126: 28,29); Magdalenska gora – Voselca: gr. 2/6 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 133: 17); Stična gr. 48/27 (Gabrovec et al. 2006, t. 20: 48–50,53), gr. 48/87 (Gabrovec et al. 2006, t. 52: 12–20); Novo mesto – Kapitelska njiva: gr. I/65 (Križ 2013, t. 12: 3,4), gr. I/77 (Križ 2013, t. 19: 3,4); Veliki Nerajec VG 40 (Škvor Jernejčič 2011, t. 13: 4).

⁴⁰ Npr.: Podzemelj (Dular 1978, t. 1: 12,13); Podzemelj – Grm gr. I/16 (Barth 1969, 110 s, t. 15: 7); gr. XXXII/1 (Barth 1969, 143, 29: 10); Šmarjeta – Družinska vas (Stare 1973, 46, t. 60: 2); Slepšek pri Mokronogu (Jerin 2001, t. 3: 2).

⁴¹ Jerin 2001, 22 ss.

⁴² Jerin 2001, 62 ss.

⁴³ Npr.: Magdalenska gora – Voselca gr. 2/4 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 132A: 1).

⁴⁴ Npr.: Magdalenska gora – Preloge gr. 2/39 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 37A: 14); gr. 2/58 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 53: 2,3); gr. 2/73 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 60A: 2); Stična gr. 48/138 (Gabrovec et al. 2006, t. 79: 19).

⁴⁵ Npr.: Lo Schiavo 2010, t. 323: 4532,4543,4545; t. 333: 4752; t. 338: 4859; t. 341: 4913; – Glogovič 2003, t. 55: 537; t. 56: 545; t. 57: 558.

pri certoških fibulah 10. vrste, inačice e,⁴⁶ 10. vrste, inačice f⁴⁷ in 11. vrste, inačice b po Teržanovi.⁴⁸ Masivna predmeta na *t.* 6: 25 in 26 imata lečast presek in sta v sredini rahlo razširjena. Zaradi tega bi ju lahko prej kot za fragmenta zapestnic imeli za loka fibul. Podobno oblikovan lok imajo npr. nekatere certoške fibule 5.⁴⁹ in 10. vrste.⁵⁰

Odlomek fibule iz drugega depoja (*t.* 7: 15; *sl.* 9: 5) je del dvozankaste fibule 5a vrste po Gabrovcu.⁵¹ Tovrstne fibule so bile v uporabi predvsem v horizontu Podzemelj, posamezne pa sežejo še v horizont Stična 2.⁵²

FRAGMENTIRANOST IN OBRABLJENOST PREDMETOV

Stopnja fragmentiranosti predmetov v obeh depojih z Gobavice je izjemna: med predmeti ni niti eden ohranjen v celoti. S tega vidika se depoja močno razlikujeta od jugovzhodnoalpskih depojev iz pozne bronaste dobe, pri katerih je stopnja razlomljenosti njihovih predmetov zelo raznolika in pogosto znatna, a nikoli popolna.⁵³ Tudi po razlomljenosti predmetov sta gobaviška depoja dobro primerljiva z depoji iz Kranja, Gradišča nad Gornjo Košano ter iz Dragomlja II.⁵⁴ Gre za depoje iz starejše železne dobe, ki na Notranjskem in Gorenjskem med 8. in 6., morda pa celo 5. st. pr. n. št. tvorijo specifično, dobro prepoznavno skupino depojev. Vsi predmeti v njih so bronasti in popolnoma razlomljeni, med prepoznavnimi pa prevladujejo sekire, in sicer v ogromni večini uhate sekire. Te so nadalje najpogosteje sestavljene

⁴⁶ Teržan 1976, 332 s; tudi Magdalenska gora (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, t. 154: 5).

⁴⁷ Npr.: Dolenjske Toplice gr. 13/2 (Teržan 1976, t. 77: 3); Most na Soči gr. 45 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, t. 7B: 1).

⁴⁸ Npr.: Šmarjeta (Stare 1973, t. 27: 23,24).

⁴⁹ Npr.: Novo mesto – Kandija gr. 3/3 (Knez 1986, t. 24: 10); Most na Soči gr. 434 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, t. 35A: 6); Stična gr. 48/99 (Gabrovec et al. 2006, t. 56: 2).

⁵⁰ Npr.: Most na Soči gr. 306 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, t. 29D: 1).

⁵¹ Gabrovec 1970, 28 s, karta 9.

⁵² Tecco Hvala 2012, 204.

⁵³ Čerče, Turk 1996, 22 s, sl. 5.

⁵⁴ Kranj, Jelenov klanec: Turk 2000, 41–68; Perko 2011, 24; – Gradišče nad Gornjo Košano: Trampuž Orel, Heath 1998, 241, sl. 4, t. 1 (zgoraj); Turk 2000 68 s; – Dragomlja II: Turk 2000, 21 ss, 32 ss; id. 2001, 156 s, sl. 2; id. 2012, 223, op. 22.

Tab.1: Stopnja obrabljenosti prelomov pri predmetih v depou Gobavica – Mengeš I.

Tab. 1: The degree of wear on breaks among objects in the hoard of Gobavica above Mengeš I.

Gobavica – Mengeš I Gobavica above Mengeš I	Uhate sekire Shaft-hole axes	Rezila sekir Axe blades	Plavutasti sekiri Winged axes	Tulasti sekiri Socketed axes	Surovci, paličasti ingoti Plano-convex, bar ingots	Obročasti nakit Annular jewellery	Fibule Fibulae	Drugo Other	Skupaj Total
Ostri Sharpened		1			1	1	4	2	9
Ostri in obrabljeni Sharpened and worn	1	1			1				3
Obrabljeni Worn	11	36		1	1	2	2	2	55
Obrabljeni in močno obrabljeni Worn and highly worn		3	1						4
Močno obrabljeni Highly worn	31	45	1	1				2	80
Skupaj Total	43	86	2	2	3	3	6	6	151

Tab. 2: Stopnja obrabljenosti prelomov pri predmetih v depou Gobavica – Mengeš II.

Tab. 2: The degree of wear on breaks among objects in the hoard of Gobavica above Mengeš II.

Gobavica – Mengeš II Gobavica above Mengeš II	Uhate sekire Shaft-hole axes	Rezila sekir Axe blades	Plavutasta sekira Winged axe	Ploščat predmet Flat object	Surovec Plano-convex ingot	Obročasti nakit Annular jewellery	Fibula Fibula	Skupaj Total
Ostri Sharpened								0
Obrabljeni Worn		2			1	1		4
Obrabljeni in močno obrabljeni Worn and highly worn			1	1				2
Močno obrabljeni Highly worn	4	5				2	1	12
Skupaj Total	4	7	1	1	1	3	1	18

iz zelo specifične legure bron, v kateri je izjemno visok, praviloma preko 30-odstotni delež svinca.⁵⁵

Izjemna stopnja razlomljenosti predmetov v obeh depojih z Gobavice, pa tudi v sočasnih depojih iz Kranja, Gradišča nad Gornjo Košano in Dragomlja II, na prvi pogled močno odstopa od v splošnem dobro ohranjenih sekir z Apeninskega polotoka, tako od tulastih in plavutastih kot tudi od uhatih, kot jih lahko opazujemo v njihovi temeljni objavi.⁵⁶ Pri tem pa je treba opozoriti, da v tej objavi še zdaleč niso predstavljene vse bronaste sekire z Apeninskega polotoka, temveč le tiste, ki so tipološko dobro opredeljive. Zgolj iz velikega

depoja San Francesco v Bologni poznamo na tisoče drobnih odlomkov bronastih sekir, katerih stopnja razlomljenosti je primerljiva z omenjenimi slovenskimi železnodobnimi depoji.⁵⁷

Stopnja obrabljenosti odlomljenih predelov je pri predmetih iz obeh depojev zelo močna (*tab. 1 in tab. 2*; primer močno obrabljenih prelomov je razviden na sekirah na *sl. 9*). Med pregledanimi predmeti so izredno redki tisti z ostrimi lomi, in sicer le iz prvega depoja z Gobavice. Med temi predstavljajo večino

⁵⁵ Trampuž Orel, Heath 1998, 242 ss, sl. 7, tab. 1.

⁵⁶ Carancini 1984.

⁵⁷ Prim. Zannoni 1888, 48: od 3952 bronastih sekir iz depoja San Francesco jih Carancini objavlja 1287, tj. slabo tretjino (Carancini 1984, 255 s). Sklepamo lahko, da so preostale močno razlomljene, kot so delno tudi prikazane v Zannoni 1888, t. 16–25.

zaplestnica in fibule (gre za predmete na t. 6: 21,22 in 25,26), ki so v okviru depoja nedvomno mlajši elementi. Več odlomljenih površin na nekaterih predmetih izkazuje različno stopnjo obrabe, zato je mogoče domnevati, da so bili predmeti razlomljeni večkrat v različnih časovnih razmakih (prim. rubriki "Ostri in obrabljeni prelomi" ter "Obrabljeni in močno obrabljeni prelomi" na tab. 1 in tab. 2).

Sklepamo torej, da je bila velika večina predmetov iz obeh depojev po lomljenju in pred končnim deponiranjem dlje časa v uporabi. Glede na predstavljene datacije uhatih, tulastih in plavutastih sekir iz depojev je verjetno, da so bili ti predmeti v uporabi oz. "v obtoku" kot drobni odlomki tudi po več stoletij. Če so torej sekire iz obeh depojev glede na primerjave zanje datirane v čas, uokvirjen med 10. in 8. st. pr. n. št., potem datacija zaključka deponiranja v depoja v 6. ali celo 5. st. pr. n. št. pomeni, da so bili do skrajnosti razlomljeni odlomki sekir glede na obrabljenost v obtoku vsaj dve stoletji kot odlomki, ne pa kot prvotne sekire.

ZAKLJUČEK

Na območju izkopavanj iz l. 1998 so se kot sporadične najdbe pojavljali še nekateri bronasti predmeti (odlomki treh rezil sekire, treh uhatih sekir, paličastega ingota in pločevine: sl. 4: 1; 5: 1,5,6; 15: 1-4). Najdbe je sicer delno mogoče razložiti kot erozijo iz primarnih ležišč v depojih I ali II, vendar je v tem smislu indikativen odlomek bronca iz sonde 1, ki je ležal 4-5 m zahodno od mesta najdbe depojev (sl. 4: 1). Ta odlomek dokazuje, da gre v primeru depojev z Gobavice za širše področje specifičnih dejavnosti, katerih le delni izraz sta obravnavana depoja.

Ponovno velja opozoriti na dejstvo, da sta bili med izkopavanji v sondi 2 tik poleg drugega depoja odkriti dve skupini neobdelanih kamnov, položenih tako, da so s tremi stranicami oblikovali skrinji štirikotne oblike (glej zgoraj Sonda 2, sl. 3: B; 13). V južni se je nahajal odlomek rezila sekire (sl. 5: 1), kar nakazuje, da je bilo na območju raziskav na Gobavici nad Mengšem poleg obeh depojev namerno odloženih še več predmetov. Možno in verjetno je, da so tudi predmeti iz drugega depoja z Gobavice, ki so bili odkriti med dvema poglobljenima jamicama oz. poglobitvama v geološko osnovo, prvotno ležali v podobni kamniti skrinji. Ti dve poglobitvi bi torej lahko predstavljali ležišča odstranjenih kamnov, med katerima je prvotno ležal

depo. Kamniti skrinji v neposredni bližini drugega depoja z Gobavice spominjata na podobne kamnite skrinje, v katerih so bili odkriti depo Stehelčevs na zahodnem Češkem in več votivnih depojev v okviru žgalnega votivnega mesta (*Brandopferplatz*) Spielleitenköpfl na Zgornjem Bavarskem.⁵⁸ Bavarski votivni depoji so z depojema z Gobavice primerljivi tudi časovno, medtem ko je češki depo starejši, sodi namreč v začetek kulture žarnih grobišč.

Nadaljnja presenetljiva primerjava za kamniti skrinji z Gobavice je še bolj oddaljena, in sicer iz Rima, s tamkajšnjega Kapitolskega griča.⁵⁹ Tamkajšnji depo je po sestavi podoben številnim italiskim votivnim zakladom (*stirpi votive*) z uvoženo in imitirano arhajsko lončenino, antropomorfnimi figurinami iz bronaste pločevine in votivnimi keramičnimi ploščami iz 7. in 6. st. pr. n. št. Položen je bil v jamo, ki je bila obdana s kamnitimi ploščami. Nad depojem so bili postavljeni temelji kasnejšega svetišča. Prav zaradi teh specifičnih najdiščnih okoliščin je izkopavalec Einar Gjerstad depo povezal z razlago, ki jo je antični pisec Avlij Gelij (*Noctes Atticae*, II, 10) podal za t. i. *favisae Capitolinae*.⁶⁰ Gre za podzemne prostore oz. skrinje (*cellas*), v katerih so bili shranjeni predmeti, darovani Kapitolskemu svetišču. Ko so pri kasnejših obnovah svetišča naleteli na te skrinje, je to preprečilo kakršnokoli obnovo, saj so bile nedotakljive.⁶¹

Nedotakljivost svetiščnih votivov je fenomen, ki lahko pomaga k boljšemu razumevanju ogromnega števila depojev kovinskih predmetov iz evropske bronaste in železne dobe. Na tem mestu se omejujemo na ugotovitev, da določene najdiščne okoliščine napeljujejo na votivni značaj depojev z Gobavice nad Mengšem. Hkrati pa se v obeh depojih nahaja zbir močno razlomljenih predmetov, kar jih družijo s citiranimi depoji iz Šempetra, Gradišča nad Gornjo Košano, Kranja ter drugega depoja iz Dragomlja, a tudi z bolonjskim depojem San Francesco.

Pri preverjanju vzrokov za odlaganje predmetov v te depoje si nadalje velja ogledati raznolike namembnosti njihovih predmetov. Po eni strani gre za obsežna tezavriranja (v primeru depoja iz Bolo-

⁵⁸ Kytlicová 1981, 217, op. 1, sl. 6; 7; Lang 1997; Lang, Schultz 1994; prim. tudi Turk 2001, 161.

⁵⁹ Gjerstad 1960, 190 s; Kossack 1996, 26; Ampolo 1988, 158 s.

⁶⁰ Prim. Weiss 1875, II,10, za nemški prevod Atiških noči Avlija Gelija.

⁶¹ Za nadaljnje komentarje k temu antičnemu tekstu prim. tudi Turk 2001, 161 s.

gne s skoraj 15.000 predmeti v skupni teži dobrih tisoč štiristo kilogramov!),⁶² katerih vrednost se lahko meri v povezavi z golo materialno, tj. utežno vrednostjo deponiranih bronastih predmetov.⁶³ Pri tem velja izpostaviti, da se posebej na citiranih, gobaviškimi podobnih plavutastih in tulastih sekirah iz bolonjskega depoja pogosto pojavljajo reliefni ali vtisnjeni znaki, ki verjetno kažejo na predmonetarno funkcijo teh predmetov, namreč okras suhe vejice, primerljiv z znaki na t. i. ingotih *ramo secco* iz časa od 6. st. pr. n. št. naprej.⁶⁴ Tako je verjetno, da imajo predmonetarne oblike v arhaiskem in klasičnem času svoje oblikovne predhodnike, ki jim morda lahko najdemo primerjave tudi v mengeških depojih z Gobavice. Pomenljiv je odlomek uhate sekire na t. 2: 3, pri kateri je močne sledove udarcev, ki tvorijo podoben okras suhe vejice, sicer možno razložiti kot gole udarce, namenjene lomljenju predmeta. Vseeno pa se zdi verjetnejše, da gre za več kot to. Udarci, namenjeni lomljenju teh predmetov, so namreč vidni tik ob odlomljenih površinah. Na citirani uhati sekiri pa ti udarci tvorijo znak, kakršnega najdemo na številnih predmetih iz depoja San Francesco, posebej na tulastih sekirah, ki so oblikovno primerljive s tistima iz prvega depoja z Gobavice.⁶⁵

Namembnost je pri tako močno razlomljenih predmetih v depojih z Gobavice torej po eni strani treba opazovati v goli utežni vrednosti bronaste kovine. Te sekire so namreč pogosto slabo ulite, nedokončane in, kot kažejo kemične analize, z izredno visokim deležem svinca v njihovi litini funkcionalno zelo slabo uporabne.⁶⁶ A glede na specifično leguro je pomen teh predmetov še bolj v njihovi univerzalni izmenjalni vrednosti, kakršna se kaže ob omenjenih primerjavah okrasa na bolje ohranjenih italjskih sekirah. Na to ob nekaterih najdbah drobnih odlomkov uhatih sekir z gradišča nad Virom pri Stični opozarja Teržanova.⁶⁷ Pri tem izpostavlja povezanost z italjskimi gospodarskimi

interesi, ki ga nakazujejo številne najdbe odlomkov uhatih sekir v zahodni in osrednji Sloveniji.

Hkrati je omembe vredno, da njihova velika večina – tako tudi sekire iz gobaviških depojev – izhaja iz sočasnih utrjenih gradišč. Primorska, notranjska in osrednjeslovenska halštatska središča s temi najdbami izkazujejo vpetost v izmenjalne tokove s sočasnimi osrednje- in severnoitalskimi središči. Na podobno vpetost ob sporadičnih najdbah uhatih sekir na Sardiniji, Iberskem polotoku in v južni Franciji opozarja Claudio Giardino v študiji o rudarskih in metalurških območjih na zahodnem Mediteranu in o različnih vidikih izmenjave tamkajšnjih kovinskih predmetov.⁶⁸ Zanj so najdbe uhatih sekir pokazatelj specifičnih poti izmenjave med sicilskimi in apeninskimi rudonosnimi področji ter zahodno Evropo. Na podobne stike bi lahko sklepali tudi ob zahodnobalkanskih in jugovzhodnoalpskih najdbah uhatih sekir, na kar je bilo v preteklosti že opozorjeno.⁶⁹ Uhate sekire lahko torej razumemo kot polizdelek, kot določeno formo kovinskega ingota, ki ima najverjetneje hkrati tudi predmonetarno vrednost.

Še pred dvema desetletjema je bil velik depo iz Šempetra pri Gorici s specifično sestavo predmetov in z njihovim velikim časovnim razponom izjemen: v njem so na eni strani plavutaste sekire z začetka kulture žarnih grobišč in številne uhate sekire iz prehoda bronaste v železno dobo, po drugi pa elementi ženske noše iz 7. in celo 6. stoletja pr. n. št.⁷⁰ Podobne značilnosti izkazujejo novejšje depojske najdbe iz Kranja, Gobavice nad Mengšem, Dragomlja in Gradišča nad Gornjo Košano. Vsi omenjeni depoji omogočajo vzpostavitev specifične skupine halštatskih depojev z naslednjimi značilnostmi:

1. Gre za depoje, odkrite v sočasnih utrjenih višinskih naselbinah. Edino izjemo predstavlja močno uničen drugi depo iz Dragomlja, v katerem so ob uhatih in plavutastih sekirah prisotni odlomki obročastega nakita iz starejšega halštatskega obdobja, depo pa se nahaja na področju starejše, žarnogrobiščne nižinske naselbine, ki je opustela v 10. st. pr. n. št. Očitno je, da je po opustitvi naselbine človekova prisotnost na tem mestu vsaj občasno izpričana tudi v mlajšem času.

2. Gre za depoje z zelo podobno strukturo bronastih (in redkih bakrenih) najdb: v vseh prevladujejo uhate sekire, sledijo pa jim razne

⁶² Zannoni 1888, 48 s.

⁶³ Za obsežen šempetrski depo prim. Furlani 1996, 86 s, ki na to včasih zanemarljivo dejstvo opozarja ob prvotno impresivni teži šempetrskih predmetov, tj. preko 400 kg.

⁶⁴ Za t. i. ingote *ramo secco* poznoarhaiskega in klasičnega obdobja na Apeninskem polotoku prim. De Marinis 1986 in Cristofani 1988, sl. 5.

⁶⁵ Carancini 1984, t. 139–148.

⁶⁶ Trampuž Orel 1996, 195 s; Trampuž Orel, Heath 1998, 240 s, tab. 1; Trampuž Orel, Heath, Hudnik 1998, 232.

⁶⁷ Teržan 2010, 296–300, sl. 47.

⁶⁸ Giardino 1995, 220 s, sl. 107; 108.

⁶⁹ Trampuž Orel, Heath 1998, 237 s, sl. 1; Turk 2001, 159, sl. 3.

⁷⁰ Furlani 1996, 82, 85, sl. 4, t. 133: 31–32.

oblike bronastih (in bakrenih) polizdelkov ter posamični elementi orožja, orodja in praviloma tudi obročastega nakita in fibul.

3. Z delno izjemo šempetrskega depoja, v katerem so še prisotni redki v celoti ohranjeni predmeti, se v vseh ostalih depojih nahajajo samo popolnoma razbiti predmeti. Pogosto so ohranjeni odlomki tako drobnih in nerazpoznavnih, da jim je nemogoče določiti prvotno zvrst predmeta. Tudi za šempetrski depo se velja spomniti, da ga je prvotno sestavljalo preko 400 kg močno razlomljenih bronastih predmetov, od katerih se je ohranil le manjši del.⁷¹ Verjetno je, da so v številne muzejske zbirke naključno zašli le boljše ohranjeni predmeti iz depoja, ki je bil prvotno najverjetneje glede razlomljenosti predmetov primerljiv z novoodkritimi depoji z Notranjske in Gorenjske.

Zahvala

Pri nastajanju članka so sodelovali sodelavci Inštituta za arheologijo ZRC SAZU in Narodnega muzeja Slovenije. Risbe predmetov so delo Dragice Lunder Knific in Vesne Svetličič, table in slike so pripravili Tamara Korošec, Drago Valoh in Polona Bitenc, studijske fotografije je posnel Tomaž Lauko. Vsem se zahvaljujemo za odlično opravljeno delo.

KATALOG⁷²

Depo I

Tabla 1

1. Odlomek srednjega dela bronaste plavutaste sekire; del nasadišča s stopničastim prehodom v rezilo. Prelomi so močno obrabljeni. Na bokih in rezilu so vidni sledovi udarcev. Dolž. 3,8 cm; šir. 2,5 cm; t. 151,56 g. P 21600.

2. Odlomek ramena bronaste tulaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,4 cm; t. 17,84 g. P 21602.

3. Odlomek bronaste tulaste sekire; del ustja tula rahlo pravokotne oblike. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,8 cm; t. 23,15 g. P 21603.

4. Odlomek nasadišča plavutaste bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni, delno pa močno obrabljeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,7 cm; t. 19,59 g. P 21687.

5. Odlomek zadnjega dela nasadišča bronaste uhate sekire. Ohranjeni sta dve robni površini. Na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,8 cm; t. 17,97 g. P 21692.

6. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina in stranska grba. Na

eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,9 cm; šir. 3 cm; t. 69,22 g. P 21597.

7. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča – teme s stransko grbo. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 1,8 cm; t. 23,52 g. P 21598.

8. Odlomek bronaste uhate sekire. Ohranjena je ena robna površina. Na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 2,9 cm; t. 36,06 g. P 21630.

9. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjeni sta obe robni površini in stranska grba. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 5,6 cm; šir. 2,7 cm; t. 88,25 g. P 21596.

10. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjeni sta obe robni površini. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,5 cm; šir. 2,8 cm; t. 86,89 g. P 21588.

11. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjeni sta obe robni površini. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 3,1 cm; šir. 2,9 cm; t. 70,15 g. P 21589.

12. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjeni sta obe robni površini. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 4,8 cm; šir. 3,8 cm; t. 124,60 g. P 21571.

13. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,7 cm; t. 27,37 g. P 21590.

14. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,7 cm; šir. 1,3 cm; t. 5,96 g. P 21594.

15. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,8 cm; šir. 1,4 cm; t. 14,18 g. P 21592.

16. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,3 cm; šir. 1,8 cm; t. 31,96 g. P 21591.

17. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča z delom rezila. Ohranjeni sta obe robni površini, na katerih je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 4,5 cm; šir. 4,7 cm; t. 248,18 g. P 21570.

18. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča z delom rezila. Ohranjeni sta obe robni površini, na katerih je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 5,6 cm; šir. 4,7 cm; t. 215,66 g. P 21568.

Tabla 2

1. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča z delom rezila. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 5,5 cm; šir. 3,9 cm; t. 135,33 g. P 21566.

2. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča z delom rezila. Ohranjeni sta obe robni površini, na eni je viden livni šiv. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 4,9 cm; šir. 4,3 cm; t. 271,57 g. P 21569.

3. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča s prehodom v rezilo. Ohranjena je ena robna površina na kateri je viden livni šiv, na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev v obliki "ribje kosti". Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,4 cm; šir. 1,9 cm; t. 64,77 g. P 21572.

⁷¹ Furlani 1996, 73.

⁷² Kratice: dolž. = dolžina; šir. = širina; t. = teža; rek. pr. = rekonstruirani premer. Vse predmete hrani Narodni muzej Slovenije.

4. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča s prehodom v rezilo. Ohranjena je ena robna površina. Predmet je razpokan. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 3,1 cm; šir. 2 cm; t. 46,06 g. P 21573.

5. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča s prehodom v rezilo. Ohranjena je ena robna površina. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,7 cm; šir. 1,7 cm; t. 82,51 g. P 21574.

6. Odlomek bronaste uhate sekire s kolenastim prehodom v rezilo; prednji del nasadišča z delom rezila; delno je ohranjena ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 4,2 cm; šir. 3,7 cm; t. 96,15 g. P 21567.

7. Odlomek bronaste uhate sekire; del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,8 cm; t. 26,13 g. P 21576.

8. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča s prehodom v rezilo. Ohranjena je ena robna površina na kateri je viden livni šiv, na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,5 cm; šir. 2,4 cm; t. 45,04 g. P 21575.

9. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,5 cm; šir. 1,4 cm; t. 18,22 g. P 21685.

10. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,3 cm; šir. 1,5 cm; t. 18,90 g. P 21601.

11. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,4 cm; šir. 1,5 cm; t. 14,48 g. P 21686.

12. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,5 cm; t. 6,13 g. P 21586.

13. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z ohranjenim zelo majhnim delom robne površine. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,4 cm; šir. 1,4 cm; t. 22,95 g. P 21577.

14. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2 cm; šir. 1,3 cm; t. 5,72 g. P 21584.

15. Odlomek bronaste uhate sekire; del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,5 cm; t. 12,92 g. P 21578.

16. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča. Kovina je porozna. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,3 cm; šir. 1,8 cm; t. 8,91 g. P 21587.

17. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča, teme je zaobljeno. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,6 cm; šir. 1,6 cm; t. 15,88 g. P 21579.

18. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,8 cm; šir. 1,1 cm; t. 6,74 g. P 21585.

19. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,3 cm; t. 8,83 g. P 21688.

20. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so obrabljeni. šir. 1,6 cm; Dolž. 2,4 cm; t. 10,00 g. P 21581.

21. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so obrabljeni. šir. 1,3 cm; Dolž. 1,9 cm; t. 7,27 g. P 21582.

Tabla 3

1. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Na ploskvi so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,4 cm; šir. 1,6 cm; t. 25,04 g. P 21580.

2. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so na eni strani ostri, na drugi pa obrabljeni. Dolž. 1,7 cm; šir. 1,5 cm; t. 5,63 g. P 21583.

3. Odlomek stranskega dela nasadišča bronaste uhate sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,4 cm; šir. 2,3 cm; t. 17,06 g. P 21693.

4. Odlomek bronastega predmeta. Verjetno stranski del nasadišča uhate sekire, z eno ohranjeno robno površino. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 1,1 cm; t. 6,00 g. P 21708.

5. Odlomek bronaste uhate sekire; del nasadišča. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,4 cm; šir. 1,2 cm; t. 5,89 g. P 21709.

6. Odlomek bronaste uhate sekire; del nasadišča. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,6 cm; šir. 1,3 cm; t. 12,53 g. P 21710.

7. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,4 cm; šir. 1 cm; t. 4,50 g. P 21711.

8. Odlomek bronaste uhate sekire; stranski del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 1,7 cm; t. 6,46 g. P 21714.

9. Odlomek bronaste sekire; rezilo s topim robom za ostrino. Prelom je močno obrabljen. Dolž. 8,9 cm; šir. 4,4 cm; t. 192,05 g. P 21605.

10. Odlomek rezila bronaste uhate sekire. Ohranjeni sta dve robni površini, na katerih je viden livni šiv. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 5,4 cm; šir. 3 cm; t. 66,46 g. P 21607.

11. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina in ostrina rezila. Prelom je močno obrabljen. Dolž. 4,3 cm; šir. 3,2 cm; t. 38,58 g. P 21621.

12. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina in ostrina rezila. Preloma sta močno obrabljeni. Dolž. 4 cm; šir. 2,8 cm; t. 39,13 g. P 21622.

13. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjen je majhen del robne površine in ostrine rezila. Preloma sta obrabljeni. Dolž. 1,8 cm; šir. 1,4 cm; t. 8,11 g. P 21626.

14. Odlomek ostrine rezila bronaste sekire; na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 3,6 cm; t. 34,28 g. P 21623.

15. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Preloma sta močno obrabljeni. Dolž. 2,6 cm; šir. 1,9 cm; t. 14,96 g. P 21682.

16. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjen je majhen del robne površine in ostrine rezila. Preloma sta močno obrabljeni. Dolž. 2,9 cm; šir. 2,4 cm; t. 24,15 g. P 21625.

17. Odlomek ostrine rezila bronaste sekire; na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,4 cm; šir. 3,3 cm; t. 28,11 g. P 21620.

18. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv, in ostrina rezila. Preloma sta obrabljeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 1,6 cm; t. 14,51 g. P 21624.

19. Odlomek robnega dela rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 4,6 cm; šir. 3,7 cm; t. 63,60 g. P 21611.

20. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 5 cm; šir. 3,1 cm; t. 49,07 g. P 21650.

21. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjeni sta dve robni površini, na katerih je viden livni šiv. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 3,1 cm; šir. 1,8 cm; t. 19,35 g. P 21610.

22. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,3 cm; šir. 3,4 cm; t. 52,92 g. P 21609.

23. Odlomek rezila bronaste uhate sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 4,6 cm; šir. 3,9 cm; t. 123,38 g. P 21608.

Tabla 4

1. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Na površinah so ostanki rje. Dolž. 2,4 cm; šir. 1,9 cm; t. 13,23 g. P 21677.

2. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2 cm; šir. 1,8 cm; t. 14,71 g. P 21617.

3. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjen je majhen del robne površine, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,7 cm; šir. 2,4 cm; t. 36,99 g. P 21615.

4. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 3,4 cm; šir. 1,7 cm; t. 25,48 g. P 21633.

5. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 3 cm; šir. 1,9 cm; t. 37,91 g. P 21651.

6. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,9 cm; šir. 1,3 cm; t. 18,03 g. P 21616.

7. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Predmet je razpokan. Prelomi so pretežno ostri. Dolž. 4,4 cm; šir. 2,4 cm; t. 51,55 g. P 21631.

8. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,3 cm; šir. 1,7 cm; t. 21,43 g. P 21614.

9. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,3 cm; šir. 1,9 cm; t. 20,09 g. P 21629.

10. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,7 cm; šir. 1,5 cm; t. 20,05 g. P 21649.

11. Odlomek robnega dela rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,9 cm; šir. 2,2 cm; t. 49,84 g. P 21613.

12. Odlomek bronaste sekire s stranskim robom. Na stranski površini je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 2,2 cm; t. 51,34 g. P 21595.

13. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,6 cm; šir. 2,3 cm; t. 30,24 g. P 21627.

14. Odlomek robnega dela rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,1 cm; šir. 2,3 cm; t. 61,08 g. P 21612.

15. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 1,3 cm; t. 9,15 g. P 21642.

16. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 4 cm; šir. 1,9 cm; t. 29,32 g. P 21628.

17. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Dva preloma sta močno obrabljena, eden ni obrabljen. Dolž. 2,6 cm; šir. 2 cm; t. 16,23 g. P 21643.

18. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 1,5 cm; t. 14,13 g. P 21646.

19. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,1 cm; šir. 1,2 cm; t. 7,72 g. P 21647.

20. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 3,4 cm; šir. 3,2 cm; t. 63,00 g. P 21606.

21. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Dva preloma od treh sta močno obrabljena. Dolž. 1,6 cm; šir. 1,4 cm; t. 13,66 g. P 21618.

22. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Na prelomu je vidna luknja zaradi slabega ulivanja. Dolž. 2,3 cm; šir. 2,4 cm; t. 26,45 g. P 21632.

23. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena, zaobljena robna površina. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,5 cm; šir. 1,3 cm; t. 9,01 g. P 21634.

24. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so rahlo obrabljeni. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,1 cm; t. 6,87 g. P 21619.

25. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,9 cm; t. 12,17 g. P 21635.

Tabla 5

1. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,7 cm; t. 21,62 g. P 21637.

2. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,3 cm; t. 16,62 g. P 21636.

3. Odlomek stranskega dela nasadišča uhate sekire. Dva preloma od treh sta močno obrabljena. Dolž. 2,3 cm; šir. 1 cm; t. 7,60 g. P 21638.

4. Odlomek rezila bronaste sekire z ostrino. Preloma sta obrabljena. Dolž. 2,6 cm; šir. 2,5 cm; t. 10,99 g. P 21639.

5. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,7 cm; t. 14,55 g. P 21652.

6. Odlomek rezila bronaste uhate sekire. Ohranjena je ena robna površina. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 0,8 cm; šir. 1,3 cm; t. 8,07 g. P 21593.

7. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so nekoliko obrabljeni. Na površini so vidni sledovi udarcev. Dolž. 3 cm; šir. 2,2 cm; t. 52,91 g. P 21679.

8. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,9 cm; t. 28,38 g. P 21653.

9. Odlomek rezila bronaste sekire. Dva preloma sta močno obrabljena, druga dva nekoliko manj. Na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Dolž. 3 cm; šir. 1,5 cm; t. 18,20 g. P 21689.

10. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 3,1 cm; šir. 2,6 cm; t. 35,23 g. P 21678.

11. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 2,9 cm; t. 26,65 g. P 21654.

12. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Dolž. 1,8 cm; šir. 1,2 cm; t. 17,95 g. P 21655.

13. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 0,9 cm; t. 9,21 g. P 21656.

14. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Dolž. 3,3 cm; šir. 2,3 cm; t. 21,72 g. P 21657.

15. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 2 cm; t. 34,48 g. P 21640.

16. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Dolž. 2,6 cm; šir. 2,1 cm; t. 31,09 g. P 21658.

17. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Na prelomu je vidna luknja zaradi slabega ulivanja. Dolž. 2 cm; šir. 1,5 cm; t. 12,79 g. P 21659.

18. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Na eni ploskvi je vidna sled udarca. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,6 cm; šir. 1,3 cm; t. 11,96 g. P 21641.

19. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Predmet je zaradi razpokan. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 1,5 cm; t. 17,06 g. P 21660.

20. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,4 cm; šir. 2,2 cm; t. 20,51 g. P 21661.

21. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,8 cm; šir. 1,1 cm; t. 8,09 g. P 21662.

22. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Dolž. 2 cm; šir. 1,7 cm; t. 13,64 g. P 21663.

23. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Na eni ploskvi je vidna sled udarca. Dolž. 2,1 cm; šir. 1,6 cm; t. 15,47 g. P 21664.

24. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Dolž. 1,5 cm; šir. 1,1 cm; t. 9,84 g. P 21665.

25. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1 cm; šir. 0,8 cm; t. 6,03 g. P 21666.

26. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Preloma sta obrabljena. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,3 cm; t. 15,54 g. P 21667.

27. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Predmet je razpokan. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,9 cm; t. 20,89 g. P 21713.

28. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,5 cm; šir. 1,4 cm; t. 13,43 g. P 21668.

29. Odlomek rezila bronaste sekire, ohranjena je ena robna površina. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,8 cm; t. 10,54 g. P 21716.

30. Odlomek rezila bronaste sekire. Na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Dva preloma sta močno obrabljena, dva nekoliko manj. Dolž. 2 cm; šir. 1,2 cm; t. 8,95 g. P 21669.

Tabla 6

1. Odlomek rezila bronaste sekire. Trije prelomi so močno obrabljeni, eden nekoliko manj. Dolž. 1,5 cm; šir. 1,1 cm; t. 6,87 g. P 21707.

2. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 1,5 cm; šir. 1 cm; t. 6,23 g. P 21644.

3. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,6 cm; šir. 1,1 cm; t. 6,66 g. P 21712.

4. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,3 cm; šir. 2,1 cm; t. 17,95 g. P 21670.

5. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,2 cm; šir. 1 cm; t. 5,25 g. P 21715.

6. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 2,2 cm; t. 13,81 g. P 21671.

7. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,2 cm; šir. 2,2 cm; t. 24,13 g. P 21645.

8. Odlomek rezila bronaste sekire, ohranjena je ena robna površina. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1 cm; šir. 0,9 cm; t. 5,81 g. P 21672.

9. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Dolž. 2,3 cm; šir. 1,2 cm; t. 10,44 g. P 21673.

10. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so obrabljeni. Na eni ploskvi je vidna sled udarca. Dolž. 1,8 cm; šir. 1,8 cm; t. 11,64 g. P 21674.

11. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,9 cm; šir. 1,1 cm; t. 10,71 g. P 21675.

12. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 1,5 cm; šir. 0,8 cm; t. 4,29 g. P 21676.

13. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelom je obrabljen. Dolž. 2,6 cm; šir. 0,8 cm; t. 3,72 g. P 21648.

14. Odlomek amorfnega bronca, morda surovca. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 1,8 cm; šir. 1,6 cm; t. 10,84 g. P 21691.

15. Odlomek paličastega bronastega ingota. Prelom je delno obrabljen. Dolž. 2,4 cm; šir. 1,1 cm; t. 9,43 g. P 21680.

16. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,7 cm; t. 17,52 g. P 21684.

17. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljeni. Dolž. 2,6 cm; šir. 1,5 cm; t. 26,05 g. P 21683.

18. Odlomek paličastega bronastega ingota. Preloma sta pretežno ostra. Dolž. 1,4 cm; šir. 1,3 cm; t. 10,08 g. P 21681.

19. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjeni sta dve robni površini. Kovina je zelo drobljiva. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 2,5 cm; šir. 2,4 cm; t. 13,84 g. P 21690.

20. Odlomek ulivnega sistema. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2 cm; šir. 1,9 cm; t. 27,23 g. P 21599.

21. Noga bronaste čolničaste fibule. Prelom je oster. Dolž. 5,4 cm; t. 10,98 g. P 21701.

22. Odlomek noge bronaste kačaste ali trakaste fibule z velikim bikoničnim gumbom na zaključku noge. Prelom je oster. Dolž. 3,2 cm; t. 5,16 g. P 21702.

23. Gumb zaključka noge bronaste kačaste ali trakaste fibule. Dolž. 1,3 cm; šir. 1,2 cm; t. 7,58 g. P 21703.

24. Odlomek masivnega loka bronaste (certoške?) fibule. Preloma sta delno obrabljena. Dolž. 4,7 cm; t. 17,68 g. P 21705.

25. Odlomek loka bronaste (certoške?) fibule. Preloma sta pretežno ostra. Dolž. 3,6 cm; šir. 0,6 cm; t. 6,86 g. P 21704.

26. Odlomek loka bronaste (certoške?) fibule. Preloma sta pretežno ostra. Dolž. 3,7 cm; pr. 0,5 cm; t. 4,53 g. P 21706.

27. Odlomek paličastega bronastega predmeta (zapestnice?), rombičnega prereza; na dveh površinah je okrašen s poševnimi vrezi. Preloma sta obrabljena. Dolž. 2,2 cm; šir. 0,5 cm; t. 6,94 g. P 21695.

28. Odlomek bronastega trakastega predmeta; na eni strani je okrašen s poševnimi vrezi, vidna je tudi sled udarca. Preloma sta obrabljena. Dolž. 1,5 cm; šir. 1,2 cm; t. 4,00 g. P 21700.

29. Odlomek bronaste zapestnice; široka, trakasta, konkavna; na robovih je okrašena s snopi vrezov. Preloma sta pretežno ostra. Dolž. 3,2 cm; šir. 2,1 cm; t. 8,37 g. P 21697.

30. Odlomek robnega dela tanke bronaste pločevine. Na eni strani je okras z utolčenimi pikami razporejenimi v krogu. Verjetno del ustja posode. Prelomi so ostri. Dolž. 2,7 cm; šir. 2,4 cm; t. 5,58 g. P 21696.

31. Odlomek robnega dela tanke bronaste pločevine. Ravno odlomljene površine so ostre. Dolž. 1,4 cm; šir. 1,4 cm; t. 1,38 g. P 21694.

32. Bronasta zakovica (ali žebliček) z veliko, tanko, ploščato glavico (ukriviljena). Prelom je močno obrabljjen. Viš. 0,7 cm; pr. 1,9 cm; t. 2,26 g. P 21698.

33. Odlomek bronastega predmeta. Prelomi so obrabljjeni. Dolž. 2 cm; šir. 1,2 cm; t. 4,99 g. P 21699.

34. Bronast amorfní predmet; močno obrabljjen in poškodovan. Dolž. 1,7 cm; šir. 1,5 cm; t. 4,82 g. P 21604.

35. Odlomek ustja latvice; grobozrnata keramika; barva: rdečerumena; trdota: 4–5. Dolž. 2,8 cm; šir. 2,1 cm. P 21717.

Depo II

Tabla 7

1. Fragmentirana masivna, bronasta, plavutasta sekira z visoko stoječimi plavutmi. Ohranjeno je nasadišče s prehodom v rezilo, ki se sedlasto razširi (na eni strani je ohranjeno rame). Prelomi so obrabljjeni, delno pa močno obrabljjeni. Dolž. 9,4 cm; šir. 5,5 cm; t. 366 g. P 21510.

2. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča; na ploskvah so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 2,2 cm; t. 29,79 g. P 21514.

3. Odlomek stranskega del nasadišča bronaste uhate sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,4 cm; t. 13,54 g. P 21512.

4. Bronasta uhata sekira; odlomek prednjega dela nasadišča z delom rezila. Ohranjeni sta obe robni površini, na katerih je viden livni šiv. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 5,8 cm; šir. 3,5 cm; t. 310 g. P 21504.

5. Odlomek bronaste uhate sekire; prednji del nasadišča z eno robno površino in zalomljenim kolenčastim prehodom v rezilo. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 2,6 cm; šir. 1,8 cm; t. 44,14 g. P 21515.

6. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina; na eni ploskvi so vidni sledovi udarcev. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 3 cm; šir. 2,1 cm; t. 34,32 g. P 21502.

7. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so obrabljjeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 2,1 cm; t. 28,52 g; P 21505.

8. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 3,1 cm; šir. 1,5 cm; t. 27,12 g. P 21506.

9. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina; kovina je drobljiva. Prelomi so močno obrabljjeni. Predmet je razpokan. Dolž. 3,4 cm; šir. 2,5 cm; t. 36,90 g. P 21513.

10. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 3,5 cm; šir. 3 cm; t. 47,07 g. P 21508.

11. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno obrabljjeni. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,8 cm; t. 15,20 g. P 21507.

12. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so obrabljjeni. Dolž. 2,8 cm; šir. 1,8 cm; t. 20,54 g. P 21503.

13. Odlomek ploščatega bronca z dvema robnima površinama. Ena je stanjšana, druga razširjena v robnik. Prelomi so obrabljjeni, delno pa močno obrabljjeni. Dolž. 2,1 cm; šir. 1,4 cm; t. 8,13 g. P 21516.

14. Odlomek masivnega bronastega ingota. Lahko je odlomek surovca. Ena robna površina je obrabljena. Dolž. 2,4 cm; šir. 2,4 cm; t. 43,36 g. P 21518.

15. Odlomek loka bronaste ločne vozlaste fibule s tremi ohranjenimi vozli. Na odlomljenem delu je luknja, globoka 0,8 cm. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 3,3 cm; t. 22,08 g. P 21519.

16. Odlomek polsvitkasto narebrene bronaste zapestnice ali nanožnice; na zunanjem obodu sta dve uliti skupini s po sedmimi oz. šestimi drobnimi polsvitki. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 2,7 cm; prem. 0,5 cm; t. 6,39 g. P 21511.

17. Odlomek bronaste ovratnice trikotnega preseka; na zgornji površini je vrezan okras v obliki smrekove vejice. Preloma sta obrabljena. Dolž. 3,2 cm; šir. 0,9 cm; rek. pr. 13 cm; t. 5,39 g. P 21509.

18. Odlomek trakaste bronaste zapestnice z elipsastim presekom. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 3,6 cm; šir. 1 cm; t. 11,73 g. P 21517.

Sonda 1

Slika 4

1. Odlomek bronastega predmeta, verjetno ingota ali dela sekire. Prelomi so močno obrabljjeni, kovina je drobljiva. Lega: sonda 1, plast 2. Dolž. 1,7 cm; šir. 1,2 cm; t. 11,14 g. P 21718.

2. Odlomek bronastega dletca – rimska spatula?. Lega: sonda 1, plast 2. Dolž. 6 cm; t. 3,52 g. P 21835.

3. Bronasta noriško-panonska fibula s predrto nogo in dvema gumboma na loku (tip Almgren 236 c). Lega: sonda 1, plast 2. Dolž. 4,2 cm; t. 5,80 g. P 21723.

4. Odlomek ostenja glinene posode; izdelava prostoročna; barva: zunaj sivorjava, znotraj sivorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: glavničenje. Lega: sonda 1, plast 2. Dolž. 3 cm; šir. 2,5 cm. P 29213.

5. Odlomek glinenega svitka; izdelava prostoročna; barva: zunaj oranžnordeča, znotraj siva; površina hrapava; sestava drobnozrnata; okras: vtisi. Lega: sonda 1, plast 4. Rek. prem. 8,5 cm. P 29216.

6. Odlomek glinenega trakastega ročaja; izdelava prostoročna; barva: zunaj rdečerjava, znotraj rdečerjava; površina hrapava; sestava grobozrnata. Lega: sonda 1, plast 2. Dolž. 4 cm; šir. 2,8 cm. P 29215.

7. Gumb z zaključkom noge in delom loka železne fibule srednjelatenske sheme. Lega: sonda 1, plast 4. Dolž. 1,4 cm; t. 2,98 g. P 29211.

8. Odlomek glinenega svitka; izdelava prostoročna; barva: zunaj rumenorjava, znotraj rumenorjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata. Lega: sonda 1, plast 3. Rek. prem. 7 cm. P 29217.

Sonda 2

Slika 5

1. Odlomek rezila bronaste sekire. Ohranjena je ena robna površina, na kateri je viden livni šiv. Prelomi so pretežno ostri. Lega: sonda 2, plast 2. Dolž. 2,2 cm; šir. 1,5 cm; t. 11,09 g. P 21833.

2. Del bronaste rimske konjske opreme. Lega: sonda 2, plast 2. Dolž. 5,8 cm; šir. 2,7 cm; t. 23,16 g. P 21724.

3. Odlomek železne fibule srednjelatenske sheme. Ohranjena sta dva navoja peresovine, del igle in tetiva. Lega: sonda 2, plast 2.⁷³ P 29212.

4. Odlomek dna in ostenja posode; keramika tankih sten; barva: rdečerumena. Lega: sonda 2, plast 2. P 28341.

5. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so močno ob-

rabljeni. Lega: sonda 2, plast 4. Dolž. 3,2 cm; šir. 2,5 cm; t. 39,87 g. P 21830.

6. Odlomek rezila bronaste sekire. Prelomi so močno obrabljeni. Lega: sonda 2, plast 4. Dolž. 1,7 cm; šir. 1,1 cm; t. 6,02 g. P 21831.

7. Odlomek tanke bronaste zapestnice rombičnega preseka. Preloma sta obrabljena. Lega: sonda 2, plast 4. Dolž. 2,3 cm; pr. 0,5 cm; t. 3,00 g. P 21832.

8. Odlomek glinene piramidalne uteži; izdelava prostoročna; barva: zunaj rdečerjava, znotraj rdečerjava; površina hrapava; sestava drobnozrnata. Lega: sonda 2, plast 4. P 29214.

Detektorske najdbe

Slika 15

1. Odlomek bronaste uhate sekire; zadnji del nasadišča. Ohranjena je ena robna površina. Prelomi so obrabljeni. Dolž. 2,7 cm; šir. 2,4 cm; t. 42,54 g. P 21719.

2. Odlomek bronaste uhate sekire; osrednji del nasadišča. Ohranjeni sta obe robni površini. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 4,2 cm; šir. 1,4 cm; t. 12,93 g. P 21721.

3. Odlomek bronastega paličastega ingota. Preloma sta močno obrabljena. Dolž. 1,5 cm; šir. 0,7 cm; t. 10,63 g. P 21720.

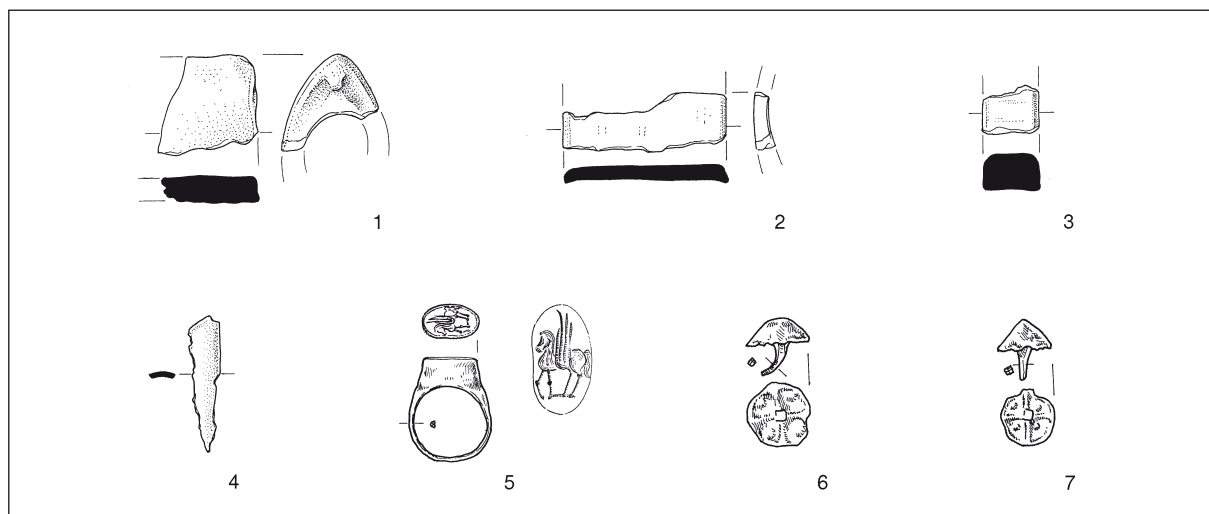
4. Odlomek bronaste pločevine. Ohranjen je majhen del robne površine. Dolž. 3,5 cm; šir. 0,8 cm; t. 1,89 g. P 21722.

5. Železen rimski prstan z gemo iz kalcedona; vrezana podoba Pegaza. Pr. 2,8 cm; t. 5,00 g. P 21834.

6. Železen žbljiček z masivno polkrožno glavico. Na spodnji strani okrašen s plastičnim križem in štirimi bunčicami. Viš. 1,5 cm; pr. glavnice 1,7 cm. P 28340.

7. Železen žbljiček z masivno koničasto glavico. Na spodnji strani okrašen s plastičnim križem in štirimi bunčicami. Viš. 1,6 cm; pr. glavnice 1,4 cm. P 28339.

⁷³ Za določitev železnih fibul se zahvaljujema Draganu Božiču, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za arheologijo.

Sl. 15: Gobavica nad Mengšem, detektorske najdbe. 1–4 bron; 5 železo in kalcedon; 6,7 železo. M. = 1:2.
Fig. 15: Gobavica above Mengeš, detector finds. 1–4 bronze; 5 iron and chalcedony; 6,7 iron. Scale = 1:2.

- AMPOLO, C. 1988, La nascita della città. – V / In: A. Momigliano, A. Schiavone (ur. / eds.), *Roma in Italia. Storia di Roma* 1, 153–180, Torino.
- BARTH, F. E. 1969, *Die hallstattzeitlichen Grabhügel im Bereiche des Kutscher bei Podsemel (Slowenien)*. – *Antiquitas* 3/5.
- CARANCINI, G. L. 1979, I ripostigli dell'età del bronzo finale. – V / In: *Atti della XXI riunione scientifica. Il bronzo finale in Italia. Firenze 21–23 ottobre 1977*, 631–641, Firenze.
- CARANCINI, G. L. 1984, *Le asce nell'Italia continentale* 2. – *Prähistorische Bronzefunde* 9/12.
- CRISTOFANI, M. 1988, Processi di trasformazione socio-economica nell'Etruria padana fra VI e V secolo a.C. – V / In: *La formazione della città preromana in Emilia-Romagna. Atti del convegno di studi*, 45–59, Bologna.
- ČERČE, P., I. ŠINKOVEC 1995, Katalog depojev pozne bronaste dobe / Catalogue of Hoards of the Urnfield Culture. – V / In: Teržan (ur. / ed.) 1995, 129–232.
- ČERČE, P., P. TURK 1996, Depoji pozne bronaste dobe – najdiščne okoliščine in struktura najdb / Hoards of the Late Bronze Age – the Circumstances of their Discovery and the Structure of the Finds. – V / In: Teržan (ur. / ed.) 1996, 7–30.
- DE MARINIS, R. 1986, Aes signatum. – V / In: R. De Marinis (ur. / ed.), *Gli Etruschi a nord del Po* 1, 201–203, Mantova.
- DULAR, J. 1978, *Podzemelj*. – Katalogi in monografije 16.
- FURLANI, U. 1996, Depojska najdba iz Šempetra pri Gorici / Il ripostiglio di San Pietro presso Gorizia. – V / In: Teržan (ur. / ed.) 1996, 73–88.
- GABROVEC, S. 1970, Dvoankaste ločne fibule (Zweischleifigen Bogenfibeln). – *Godišnjak. Centar za Balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine* 8/6, 5–65.
- GABROVEC, S., A. KRUH, I. MURGELJ, B. TERŽAN 2006, *Stična* 2/1. *Gomile starejše železne dobe. Katalog / Stična* 2/1. *Grabhügel der älteren Eisenzeit. Katalog*. – Katalogi in monografije 37.
- GASPARI, A., N. TRAMPUŽ OREL, P. TURK 2009a, Katalog predmetov. Prazgodovina. – V / In: P. Turk, J. Istenič, T. Knific, T. Nabergoj (ur. / eds.), *Ljubljana – kulturna dediščina reke*, 193–239, Ljubljana.
- GASPARI, A., N. TRAMPUŽ OREL, P. TURK 2009b, Catalogue. Prehistory. – V / In: P. Turk, J. Istenič, T. Knific, T. Nabergoj (ur. / eds.), *The Ljubljana – a River and its Past*, 217–263, Ljubljana.
- GIARDINO, C. 1995, *Il Mediterraneo Occidentale fra XIV ed VIII secolo a.C. Cerchie minerarie e metallurgiche*. – BAR. International Series 612.
- GJERSTAD, E. 1960, *Early Rome* 3. *Fortifications, domestic architecture, sanctuaries. Stratigraphic excavations*. – Lund.
- GLOGOVIČ, D. 2003, *Fibeln im kroatischen Küstengebiet*. – *Prähistorische Bronzefunde* 14/13.
- HORVAT, J. 2014, Zgodnjerimske vojaške najdbe s prazgodovinskih naselbin na Gorenjskem. – V / In: J. Istenič, B. Laharnar, J. Horvat (ur. / eds.), *Sledovi rimske vojske na območju Slovenije / Traces of Roman Army in Slovenia*, Katalogi in monografije 41, v tisku.
- JERIN, B. 2001, *Čolničaste fibule v Sloveniji*. – Ljubljana (neobjavljeno Diplomsko delo / unpublished graduate thesis, Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani).
- KNEZ, T. 1986, *Novo mesto* 1. *Halštatski grobovi / Novo mesto* 1. *Hallstattzeitliche Gräber*. – Carniola Archaeologica 1.
- KOSSACK, G. 1996, Religiöses Denken in Alteuropa vom 8. bis zum 6. Jahrhundert v. Chr. Geb. – V / In: *Archäologische Forschungen zum Kultgeschehen in der jüngeren Bronzezeit und frühen Eisenzeit Alteuropas. Ergebnisse eines Kolloquiums*, Regensburger Beiträge zur prähistorischen Archäologie 2, 17–42.
- KRIŽ, B. 2013, *Novo mesto* 7. *Kapiteljska njiva. Gomile I, XIV in XV / Novo mesto* 7. *Kapiteljska njiva. Barrows I, XIV and XV*. – Carniola Archaeologica 7.
- KYTILICOVÁ, O. 1981, Ein Beitrag zu den Schmuckgarnituren des böhmischen Knovíz-Milavečar Bereichs. – V / In: H. Lorenz (ur. / ed.), *Studien zur Bronzezeit. Festschrift für W. A. v. Brunn*, 213–249, Mainz.
- LAHARNAR, B. 2012, *Notranjska med prazgodovino in antiko*. – Ljubljana (Doktorsko delo / Dissertation, Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani).
- LANG, A. 1997, Der hallstattzeitliche Brandopferplatz auf dem Spilleitenköpfl bei Farchant, Lkr. Garmisch Partenkirchen. – V / In: *Kult der Vorzeit in den Alpen*, 66–71, Innsbruck.
- LANG, A., U. SCHULTZ 1994, Ein hallstattzeitlicher Brandopferplatz bei Farchant. – *Das Archäologische Jahr in Bayern* 1994, 84–86.
- LO SCHIAVO, F. 2010, *Le Fibule dell'Italia meridionale e della Sicilia dall'età del bronzo recente al VI secolo a.C.* – *Prähistorische Bronzefunde* 14/14.
- MAYER, E. F. 1977, *Die Äxte und Beile in Österreich*. – *Prähistorische Bronzefunde* 9/9.
- MOZSOLICS, A. 1985, *Bronzefunde aus Ungarn. Depotfundhorizonte von Aranyos, Kurd und Gyermely*. – Budapest.
- NAVA, M. L. 1981, Ripostiglio di asce da Salapia (Foggia). – *Taras* 1/1, 7–15.
- NOVOTNÁ, M. 1970, *Die Äxte und Beile in der Slowakei*. – *Prähistorische Bronzefunde* 9/3.
- PAVLIN, P. 2003, Gobavica nad Mengšem. – V / In: *Depoja z gradišča Gobavica nad Mengšem in drugi depoji starejše železne dobe*, 16–17, Mengeš.
- PERKO, V. 2011, *Železna nit. Sprehod skozi arheološko preteklost Gorenjske*. – Kranj.
- STARE, V. 1973, *Prazgodovina Šmarjete*. – Katalogi in monografije 10.
- SYDOW, W. 1995, *Der hallstattzeitliche Bronzehort von Fliess im Oberinntal, Tirol*. – *Fundberichte aus Österreich. Materialheft. Reihe A* 3.
- ŠINKOVEC, I. 1995, Katalog posameznih kovinskih najdb bakrene in bronaste dobe / Catalogue of Individual Metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages. – V / In: Teržan (ur. / ed.) 1995, 29–127.
- ŠINKOVEC, I. 1996, Posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe / Individual Metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages. – V / In: Teržan (ur. / ed.) 1996, 125–163.
- ŠKVOR JERNEJČIČ, B. 2011, Starejšezeleznodobno grobišče Veliki Nerajec pri Dragatušu v Beli krajini (The Early Iron Age cemetery of Veliki Nerajec near Dragatuš in Bela krajina). – *Arheološki vestnik* 62, 165–230.

- ŠTIBERNIK, G. 2003, Gradišče Gobavica. – V / In: *Depoja z gradišča Gobavica nad Mengšem*, 6–7, Mengeš.
- TECCO HVALA, S. 2012, *Magdalenska gora. Družbena struktura in grobni rituali železnodobne skupnosti / Magdalenska gora. Social structure and burial rites of the Iron Age community.* – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 26.
- TECCO HVALA, S., J. DULAR, E. KOCUVAN 2004, *Železnodobne gomile na Magdalenski gori / Eisenzeitliche Grabhügel auf der Magdalenska gora.* – Katalogi in monografije 36.
- TERŽAN, B. 1976, Certoška fibula (Die Certosafibel). – *Arheološki vestnik* 27, 317–536.
- TERŽAN, B. (ur. / ed.) 1995, *Depojske in posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe na Slovenskem 1 / Hoards and Individual metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages in Slovenia 1*, Katalogi in monografije 29.
- TERŽAN, B. (ur. / ed.) 1996, *Depojske in posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe na Slovenskem 2 / Hoards and Individual metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages in Slovenia 2*, Katalogi in monografije 30.
- TERŽAN, B. 2010, *Stiške skice / Stična – Skizzen.* – V / In: S. Gabrovec, B. Teržan 2008 (2010), *Stišna 2/2. Gomile starejše železne dobe. Razprave / Stična 2/2. Grabhügel der älteren Eisenzeit. Studien*, Katalogi in monografije 38, 189–325.
- TERŽAN, B., F. LO SCHIAVO, N. TRAMPUŽ-OREL 1984–1985, *Most na Soči (S. Lucia) 2.* – Katalogi in monografije 23/1–2.
- TRAMPUŽ OREL, N. 1996, *Spektrometrične raziskave depojskih najdb pozne bronaste dobe / Spectrometric Research of the Late Bronze Age Hoard Finds.* – V / In: Teržan (ur. / ed.) 1996, 165–242.
- TRAMPUŽ OREL, N., D. J. HEATH 1998, *Analysis of Heavily Leaded Shaft-Hole Axes.* – V / In: B. Hänsel (ur. / ed.), *Mensch und Umwelt in der Bronzezeit Europas*, 237–248, Kiel.
- TRAMPUŽ OREL, N., D. J. HEATH, V. HUDNIK 1998, *Chemical Analysis of Slovenian Bronzes from the Late Bronze Age.* – V / In: C. Mordant, M. Pernot, V. Rychner (ur. / eds.), *L'Atelier du bronzier en Europe du XXe au VIIIe siècle avant notre ère. Actes du colloque international Bronze '96, Neuchâtel et Dijon 1*, 223–236, Paris.
- TURK, P. 1997, *Das Depot eines Bronze gießers aus Slowenien – Opfer oder Materiallager?* – V / In: A. Hänsel, B. Hänsel (ur. / eds.), *Gaben an die Götter. Schätze der Bronzezeit Europas*, 49–52, Berlin.
- TURK, P. 1999, *Starejša železna doba – halštatsko obdobje.* – V / In: J. Železnikar (ur.), *Poselitvena podoba Mengša in okolice od prazgodovine do srednjega veka*, 31–37, Mengeš.
- TURK, P. 2000, *Depoji pozne bronaste dobe med Panonskim in Apeninskim prostorom.* – Ljubljana (Doktorsko delo / Dissertation, Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani).
- TURK, P. 2001, *Some aspects of new Late Bronze Age and Early Iron Age Hoard-finds from Central Slovenia.* – V / In: A. Lippert (ur. / ed.), *Die Draw-, Mur- und Raab-Region im 1. vorchristlichen Jahrtausend. Akten des internationalen Symposiums vom 26. bis 29. April in Bad Radkersburg*, Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 78, 155–164.
- TURK, P. 2012, *Die Horte der Bronzezeit und ihre Fundplätze im "Kreuzungsbereich" der Welten.* – V / In: S. Hansen, D. Neumann, T. Vachta (ur. / eds.), *Hort und Raum. Aktuelle Forschungen zu bronzezeitlichen Deponierungen in Mitteleuropa*, 211–226, Berlin.
- VINSKI-GASPARINI, K. 1973, *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj (Die Urnenfelderkultur in Nordkroatien).* – Monografije 1, Zadar.
- VOJAKOVIĆ, P. 2013, *Prazgodovinska Emona: novo odkrita protourbana naselbina na Prulah in njeno mesto v času in prostoru.* – Ljubljana (Doktorsko delo / Dissertation, Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani).
- WEISS, F. 1875, *Die Attischen Nächte. Zum ersten Male vollständig übersetzt und mit Anmerkungen versehen.* – Darmstadt.
- ZANNONI, A. 1888, *La fonderia di Bologna. Scoperta e descritta.* – Bologna.

Two Early Iron Age hoards from Gobavica above Mengeš

Translation

INTRODUCTION

Gobavica (435 m) is an elevation that rises to the west of Mengeš. In the autumn of 1997, Miran Bremšak from Komenda found a prehistoric hoard on its northeastern slopes with a metal detector. He reported the find to the Institute of Archaeology (ZRC SAZU, Inštitut za arheologijo, Ljubljana). After this discovery, he once again visited the site of the find, investigated the vicinity, and came across yet another hoard, and in line with the instructions

that he had been given, he left it undisturbed in the soil and informed the Institute about the find. In winter, the first author of this text, Jana Horvat, Dragan Božič, and the finder went to survey the terrain. After receiving all the necessary permissions, excavations began on the 5th of May 1998. The team included, in addition to both of the authors, Lucija Lavrenčič and Janja Železnikar. Excavations were completed on the 12th of May 1998.

The site lies approximately in the centre of the established extent of the fortified prehistoric

settlement, located between the Jogging Path and the road that lead from the hamlet of Ogrinovo to the Mengeška koča mountain hut.¹ A grid was established of 4×4 m quadrants, with the Y-axis oriented almost exactly N-S. A metal detector was used to search the surface, map signals, and scan the relative heights.

TRENCH 1

At the spot pointed out by the finder as the location of the second hoard, a trench measuring 2×2 m was set up. The stones that appeared along the eastern profile caused it to be extended later another 2 m to the east. The coordinates of the corners of trench 1 in the basic grid were: $x = 2$ m, $y = 0$ m; $x = 6$ m, $y = 0$ m; $x = 2$ m, $y = 2$ m; $x = 6$ m, $y = 2$ m (Fig. 1).

The stratigraphy of the trench was simple, as shown on the drawing of the northern profile (Fig. 2: B) and in the plan of stratum 2 (Fig. 2: A). The broken bedrock or disintegrated rock (layer 1) is covered by a layer of dark brown soil (layer 2). It contained both prehistoric (Fig. 4: 1,4,6), and Roman period finds (Fig. 4: 2).² The layer also contained pieces of burnt house daub and broken animal bones and animal teeth. On top of layer 2, between $x = 3.85$ m and $x = 4.65$ m, large and small stones were found (layer 3). The band of stones continued into the opposite profile. As a fragment of a spindle-whorl was found among the stones (Fig. 4: 8), it was first thought to represent the modest remains of a prehistoric wall. When a bronze fibula of the Almgren 236c type was found under the stones (Fig. 4: 3), it became apparent that the structure was from a later period. It might even be a remnant from the park landscaping of the 18th and 19th centuries, when the local Mengeš lord attempted to have Gobavica landscaped in the English park style.³ A tree stump is in the profile between $x = 4.65$ m and $x = 5.15$ m. The dark brown soil is covered by humus (layer 4), in which prehistoric finds (Fig. 4: 5,7) are mixed with recent material.

¹ Štibernik 2003, 6, Fig. 2: 3,4.

² An analysis of the Roman period finds from Gobavica is being prepared by Jana Horvat (2014).

³ Information from Janez Škrlep, Mestni muzej Mengeš (Mengeš Municipal Museum).

TRENCH 2

After we did not find the second hoard in trench 1, the grid signals were checked (Fig. 1).⁴ Some signals had been blocked by recent elements (bottle caps, aluminium foil, nails), and some by the finds shown on Figure 15. The discoverer, who visited us everyday, only then remembered the actual site of hoard 2, so the second trench was placed there. As the site of hoard 2 lies outside the original coordinate grid, we extended it to the east and north (Fig. 1).

The second trench measured 2.5 m \times 1.40 m. Its corners had the following coordinates in the grid: $x = 10.40$ m, $y = 9$ m; $x = 11.80$ m, $y = 9$ m; $x = 10.40$ m, $y = 11.50$ m; $x = 11.80$ m, $y = 11.50$ m (Fig. 1). To the west of the trench, a very large stone block with a flat surface protrudes from the surface, which could have been a marker for the site of deposition of the hoard.

The stratigraphy of the trench is similar to that of trench 1, as shown on the drawing of the western profile (Fig. 3: C) and on the plans of layers 2 and 1 (Fig. 3: A,B). Sterile bedrock was reached at the base of the trench, composed of broken bedrock or disintegrated rock (layer 1). This was covered in the eastern half of the trench by two groups of stones (Fig. 3: B; 13). The first group, called the "stone coffer 1", had its centre at $x = 11.20$ m, $y = 10.70$ m, while the second, the "stone coffer 2" was located at $x = 11.50$ m and $y = 10$ m. They were called this because of their shape and the discovery of a blade fragment from a bronze axe (Fig. 5: 1) in the stone coffer 2. The points at $x = 10.85$ m and $y = 10$ m, and $x = 11.05$ m and $y = 9.95$ m were the centres of two small pits, divided by a ridge (Fig. 3: B; 11: c). They were called the "pit 1" and "pit 2". Those two spots contained 18 objects from the second hoard. They lay on the surface in an ellipsoid shape 26 cm long and 20 cm wide. Most of the objects lay on the slopes of the pit 2 or in it (Figs. 11; 12; 14). An axe blade fragment (Pl. 7: 14) lay right at the base of the pit 2, at $z = -3.32$ m. Somewhat to the side, 20 cm southeast of the nucleus of the hoard, lay a fragment of a semi-circular ribbed bracelet (Pl. 7: 16), while a fragment of a knobbed fibula (Pl. 7: 15) lay on the slope of the pit 1.

The sterile bedrock was covered with a layer of dark brown soil (layer 2). In it are mixed prehistoric (part of the spring of an iron fibula – Fig.

⁴ Recent finds are not included. The numbers on Fig. 1 correspond to the numbers on Fig. 15 and the numbers in the catalogue of detector finds.

5: 3), and Roman period finds (a part of horse equipment, a fragment of the base and wall of a thin-walled pottery vessel – *Fig. 5: 2,4*), fragments of burnt house daub, broken animal bones, and animal teeth. The pit for the deposition of the second hoard and the stones of both stone coffers were covered by the layer 2. The base of the pit was 40 cm below the present-day surface. The layer of dark brown soil was covered by humus (layer 4), where we came across fragments of shaft-hole axes, a bronze bracelet(?), and a pyramidal clay weight (*Fig. 5: 5–8*).

TRENCH 3

The third trench, with dimensions of 1 × 1.20 m, was placed at the site of hoard 1 (*Fig. 1*). The aim was to check if the finder had collected all the objects from the pit. Its corners had the following grid coordinates: x = 9 m, y = 12.50 m; x = 10 m, y = 12.50 m; x = 9 m, y = 13.70 m; x = 10 m, y = 13.70 m (*Fig. 1*). The stratigraphic situation was identical to that of trench 2 – above the sterile bedrock, composed of broken bedrock and decomposing rock (layer 1) was dark brown soil (layer 2) that was covered by humus (layer 4).

The base of the pit for the hoard was dug into the sterile bedrock (layer 1). This pit had two hollows at its base – one shallow (*Fig. 6: z = -3.60 m*) and the other deeper (*Fig. 6: z = -3.65 m*). They were separated by a ridge (*Fig. 6: z = -3.56 m*). In the fill left behind by the finder, we found another six fragments of bronze axes, four undistinguishable bronze fragments (*Pls. 3: 4–8; 5: 27,29; 6: 1,3,5*), several fragments of prehistoric pottery, including a rim fragment of a bowl (*Pl. 6: 35*), and several fragments of animal bones. All the bronze fragments were found in the shallower pit, while the deeper one was empty (*Figs. 6; 7*). Four still lay *in situ* (*Pls. 3: 8; 5: 27,29; 6: 1*). The depth of the pit, measured from the present surface, was approximately 40 cm. The hoards were distant 3.40 m from one another.

THE HOARDS FROM GOBAVICA ABOVE MENGEŠ

The hoards published here were briefly presented previously in two exhibition catalogues from 1999 and 2003.⁵ The data noted then about the com-

position of the larger, first hoard from Gobavica are corrected here.⁶

Hoard I, 151 bronze objects (*Fig. 8: a; Pls. 1–6*):

2 winged axes
2 socketed axes
43 shaft-hole axes
86 axe blades
2 rod-shaped ingots
1 plano-convex ingot
3 bracelets
6 fibulae
6 other objects (casting bolts, sheet metal, rivets, amorphous bronze).

Hoard II, 18 bronze objects (*Fig. 8: b; Pl. 7*):

1 winged axe
4 shaft-hole axes
7 axe blades
1 plano-convex ingot
1 flat ingot
3 torcs or bracelets
1 fibula.

ANALYSIS OF THE OBJECTS

1. Axes

A) Winged axes

In the first hoard from Gobavica, two fragments were recognized as parts of winged axes (*Pl. 1: 1,4*), while the second hoard contained only one fragmentary winged axe (*Pl. 7: 1*). In the fragment of the large winged axe from the first hoard (*Pl. 1: 1*) the lower part of the body was preserved, with the transition to the blade. The poor preservation of the axe does not permit its exact typological classification. With its undistinctive wings and highly emphasized step-like transition to the blade, it is

⁶ The data there about the total number of objects in the first Gobavica hoard (168 objects) also includes the remaining bronze finds from the excavations in 1998. After a detailed assessment of the spatial information about the finds acquired through excavation, the original 141 finds turned over to the Narodni muzej Slovenije (National Museum of Slovenia, Ljubljana) by the finder M. Bremšak, only the 10 subsequently acquired bronze fragments excavated in 1998 immediately adjacent to the position of the first hoard in trench 3 were added.

⁵ Turk 1999, 32 f.; Pavlin 2003; cf. also Turk 2000, 38 ff.

partially comparable to the individual find of an axe at Dovška planina Mountain from the Late Urnfield period.⁷ In terms of form, it is also analogous to winged axes without shoulders, several examples of which appeared in the Bologna San Francesco hoard.⁸ They are chronologically assigned, in terms of the period of deposition, to the span of the 8th century BC. The fragment of the second winged axe with a small section to the wings (*Pl. 1: 4*) is too small for a more precise typological classification.

The winged axe from the second hoard (*Pl. 7: 1; Fig. 9: 1*) is fragmentary, and hence it also cannot be precisely classified typologically. It is undoubtedly an axe with high standing wings and broadened shoulders at the transition to the blade. Given its massiveness, relatively large width, and undistinctive wings, it can be compared to several examples of the Treviso type axes and the group of axes with short shoulders from northeastern Italy and the Tyrol.⁹ This comparison also seems justified because on both the Gobavica above Mengeš and several Italian and Tyrolean axes of the above type, the upper part of the axe with the wings narrows somewhat from the butt towards the blade. The dating of the Treviso type axes ranges in the 8th, and other with short shoulders to the 7th century BC.

B) Socketed axes

A tiny fragment of a downward facing protrusion on the shoulder of an axe from the first hoard (*Pl. 1: 2*) is most probably part of a socketed axe with broad shoulders of the San Francesco type, in fact its variant E.¹⁰ Such protrusions are characteristic for this variant of Italian socketed axes. These axes appear throughout the entire Etruscan region in the 8th and also the 7th centuries BC. In the north, their most important site of discovery is Bologna, with the San Francesco hoard.¹¹

A fragment of a socket with a thickened rim from the first hoard was also classified as part

of a socketed axe (*Pl. 1: 3*). Seen from above, the rim of the axe was not curved uniformly, but was rather angled, and hence originally the opening was probably quadrilateral. In this manner, the fragment from Gobavica is very close to numerous Italian socketed axes with a quadrilateral or square rim, and because of the double thickening on the rim is closest to the San Francesco type with wide shoulders, variants C, D, or E.¹² The chronological framework of all three variants is similar as for the first socketed axe from Gobavica, while their distribution, in addition to Etruria and its northernmost branch in Bologna, with individual examples in Trentino, extends all the way to the Alpine region. It is interesting that they do not appear in the Veneto and Friuli regions.¹³

C) Shaft-hole axes

Among the recognizable finds in terms of shape, the most numerous were shaft-hole axes with the 43 items from the first hoard (*Pls. 1: 5–18; 2: 1–21; 3: 1–8*) and four items from the second hoard (*Pl. 7: 2–5*). Beyond the positions of both hoards, but excavated in the immediate vicinity were another three fragments of shaft-hole axes (*Figs. 5: 5; 15: 1,2*). Altogether, 50 shaft-hole axes are known from Gobavica, exclusively in the form of highly fragmentary pieces.

In contrast to winged and socketed axes, which are the most common type of axe in the southeastern Alpine region from as early as the earlier horizons of the Bronze Age, bronze shaft-hole axes appear in this area only during the later Urnfield period.¹⁴ Given the comparisons with the published and well-preserved shaft-hole axes from the Šempeter hoard and the fragments of axes from a series of Notranjska and Dolenjska sites, it can be concluded that they spread towards this area from the Apennine peninsula. In the recent period, Biba Teržan devoted a comment to shaft-hole axes after the discovery of fragments of them at Cvinger above Vir near Stična, and she interpreted them in terms of the unique bronze alloy with a large quantity of lead and in connection to the Italian examples as a specific form of ingot, probably with a roe as some pre-monetary

⁷ Šinkovec 1995, 55, Pl. 11: 67.

⁸ Carancini 1984, 141 f., Pl. 119: 3708; 120: 3709–3711.

⁹ Type Treviso: Carancini 1984, 115 f., Pl. 108: 3548–3550; 109: 3552–3553. Axes with short shoulders: *ib.*, 117 f., Pl. 109: 3557–3563; 110: 3564–3571. Similar characteristics are exhibited by several axes from the Tyrolean hoard of Fliess: Sydow 1995, 53 f., Pl. 57 and 61.

¹⁰ Carancini 1984, 178 ff., Pl. 143: 4058–4071; 144: 4074–4086.

¹¹ *Ib.*, 186, Pl. 179A.

¹² Carancini 1984, 176–182, Pl. 139: 4002–4003; 140–144.

¹³ *Ib.*, 186, Pl. 179A.

¹⁴ Furlani 1996, 84 f.; Trampuž Orel, Heath 1998, 237, Figs. 1; 2; Turk 2001, 155 f., Fig. 1.

means of payment.¹⁵ Four new finds are added to the distribution list published there of shaft-hole axes in Slovenia, from Sv. Helena near Podbela in Breginjski Kot, from a settlement in Most na Soči, from the Ljubljanica River near Rakova Jelša, and from the Urnfield and Hallstatt period settlement at Prule in Ljubljana (*Fig. 10*).¹⁶

The high degree of breakage makes a more specific typological classification of the shaft-hole axes from Gobavica above Mengeš quite difficult, so that only their individual formal characteristics can be noted. These include the typologically variable lateral protrusion and the knee-shaped transition from the haft to the blade of the axe.

The expression oblique lateral bump is used for the oblique protrusion on the rear part of the axe haft, perhaps the remains of a casting channel, which appeared on one axe from Gobavica in the first hoard (*Pl. 1: 9; Fig. 9: 2*). This is primarily a southeastern Alpine design characteristic of shaft-hole axes. As only in one hoard in Slovenia, the Gorenje near Kranj hoard, there appears a completely preserved example of such axe, this type of shaft-hole axes is named the Gorenje type.¹⁷ In addition to the eponymous axe from the hoard of Gorenje near Kranj and the axe from Gobavica, such axes have also been found in Slovenia in the hoards of Dragomelj II, Šempeter, Gradišče above Gornja Košana, and Kranj, as well as individual finds from the Ljubljanica River near Rakova Jelša, at the hillforts of Cvinger above Korita and Ulaka, and at two unidentified sites in Notranjska region.¹⁸ Such axes also appear as hoard or individual finds in northern Italy and along the western Adriatic coast all the way to Apulia, the well-preserved westernmost example being known from Sardinia, and the furthest north from Slovakia.¹⁹

¹⁵ Teržan 2010, 297–300, Figs. 47; 48.

¹⁶ Sv. Helena near Podbela: an unpublished fragment of a shaft-hole axe is kept in the Narodni muzej Slovenije; – Most na Soči, house 15A: an unpublished fragment is kept in the Goriški muzej, Nova Gorica, Inv. No. 5405; – Ljubljanica River, Rakova jelša: Gaspari, Trampuž Orel, Turk 2009b, 238 23(d); – Ljubljana, Prule: Vojaković 2013, 251, Pls. 151: 6; 174: 3; 178: 6.

¹⁷ Turk 2001, 159, Fig. 4.

¹⁸ *Ib.*, 163, Fig. 2: 1,2; Furlani 1996, Pls. 130: 8–10; 131: 14,15; Trampuž Orel, Heath 1998, Fig. 4. A newly published find of a shaft-hole axe from the Ljubljanica River: Gaspari, Trampuž Orel, Turk 2009b, 238 23(d).

¹⁹ Carancini 1984, Pls. 160: 4325; 166: 4399; 168: 4423–4424; 169: 4440; 170: 4459; 171: 4466; Nava 1981, 13, Pl. 6: 2; Giardino 1995, 222 f., Fig. 107: 1; Novotná 1970, 27, Pl. 8: 139.

Ugo Furlani attributes these axes to two different types from the Apennine peninsula, to the type with a lateral protrusion and the Valentano type,²⁰ indirectly placed in the span of the early Italian Iron Age, i.e. the 9th and the 8th centuries BC. It is apparent that in the analysis of the Italian shaft-hole axes, the author depended on certain characteristics for the typological classification, and considered the form of the cross-section of the shaft-hole to be particularly important. In this manner, Gian Luigi Carancini consistently distinguished axes with an oval from the ones with a circular section of the shaft-hole. As shaft-hole axes with an oblique lateral protrusion were rarely found on the Apennine peninsula, this characteristic was not considered so important. An oblique lateral protrusion appears in Italy both on the type with a lateral protrusion (whose shaft-hole has a distinctly oval form) and also on the Valentano type.²¹

The reasons for distinguishing a special group of axes with an oblique lateral protrusion as the Gorenje type are related, on the one hand, to the fact that given the exceptionally fragmentary nature of most of the Slovenian examples, it is difficult to establish the rest of their recognizable characteristics. At the same time, the oblique lateral protrusion exhibits a significant distinguishing feature of the shaft-hole axe, as on several unfinished examples of shaft-hole axes of this type it is evident that they had a casting channel on the blade of the axe.²² This offers a function reason for a oblique lateral protrusion in the sense of support when attaching the axe-head to a handle.

The dating of such shaft-hole axes is made difficult by the lengthy chronological span of their contexts. The hoard from San Francesco in Bologna is most significant for this, while similar importance is also exhibited by the hoard from Šempeter.²³ The hoard from Košana unfortunately does not contain finds that would enable any dating support. The hoard of Dragomelj II was dated in the preliminary reports as contemporary to the

²⁰ Furlani 1996, 84; Carancini 1984, 212, 227, Pls. 160: 4323–4325; 169: 4437–4440.

²¹ This singular example (an axe from the San Francesco hoard in Bologna) is highly fragmentary and deformed and Carancini (1984, Pl. 169: 4440) only conditionally assigned it to this type.

²² Cf. e.g. Carancini 1984, Pl. 168: 4423–4424, for unfinished axes with an oblique lateral protrusion from the Aquila region.

²³ Cf. Carancini 1979; Furlani 1996, 87 f.

first hoard from Dragomelj, i.e. to the 11th–10th centuries BC, but after the rescue excavations in 2000–2001, the newly acquired finds showed that a group of finds discovered widely scattered in arable land in the area of the Urnfield settlement contained several later elements, such as fragments of annular knobbed jewellery.²⁴ Hence, it is necessary to regard the group of bronze objects called the Dragomelj II hoard, similarly to the hoard from Šempeter and the hoard from Gobavica, as the result of long-term deposition.

So only the hoards from Kranj and Gorenje are left to determine the chronological time-frame of these axes. For the first, the finds in it, as well as finds from its immediate vicinity, are placed in the period of the late Urnfield Culture and do not belong to a later period than the 8th century BC.²⁵ The hoard from Gorenje contains a fragmentary socketed axe in addition to a shaft-hole axe, whose step-like transition from the body to the blade exhibits characteristics of the socketed axes in numerous hoards from the beginning phase of the late Urnfield Culture.²⁶

The axe fragments illustrated on *Pls. 1: 8* and *2: 6* from the first Gobavica hoard have a distinctly emphasized knee-shaped transition from the haft to the blade. Such a joint also appears on better preserved axes from Šempeter and Kranj,²⁷ and also on two individual finds of shaft-hole axes from the Veneto region (the Abano type).²⁸ Carancini decided in terms of the developed joint for a general date to the Italian Early Iron Age (i.e. 9th–8th centuries BC), which is confirmed by the hoard from Kranj. Evidently the axes with a distinctly emphasized knee-like transition were limited in this period to the region of northeastern Italy and western and central Slovenia.

²⁴ Turk 1997; id. 2000, 21–23, 32–37; id. 2001, 156 f., Fig. 2; id. 2012, 223, n. 22. The final publication of both hoards from Dragomelj is in preparation, together with the results of the rescue excavations at the Urnfield Culture settlement at the site.

²⁵ Turk 2000, 41 ff.

²⁶ Cf. Turk 2001, Fig. 1, with Mayer 1977, Pl. 125: 9,11–13; – Mozsolics 1985, Pls. 230A; 243: 1,24; 244: 11–14; 249: 2; 250: 13; 268: 3,5; 270A; 271A: 5, etc.; – Vinski-Gasparini 1973, 166, Fig. 5: 3–5. For numerous individual finds of these axes in Slovenia, cf. also Šinkovec 1995, 71 f., Pl. 19; – Šinkovec 1996, 138.

²⁷ Šempeter: Furlani 1996, 85, Pls. 131: 12,15; 132: 21–23,25; – Kranj: Turk 2000, 47 f. (cat. nos. 13, 14, and probably also 15 and 90).

²⁸ Carancini 1984, 231, Pl. 171: 4465–4466.

Another recognizable feature of the shaft-hole axes from Gobavica is the short, horizontal lateral protrusion on the back part of the haft of several fragments (*Pl. 1: 6,7*), which in the well-preserved axes from Šempeter and those from the Apennine peninsula of the Coppa del Principe type as a rule appear together with an indistinct knee-shaped joint at the transition from the haft to the blade (cf. also *Pls. 2: 1; 7: 5; Fig. 9: 3*).²⁹ At this point the blade widens some 1–3 mm. Such axes are also known from the hoards of Dragomelj II and Kranj, and also as a chance find from Gradišče above Kališe in the Škofja Loka hills.³⁰ A total of 6 examples of axes with an indistinct knee are known from Italy, while a good dozen are known from Slovenia, which indicates their concentration in the Primorska and Gorenjska regions. The distribution is strongly reminiscent of that of the Gorenje type shaft-hole axes, as one example from the cemetery with skeleton graves Coppa del Principe in Apulia appears in southeastern Italy, while the majority are from the northern rim of the Adriatic. The various circumstances of discovery of this type of shaft-hole axe seem significant: the isolated example from Apulia is a grave find, while those from northeastern Italy and Slovenia are hoard or individual finds, in most cases settlement finds. Given the present state of research, both the axes with an oblique lateral protrusion of the Gorenje type and the axes with a knee-shaped transition to the blade indicate a chronological priority of the northern axes, those from the northern Adriatic periphery.

It can be concluded that central and western Slovenia represented a significant area of distribution of these types of shaft-hole axes approximately between the 10th and 8th centuries BC. At this point it should be asked whether the specific circumstances of the acquisition in the recent period of numerous shaft-hole axes from Slovenia thanks to metal detectors might influence our understanding of their distribution or concentration. On the one hand, it is undoubtedly true that numerous examples of shaft-hole axes from Notranjska, Gorenjska, and Dolenjska settlements were discovered thanks to detectors, as was the case for both hoards from Gobavica above Mengeš. At the same time, it should be noted that the hoards of

²⁹ Šempeter: Furlani 1996, 84 f., Pl. 131: 13,14,17–20; – Apennine peninsula: Carancini 1984, 229 s., Pls. 170: 4459–4461; 171: 4462–4464.

³⁰ Turk 2000, 32, Fig. 29: 4; 47 f., 85; – Turk 2001, Fig. 2: 4.

Šempeter, Dragomelj I and II, and Kranj, as well as the new settlement finds of shaft-hole axes from Prule in Ljubljana, were either chance finds or discoveries made during archaeological excavations. These hoards at the same time represent a significant support and argument both for the dating and the distribution of the discussed types of shaft-hole axes.

It is more difficult to determine until what point shaft-hole axes were in use in the Slovenian region. As they appear in three hoards with a lengthy duration (Šempeter, and both hoards from Gobavica above Mengeš), where the last finds were dated to the 7th, partially to the 6th and perhaps even to the 5th centuries BC,³¹ it is impossible to determine exactly the end of their use. The dating of the latest versions of the shaft-hole axes in Italy show that they were only rarely still in use after the 8th century BC.³²

The remaining fragments of the lateral and frontal parts of the hafts of shaft-hole axes do not permit any more specific typological determination.

D) Undefined fragments of axe blades

The greatest number of objects in both hoards consists of 86 and 7 fragments of axe blades (*Pls.* 3: 9–23; 4; 5; 6: 1–13,16,17,19; 7: 6–12). The blades are also badly broken and it is impossible to establish to what kind of axe they belonged. Considering that among the recognizable axe fragments, shaft-hole axes predominate considerably, it is most likely that most of the presently indefinable blades originally belonged to shaft-hole axes. In some cases, the edge of the blades was preserved. These could be sharpened (i.e. hammered and sharpened, such as those on *Pl.* 3: 11,12,14–18), which shows that the axes were in use before being broken. In some cases, the edges are completely blunt or unworked (*Pl.* 3: 9–10,21–22), which indicates that they were broken without ever having been used for chopping. This, along with the unusual alloy of bronze with a quite considerable proportion of lead in the shaft-hole axes, additionally shows that many of

the axes were not intended for chopping, but for some other purposes.³³

2. Plano-convex ingots and ingots

Both hoards contained one bronze fragment that was hard to classify, most probably a plano-convex ingot (*Pls.* 6: 14; 7: 14). In contrast to the Urnfield period with large hoards of mixed composition, where large pieces of plano-convex ingots and even their entirely preserved items are often represented,³⁴ plano-convex ingots in Iron Age hoards are rarer, particularly since, like the other objects, they were considerably broken up. Hence among the 30 plano-convex ingots from the Kranj hoard, none exceeds a weight of 85 g, while in the second Dragomelj hoard, the two small pieces of plano-convex ingots weigh 19 and 59 g.³⁵

The first hoard contained fragments of bar ingots (*Pl.* 6: 15,18), one with a semi-circular section and the other with trapezoidal section. A fragment of a bar ingot with a square section was also discovered during the excavations by trench 3, meaning that it could have been one of the scattered objects from the original position of the first hoard (*Figs.* 1: 3; 15: 3). Bar ingots occasionally represent part of the inventory of earlier hoards, such as that from Hočko Pohorje from the second Urnfield Culture horizon.³⁶ They are also known from Iron Age hoards, such as the Šempeter, Kranj, and Dragomelj II hoards.³⁷

3. Annular jewellery

Jewellery of annular form is represented fairly modestly in both hoards. This category refers in the first hoard to objects Nos. 27 to 29 on *Plate* 6, and in the second hoard to objects 16 to 18 on *Plate* 7. All the objects are highly fragmentary, and hence the typological classification is difficult. The objects

³¹ Cf. Furlani 1996, 85f., Fig. 4, for proto-Certosa and several long-footed fibulae from Šempeter; for the youngest objects from the hoards from Gobavica, see the sections on annular jewellery and fibulae in this article.

³² Carancini 1984, 227 f. (for various versions of axes with a circular section of the shaft-hole).

³³ Trampuž Orel 1996, 197. Similarly blunt, unhammered edges can be found in numerous shaft-hole axes in the Apennine peninsula (Carancini 1984, *Pls.* 155: 4273; 156: 4274; 159: 4313; 162: 4351,4352; 166: 4398; 168: 4422–4430).

³⁴ Čerče, Turk 1996, 22, Fig. 3; for entirely preserved plano-convex ingots from the Dragomelj I hoard, also see Turk 1997.

³⁵ Turk 2000, 37, 65 f., Fig. 31: 55,56.

³⁶ Čerče, Šinkovec 1995, 195, Pl. 86: 207–210.

³⁷ Furlani 1996, 81f., Pl. 135: 50,52,54–57; – Turk 2000, 35, Fig. 30: 38 (Dragomelj II), 64 (Kranj).

from the first hoard (*Pl.* 6: 27–29) were probably parts of bracelets, as was the object on *Pl.* 7: 18 from the second hoard. The object decorated with incisions in the shape of herringbones (*Pl.* 7: 17; *Fig.* 9: 4) could be part of a torc. A good analogy to it can be found among the finds from Stari grad above Unec.³⁸ Further, a semi-circular ribbed fragment from the second hoard (*Pl.* 7: 16) was part of a bracelet or ankle ring. Relevant comparisons can also be found in Dolenjska region in the graves of the Stična 2 phase.³⁹

4. Fibulae

The Gobavica above Mengeš hoards contained a total of seven objects that are considered to be parts of fibulae (*Pls.* 6: 21–26; 7: 15; *Fig.* 9: 5). All are bronze, and their spectrum is highly varied.

The first hoard contained six fibula fragments. The foot of a fibula decorated with incisions and a double button terminal (*Pl.* 6: 21) is part of a large boat-shaped fibula,⁴⁰ group 1 of boat-shaped fibulae according to Barbara Jerin.⁴¹ In Dolenjska region they were in use in the Stična phase, and in the Sveta Lucija (Most na Soči) area in the contemporary phase Ic.⁴² The best analogies for the fibulae feet with a large biconical button (*Pl.* 6: 22) and a biconical button (*Pl.* 6: 23) can be found on several serpentine fibulae⁴³ and fibulae with a banded bow.⁴⁴ The cited graves belong to the phase of serpentine and Certosa fibulae. The

bow of a fibula (*Pl.* 6: 24) has a rhomboid cross-section. Such a bow section is present on several proto-Certosa fibulae,⁴⁵ although, judging by the cited example, the Gobavica bow is too little bent, i.e. it is too long. A better comparison can be found among Certosa fibulae of type 10 variant e,⁴⁶ type 10 variant f,⁴⁷ and type 11 variant b, according to Biba Teržan.⁴⁸ The massive objects on *Pls.* 6: 25 and 26 have lenticular sections and are slightly widened in the centre. Because of this they could be considered the bows of fibulae rather than fragments of bracelets. Similarly formed bows are known for several Certosa fibulae of type 5,⁴⁹ and type 10.⁵⁰

The fibula fragment from the second hoard (*Pl.* 7: 15; *Fig.* 9: 5) is part of a two-looped fibula of type 5a according to Gabrovec.⁵¹ Such fibulae were in use primarily in the Podzemelj horizon, and individual examples extend further into the Stična 2 horizon.⁵²

THE FRAGMENTATION AND WEAR ON THE OBJECTS

The degree of fragmentation of the objects in both hoards from Gobavica above Mengeš is exceptional: not a single object was entirely preserved. From this perspective, the hoard differs considerably from the southeastern Alpine hoards from the Late Bronze Age, where the degree of fragmentation is highly varied and often considerable, but never total.⁵³ In terms of the fragmentary state of the objects, the Gobavica hoards can be compared to the hoards from Kranj, Gradišče above Gornja

³⁸ Laharnar 2012, 90 ff., *Pl.* 33: 99.

³⁹ E.g.: Magdalenska gora-Preloge gr. 13/163 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, *Pl.* 126: 28,29); –Magdalenska gora-Voselca: gr. 2/6 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, *Pl.* 133: 17); – Stična gr. 48/27 (Gabrovec et al. 2006, *Pl.* 20: 48–50,53), gr. 48/87 (Gabrovec et al. 2006, *Pl.* 52: 12–20); – Novo mesto-Kapiteljska njiva: gr. I/65 (Križ 2013, *Pl.* 12: 3,4), gr. I/77 (Križ 2013, *Pl.* 19: 3,4); – Veliki Nerajec VG 40 (Škvor Jernejčič 2011, *Pl.* 13: 4).

⁴⁰ E.g.: Podzemelj (Dular 1978, *Pl.* 1: 12,13); – Podzemelj-Grm gr. I/16 (Barth 1969, 110 f., *Pl.* 15: 7); gr. XXXII/1 (Barth 1969, 143, 29: 10); – Šmarjeta-Družinska vas (Stare 1973, 80, *Pl.* 60: 2); – Slepšek pri Mokronogu (Jerin 2001, *Pl.* 3: 2).

⁴¹ Jerin 2001, 22 ff.

⁴² Jerin 2001, 62 ff.

⁴³ E.g.: Magdalenska gora-Voselca gr. 2/4 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, *Pl.* 132A: 1).

⁴⁴ E.g.: Magdalenska gora-Preloge gr. 2/39 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, *Pl.* 37A: 14); gr. 2/58 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, *Pl.* 53: 2,3); gr. 2/73 (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, *Pl.* 60A: 2); – Stična gr. 48/138 (Gabrovec et al. 2006, *Pl.* 79: 19).

⁴⁵ E.g.: Lo Schiavo 2010, *Pls.* 323: 4532,4543,4545; *Pl.* 333: 4752; *Pls.* 338: 4859; 341: 4913; – Glogović 2003, *Pls.* 55: 537; 56: 545; 57: 558.

⁴⁶ Teržan 1976, 332 f.; also Magdalenska gora (Tecco Hvala, Dular, Kocuvan 2004, *Pl.* 154: 5).

⁴⁷ E.g.: Dolenjske toplice gr. 13/2 (Teržan 1976, *Pl.* 77: 3); – Most na Soči gr. 45 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, *Pl.* 7B: 1).

⁴⁸ E.g.: Šmarjeta (Stare 1973, *Pl.* 27: 23,24).

⁴⁹ E.g.: Novo mesto-Kandija gr. 3/3 (Knez 1986, *Pl.* 24: 10); – Most na Soči gr. 434 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, *Pl.* 35A: 6); – Stična gr. 48/99 (Gabrovec et al. 2006, *Pl.* 56: 2).

⁵⁰ E.g.: Most na Soči gr. 306 (Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984, *Pl.* 29D: 1).

⁵¹ Gabrovec 1970, 28 f., *Map* 9.

⁵² Tecco Hvala 2012, 204 f.

⁵³ Čerče, Turk 1996, 22–24, *Fig.* 5.

Košana, and Dragomelj II.⁵⁴ These are hoards from the Early Iron Age, which in Notranjska and Gorenjska regions create a specific and well-recognized group of hoards between the 8th and 6th centuries, and perhaps even the 5th century: all the objects in them are made of bronze and are completely broken, the recognizable items are predominately axes, and the great majority are shaft-hole axes. Further, these are most often made from a very specific bronze alloy with an extremely high, as a rule over 30%, proportion of lead.⁵⁵

The exceptional degree of fragmentation of the objects in both hoards from Gobavica, and also in the contemporary hoards from Kranj, Gradišče above Gornja Košana, and Dragomelj II, at first glance deviates greatly from the generally well-preserved axes, both socketed and winged, as well as shaft-hole, from the Apennine peninsula, as can be seen in their basic publication.⁵⁶ At the same time, it should be noted that not all the bronze axes, far from it, from the Apennine peninsula were presented in this publication, but only those that are typologically identifiable. Just from the large hoard of San Francesco in Bologna thousands of tiny fragments of bronze axes are known, whose degree of fragmentation is comparable to the above Slovenian Iron Age hoards.⁵⁷

The degree of wear of the broken sections is quite considerable on the objects from both hoards (*Tab. 1* and *Tab. 2*; an example of a highly worn break can be seen on the axes on *Fig. 9*). Only an exceptionally few viewed objects have a sharp break, and those are solely from the first hoard from Gobavica. These were mostly bracelets and fibulae (*Pl. 6: 21,22* and *25,26*), which are undoubtedly later elements in the framework of the hoard. The multiple broken surfaces on several objects display varied degrees of use, indicating that the objects were broken several times at different time intervals (cf. the columns “Sharpened and worn breaks” and “Worn and highly worn breaks” on *Tabs. 1* and *2*).

⁵⁴ Kranj, Jelenov klanec: Turk 2000, 41–68; Perko 2011, 24; – Gradišče nad Gornjo Košano: Trampuž Orel, Heath 1998, 241, Fig. 4, Pl. 1 (above); Turk 2000, 68 f.; – Dragomelj II: Turk 2000, 21 ff., 32 ff.; id. 2001, 156 f., Fig. 2; id. 2012, 223, n. 22.

⁵⁵ Trampuž Orel, Heath 1998, 242 f., Fig. 7, Tab. 1.

⁵⁶ Carancini 1984.

⁵⁷ Cf. Zannoni 1888, 48: of the 3952 bronze axes from the San Francesco hoard, Carancini published 1287, i.e. barely a third (Carancini 1984, 255 f.). It can be concluded that the others were badly broken, which is partially also shown in Zannoni 1888, Pl. 16–25.

It can therefore be concluded that the great majority of objects from both hoards after breakage and prior to final deposition had been in use for a lengthy period. Given the suggested dates for the shaft-hole, socketed, and winged axes from the hoard it is likely that these objects were in use or were “in circulation” as small fragments for several centuries. Hence, if the axes from both hoards are dated in reference to analogies to a framework between the 10th and 8th centuries BC, and the end of deposition in the hoard is dated to the 6th or even the 5th century BC, this means that the completely broken axe fragments in terms of their wear and tear had been in circulation at least two centuries as fragments and not as the original forms of axes.

CONCLUSION

In the area of the excavations in 1998, several other bronze objects also appeared as sporadic finds (fragments of three axe blades, three shaft-hole axes, bar ingots, and sheet metal: *Figs. 4: 1; 5: 1,5,6; 15: 1–4*). The finds could otherwise partly be explained as erosion from the primary position of hoards, although in this sense, a fragment of bronze from trench 1 is indicative, which lay 4–5 m west of the site of the hoard discovery (*Fig. 4: 1*). This fragment shows that in the case of the hoards from Gobavica certain specific activities took place in the broader area, and the discussed hoards are only a partial expression of this.

It should again be noted that during the excavations in trench 2, two groups of unworked stones were discovered just next to the second hoard, placed so that with three sides they formed coffers of quadrilateral shape (see above trench 2, *Figs. 3: B; 13*). The southern one contained a fragment of an axe blade (*Fig. 5: 1*), which indicates that in the area of the excavations at Gobavica above Mengeš in addition to both hoards even more objects were also deliberately deposited. It is both possible and likely that that objects from the second hoard at Gobavica that were discovered between two deepened pits or depressions in the bedrock, had originally been in a similar stone coffer. These two depressions could hence represent the location of the removed stones between which the hoard originally lay. The stone coffers in the immediate vicinity of the second hoard at Gobavica are reminiscent of similar stone coffers in which the hoard of Stehelčeves in the western Czech Republic

was discovered, and also several votive hoards at the burnt sacrificial site (*Brandopferplatz*) of Spielleitenköpfl in Upper Bavaria.⁵⁸ The Bavarian votive depots are also comparable to the hoards from Gobavica chronologically, while the Czech hoard is earlier, classified to the beginning of the Urnfield Culture.

A further surprising analogy to the stone coffer at Gobavica above Mengeš is even further away, in Rome, at the Capitoline hill.⁵⁹ The hoard there was similar in composition to numerous Italian votive treasures (*stirpi votive*) with imported and imitated archaic pottery, anthropomorphic figurines made of bronze sheet metal, and votive ceramic tiles from the 7th and 6th centuries BC. It had been placed in a pit lined with stone slabs. The foundations of the later temple were placed over the hoard. These specific circumstances of discovery led the excavator, Einar Gjerstad, to relate the hoard to the reason given by the ancient author Aulus Gellius (*Noctes Atticae*, II, 10) for the term *favisae Capitolinae*.⁶⁰ These were underground rooms or coffers (*cellas*), where objects were stored that had been given to the Capitoline temple. When subsequent renovations of the temple precincts came across these storerooms, such finds prevented any changes, as they were untouchable.⁶¹

The inviolability of temple votive items is a phenomenon that can aid in better understanding the immense number of hoards of metal objects from the European Bronze and Iron Ages. Here the statement will merely be made that certain circumstances of the find suggest a votive significance of the hoards from Gobavica above Mengeš. At the same time, both hoards contain collections of highly broken objects, which they share with the cited hoards from Šempeter, Gradišče above Gornja Košana, Kranj, and the second hoard from Dragomelj, as well as the hoard of San Francesco from Bologna.

In examining the reasons for the deposition of the objects in the hoards, the varied purposes of the objects need to be further considered. On the one hand, it can represent extensive accumulation (for example, the hoard from Bologna with almost

15,000 objects in total weighed almost 1400 kg!),⁶² whose value is measured in relation to the material itself, i.e. the weight value of the deposited bronze objects.⁶³ It should be pointed out that especially the winged and socketed axes from the Bologna hoard cited as being similar to those from Gobavica frequently bear a relief or impressed mark, which probably indicates the pre-monetary function of these objects, such as the herringbone design, comparable to the mark on the so-called *ramo secco* ingots from the period of the 6th century BC onwards.⁶⁴ In this sense, it is likely that such pre-monetary forms in the archaic and classical period had their predecessors in terms of form, comparisons of which can perhaps be found in the hoards from Gobavica above Mengeš. The fragment of a shaft-hole axe on *Pl. 2: 3* is significant, where the strong traces of blows creating a similar decoration to herringbones, are otherwise possible to explain as mere blows intended to break up the original object. All the same, it seems more likely that this represented more than that. The blows intended to break such objects are in fact visible just adjacent to the broken surfaces. On the above shaft-hole axe, these blows formed a mark such as can be found on numerous objects from the hoard of San Francesco, especially on the socketed axes, which are comparable in form to those from the first hoard from Gobavica.⁶⁵

The purpose for the so highly broken objects in the hoards from Gobavica hence should be related to the bare weight of the bronze metal. These axes are in fact often poorly cast, unfinished, and as the chemical analysis shows, they contain an exceptionally high proportion of lead in their alloy, making them functionally next to useless.⁶⁶ In terms of the specific alloy, the importance of these objects is even greater in terms of their universal trade value, as reflected in the noted examples of decoration on the better preserved Italian axes. On this subject, several finds of tiny fragments of shaft-hole axes from the hillfort above Vir near

⁵⁸ Kytlicová 1981, 217, n. 1, Figs. 6; 7; Lang 1997; Lang, Schultz 1994; cf. also Turk 2001, 161.

⁵⁹ Gjerstad 1960, 190 f.; Kossack 1996, 26; Ampolo 1988, 158 f.

⁶⁰ Cf. Weiss 1875, II, 10, for the German translation of the *Attic Nights* of Aulus Gellius.

⁶¹ For further commentary on this ancient text, cf. also Turk 2001, 161 f.

⁶² Zannoni 1888, 48 f.

⁶³ For the extensive Šempeter hoard, cf. Furlani 1996, 86 f., who draws attention to the sometimes forgotten fact that the original impressive weight of the objects in the Šempeter hoard was over 400 kg.

⁶⁴ For the so-called *ramo secco* ingots of the late Archaic and Classical periods in the Apennine peninsula, cf. De Marinis 1986 and Cristofani 1988, Fig. 5.

⁶⁵ Carancini 1984, Pls. 139–148.

⁶⁶ Trampuž Orel 1996, 197; Trampuž Orel, Heath 1998, 240 f., Tab. 1; Trampuž Orel, Heath, Hudnik 1998, 232.

Stična were noted by Teržan,⁶⁷ who hypothesized a connection with Italian economic interests, as shown by the numerous finds of fragments of shaft-hole axes in western and central Slovenia.

It is worthwhile to note that the great majority of them – and also the axes from the Gobavica hoards – come from contemporaneous fortified hillforts. The Hallstatt centres in Primorska, Notranjska and central Slovenia with such finds exhibit involvement in exchanges with contemporaneous central and northern Italian centres. A similar involvement along with sporadic finds of shaft-hole axes on Sardinia, in the Iberian peninsula, and in southern France was noted by Claudio Giardino in a study about mining and metallurgical regions in the western Mediterranean and the various forms of the exchange of metal objects there.⁶⁸ He considered the finds of shaft-hole axes an indicator of the specific routes of exchange between the Sicilian and Apennine ore-bearing regions and western Europe. Similar contacts could also be concluded on the basis of the western Balkan and southeastern Alpine finds of shaft-hole axes, as had already been noted in the past.⁶⁹ Shaft-hole axes can thus be understood as a semi-finished object, as a certain form of metal ingot, which most probably also had a pre-monetary value.

Even two decades ago the large hoard from Šempeter near Gorica was exceptional with its specific composition of objects and their long chronological span: it contained winged axes from the beginning of the Urnfield Culture, numerous shaft-hole axes from the transition from the Bronze Age to the Iron Age, along with female attire elements from the 7th and even the 6th centuries BC.⁷⁰ Similar characteristics are displayed by more recent hoard finds from Kranj, Gobavica above Mengeš, Dragomelj, and Gradišče above Gornja Košana. All of the above hoards enable the establishment of a specific group of Hallstatt hoards with the following characteristics:

1. These are hoards discovered at contemporaneous fortified upland settlements. The only exception would be the badly destroyed second hoard from Dragomelj, which contained in addition to shaft-hole and winged axes fragments of annular

jewellery from the earlier Hallstatt period. The hoard was located in the area of an earlier Urnfield lowland settlement, which had been abandoned in the 10th century BC. It is evident that after the abandonment of the settlement, human presence at this site occurred at least temporarily also in later periods;

2. The hoards have a very similar structure of bronze (and rare copper) finds: shaft-hole axes predominate in all of them, followed by various forms of bronze (and copper) semi-finished objects, and individual elements of weapons, tools, and as a rule also annular jewellery and fibulae;

3. With the partial exception of the Šempeter hoard, in which rare completely preserved objects were present, all the other hoards contained only entirely broken objects. The preserved fragments are often so tiny and unrecognizable that the original type of object cannot be determined. It should also be noted that the Šempeter hoard was originally composed of over 400 kg of highly broken bronze objects, of which only a small segment was preserved.⁷¹ It is probable that only the better preserved objects from the hoard entered the numerous museum collections, and that originally the hoard was most probably comparable in terms of breakage to the newly discovered hoards from Notranjska and Gorenjska regions.

Translation: Barbara Smith Demo

Primož Pavlin
Znanstvenoraziskovalni center SAZU
Inštitut za arheologijo
Novi trg 2
SI-1000 Ljubljana
primoz.pavlin@zrc-sazu.si

Peter Turk
Narodni muzej Slovenije
Prešernova 20
SI-1000 Ljubljana
peter.turk@nms.si

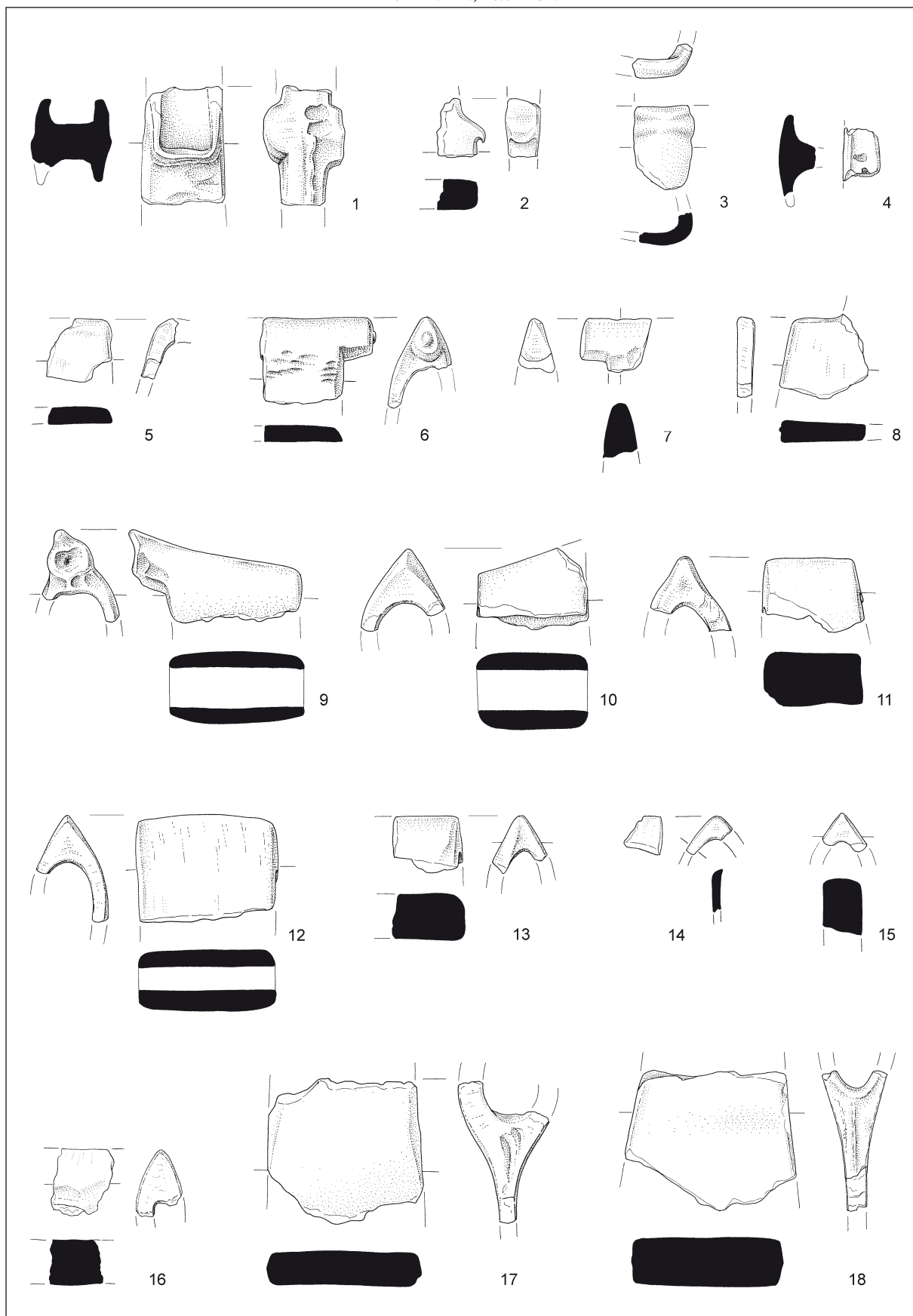
⁶⁷ Teržan 2010, 297–300, Fig. 47.

⁶⁸ Giardino 1995, 220 f., Figs. 107; 108.

⁶⁹ Trampuž Orel, Heath 1998, 237 f., Fig. 1; Turk 2001, 159, Fig. 3.

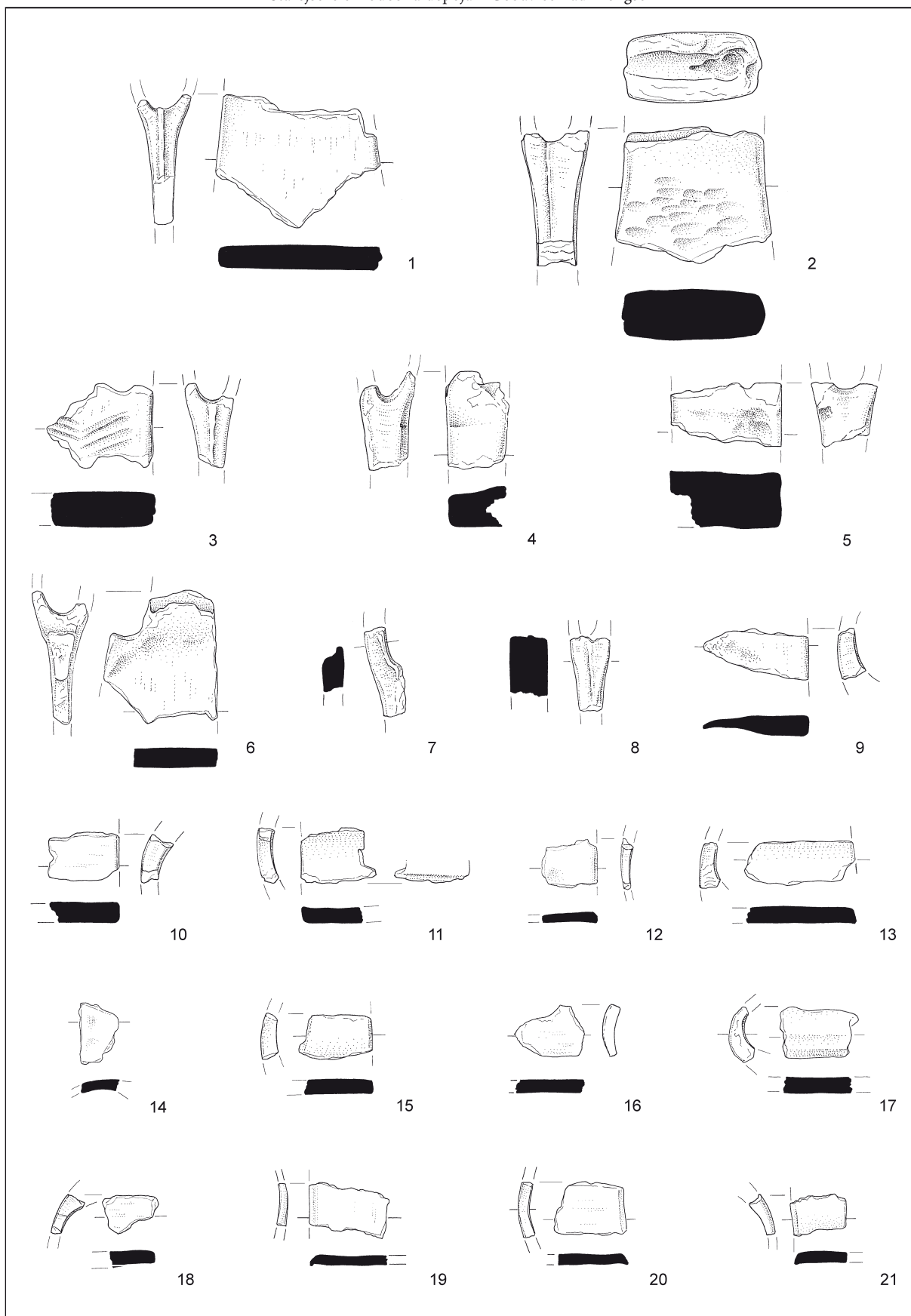
⁷⁰ Furlani 1996, 82, 85, Fig. 4, Pl. 133: 31–32.

⁷¹ Furlani 1996, 73.

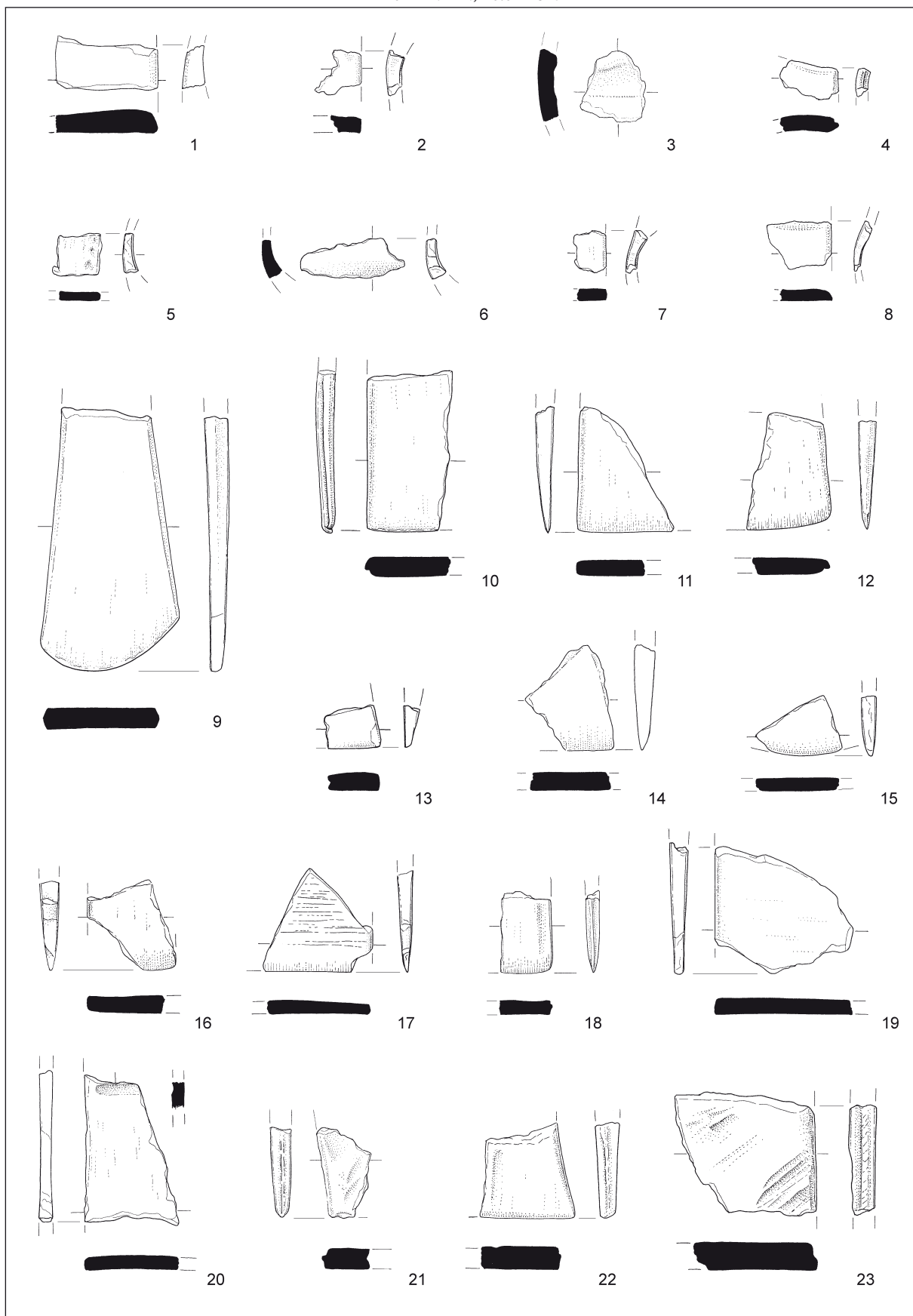
T. 1: Gobavica nad Mengšem. Depo 1. Vse bron. M. = 1:2.

Pl. 1: Gobavica above Mengeš. Hoard 1. All bronze. Scale = 1:2.

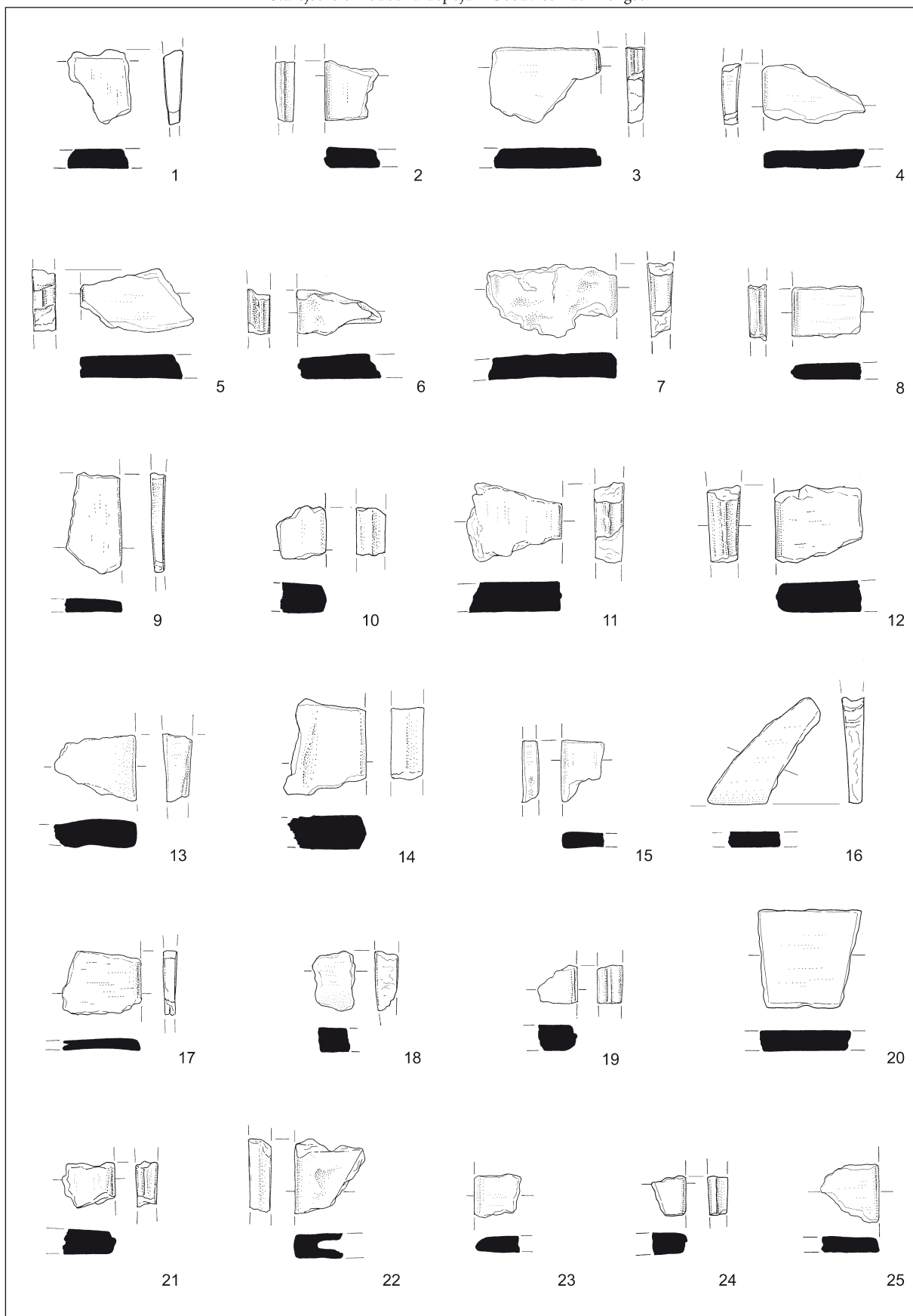
T. 2: Gobavica nad Mengšem. Depo 1. Vse bron. M. = 1: 2.

Pl. 2: Gobavica above Mengeš. Hoard 1. All bronze. Scale = 1:2.

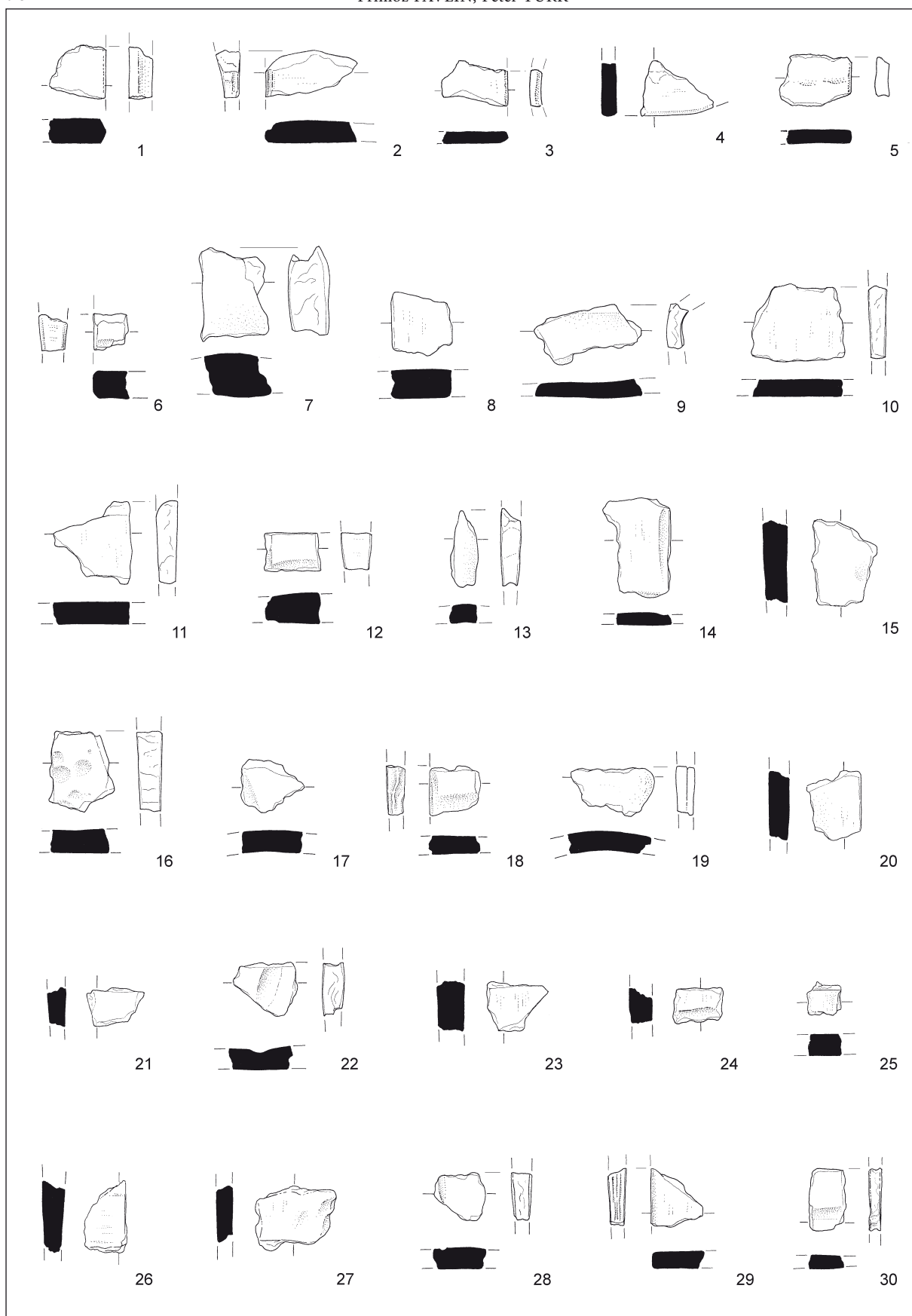
T. 3: Gobavica nad Mengšem. Depo 1. Vse bron. M. = 1:2.

Pl. 3: Gobavica above Mengeš. Hoard 1. All bronze. Scale = 1:2.

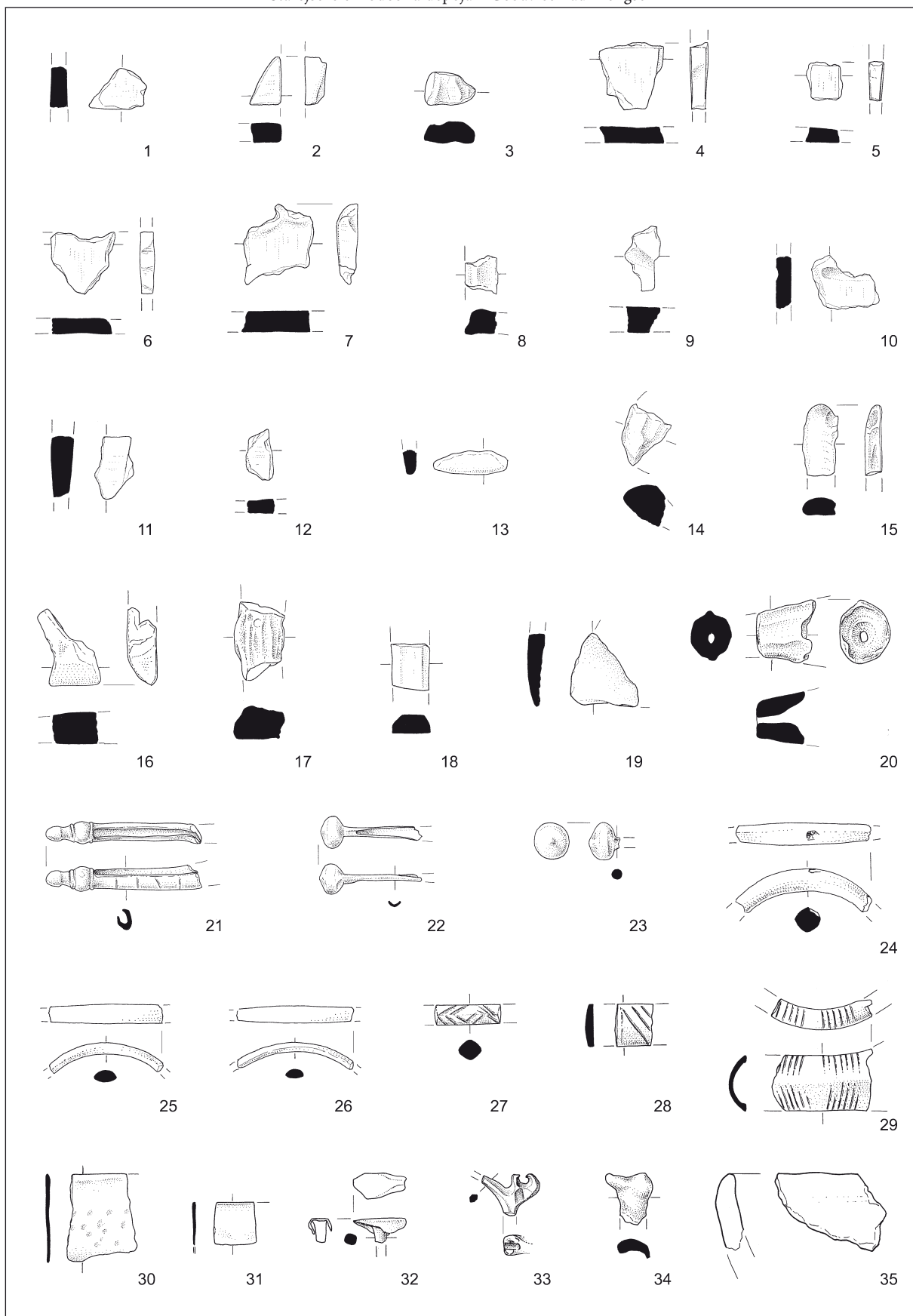
T. 4: Gobavica nad Mengšem. Depo 1. Vse bron. M. = 1:2.

Pl. 4: Gobavica above Mengeš. Hoard 1. All bronze. Scale = 1:2.

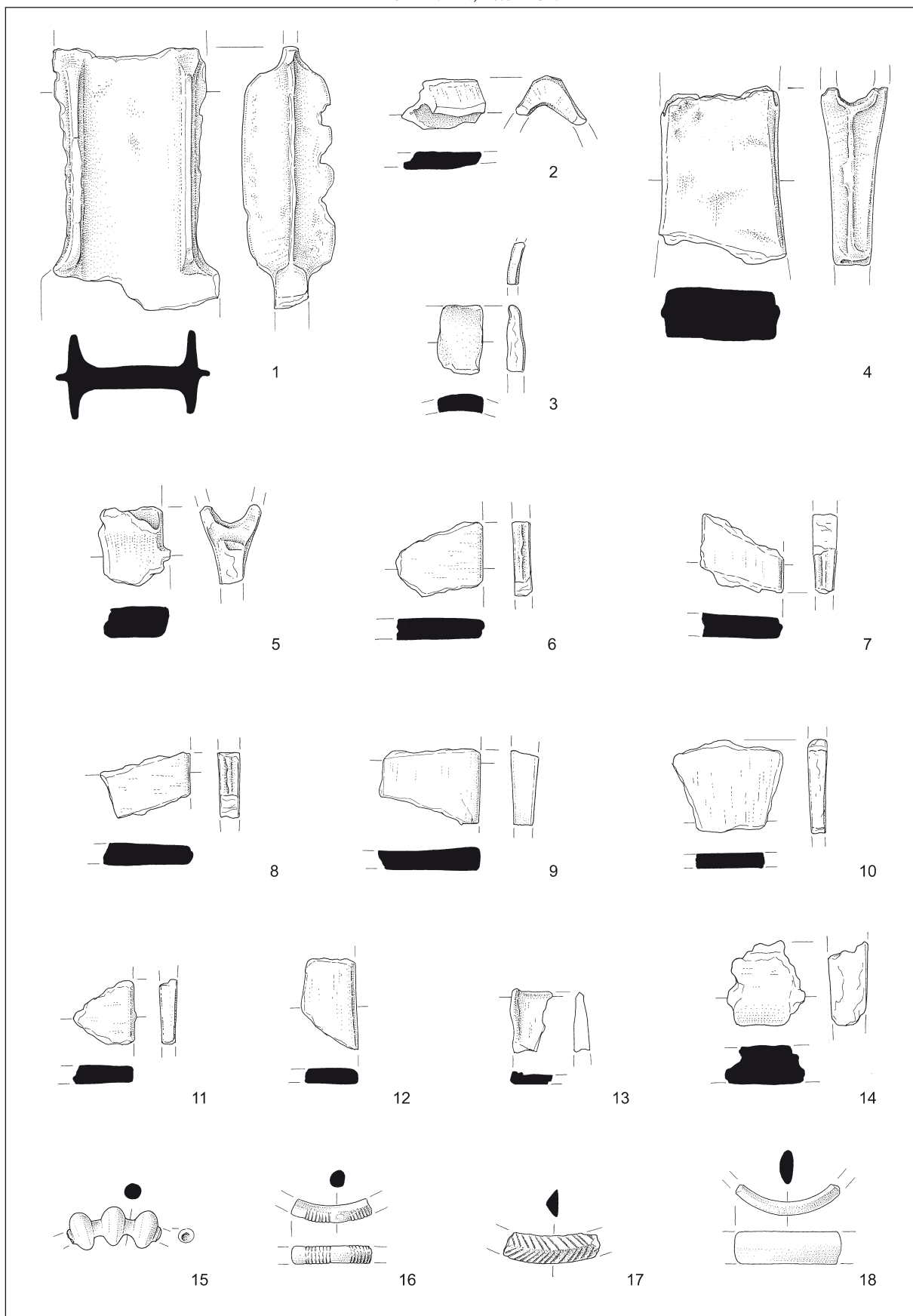
T. 5: Gobavica nad Mengšem. Depo 1. Vse bron. M. = 1:2.

Pl. 5: Gobavica above Mengeš. Hoard 1. All bronze. Scale = 1:2.

T. 6: Gobavica nad Mengšem. Depo 1. Vse bron. M. = 1:2.

Pl. 6: Gobavica above Mengeš. Hoard 1. All bronze. Scale = 1:2.

T. 7: Gobavica nad Mengšem. Depo 2. Vse bron. M. = 1:2.

Pl. 7: Gobavica above Mengeš. Hoard 2. All bronze. Scale = 1:2.